

Antown

De opkomst van de
graffiti in Antwerpen

Antown

De opkomst van de graffiti in Antwerpen

stadskronieken

In deze stadskroniek gaat het over de opkomst van graffiti in Antwerpen. We vertellen het verhaal door een 20-tal writers uit verschillende crews aan het woord te laten. We focussen ook op enkele belangrijke kantelmomenten en het graffitibeleid van Stad Antwerpen.

We beseffen heel goed dat we maar een klein deel van de writers, die ooit actief zijn geweest in Antwerpen, vermelden in deze kroniek. We maakten een keuze en zochten naar artiesten die iets konden vertellen over verschillende periodes. Een aantal writers en crews hadden we graag betrokken, maar we konden ze niet bereiken. We zijn op zoek gegaan naar informatie over deze writers omdat ze niet mochten ontbreken.

Anto

We moesten er rekening mee houden dat sommige graffiti writers, die vooral schilderen op plekken waar het niet mag, strafbare feiten hebben gepleegd of nog steeds plegen. Wat voor de ene persoon kunst is, ziet iemand anders als vandalisme.

We kozen ervoor om alleen artiestennamen (writers names) te vermelden en geen echte namen. Je graffiti naam is meer dan wat letters die je overal schrijft. Het vormt een onderdeel van je identiteit. You are what you write. Sommige writers blijven trouw aan hun naam, maar anderen veranderen regelmatig als ze iets teveel in de kijker lopen.

Sommige graffiti writers zijn al meer dan 40 jaar actief in Antwerpen. Heel veel jongeren beginnen op hun 13 of 14 jaar met graffiti en stoppen na enkele maanden.

De medewerkers aan deze kroniek zijn al jarenlang bezig met het organiseren van graffiti evenementen en muurschilderingen. Voor een deel konden we terugvallen op onze eigen ervaringen. Doorheen de jaren hoorden we veel verhalen over belevenissen van writers.

Deze checkten we zoveel mogelijk en verwerkten we mee in deze kroniek.

Graag bedanken we alle graffiti writers die bereid waren om te praten over hun verleden. Al dan niet anoniem of via een tussenpersoon.

In dit voorwoord willen we NAG nog eens extra bedanken voor de tekst van zijn rapnummer over Nekst1/Necst1. De meeste writers in Antwerpen zijn mannen. Daarom hierbij een shout out naar enkele vrouwelijke writers die actief zijn of waren in Antwerpen: MisFris, Venus, Froe, Napam, Ephameron, Louche Loesje, Tia Via en Ems Verhaert.

Deze kroniek werd samengesteld door: Bram De Ceurt, Daan Van Den Bogaert, Bart Boudewijns en Arno Arnouts.

We dragen dit boek op aan de artiesten die ons verlaten hebben: R.I.P. Stac, Nekst1/Necst1/Next1, Bust, Wilson en Sub.

Foto's en ander beeldmateriaal: foto-archief Arno Arnouts, behalve indien anders vermeld.

own

Inho

WRITERS

- 12** Arkis
- 16** DUCK FX
- 21** SMOK
- 32** Rizon
- 64** Necst1
- 66** Gun T
- 70** Larsen, P-nis, Honore & Ponem
- 72** Rise 1
- 82** BIRD
- 86** Skillz
- 102** 2Dirty
- 104** Sheik2
- 108** LinksOne
- 117** Bust, Sub & Wilson
- 122** B.UG.T.

CREWS

- 26** BCP
- 29** DHL
- 54** Buck: Zenith, Chase & Bue
- 60** Animal Farm
- 113** Nawas, Nachtwacht, N8W8

STORIES

- 24** Illegaal versus legaal
- 36** Locaties
- 58** Nieuwe generaties van graffiti writers
- 76** Festivals
- 90** Nachtelijke tochten
- 94** Justitie en politie
- 110** Street art versus anti-style
- 124** Spray & Play
- 126** Verwijderen van graffiti
- 130** Street art beleid in Antwerpen
- 132** Graffiti is here to stay
- 134** Een overzicht van andere termen die we in deze kroniek gebruiken

oud

AMERIKAANSE HIP HOP *graffiti*

Graffiti is van alle tijden. Het komt in Antwerpen al lang voor en kent vele vormen. Graffiti slaat op alle teksten, tekeningen of andere opschriften die op muren of andere oppervlakken, zijn aangebracht zonder toestemming van de eigenaar.

Er bestaan verschillende studies en onderzoeken rond de redenen waarom mensen graffiti aanbrengen. Belangrijk om te onthouden: graffiti is een vorm van communicatie.

In Antwerpen zie je graffiti al lang in het straatbeeld. In de jaren 1960 en 1970 duiken er politieke slogans en teksten op, aangebracht door politieke organisaties of groeperingen. Deze graffiti was een goedkope manier om politieke ideeën te verspreiden. Graffiti als protest tegen de maatschappij.

Als we in deze Stadschroniek over graffiti spreken, bedoelen we vooral “Amerikaanse” graffiti. Deze vorm van graffiti verscheen eind jaren 1980 in de straten van Antwerpen en was gelinkt aan de opkomende Hip Hop cultuur.

Eind jaren 1970 sluiten in de Bronx (New York City) verschillende jeugdbendes tijdens de “Hoe avenue peace meeting” een vredesbestand af. Hierdoor verminderde het geweld tussen jongeren uit verschillende buurten. In

Protest tegen de verkrotting, Zilvermidstraat, 1996

de documentaire Rubble Kings (2010, regie Shan Nicolson) vertelt Afrika Bambaata, de voormalige warlord van de Black Spades en mede-oprichter van de Universal Zulu Nation, hoe dit bestand zorgde dat de opkomende Hip Hop beweging zich verder kon ontwikkelen. Hip Hop wou een alternatief bieden voor het bendeleven en jongeren aansporen hun energie op een positieve manier te uiten.

HipHop Spooks, voormalige parking stadsfeestzaal, 1986

Hip Hop was een echte straatcultuur waarbij straatgeweld vervangen werd door creatieve wedstrijden (battles). Hip Hop bestaat uit verschillende disciplines zoals turntablism (DJ), rappen, breakdance, beatboxen en graffiti.

Binnen jeugdbendes was het de gewoonte om namen van bendes en bendeleden in de eigen buurt te spuiten om zo hun terrein af te bakenen. Het doorstrepen (Crossing) van de naam van een concurrerende bende of een bendelid was een belediging of uitdaging. Vanaf de jaren 1970 beginnen ook jongeren in Philadelphia en New York, die niet (meer) tot een bende behoren, dit te doen. Vooral treinen van de metro waren een goede manier om zichtbaar aanwezig te zijn in de stad.

De Amerikaanse graffiti zal overwaaien naar Europa via documentaires zoals Wild Style (1982, regie Charlie Ahearn) of Style Wars (1983, regie Tony Silver) en via het boek Subway Art van Martha Cooper en Henry Chalfant (1984).

"Hip Hop was een echte straatcultuur waarbij straatgeweld vervangen werd door creatieve wedstrijden (battles)"

De eerste graffiti writers zijn actief in Antwerpen zoals Stack, Arkis en Duck, maar ook crews uit Gent en Brussel zakken af naar Antwerpen. Voor hen was onze stad een speeltuin omdat er weinig concurrentie was.

Arkis

Rond 1984 kwam ik in contact met Wise, Stack en Tiron, enkele leden van de Belgian Hip Hop Alliance. Ik was toen niet met graffiti bezig, maar met gevechtssporten, tekenen en breakdance. De Hip Hop beweging is voor een deel in Antwerpen begonnen groeien via militairen die in Duitsland gelegerd waren en daar in contact kwamen met de Duitse scene.

Stack, die een jaar of 15 ouder was dan ik, nam me onder zijn vleugels. Stack was een artiest die bezig was met graffiti en fotografie. Omdat hij regelmatig artikelen schreef voor DEF magazine had hij contacten over heel de wereld. Stack schilderde vooral letters, terwijl ik meer ging voor figuurtjes. Samen vormden we een goede mix.

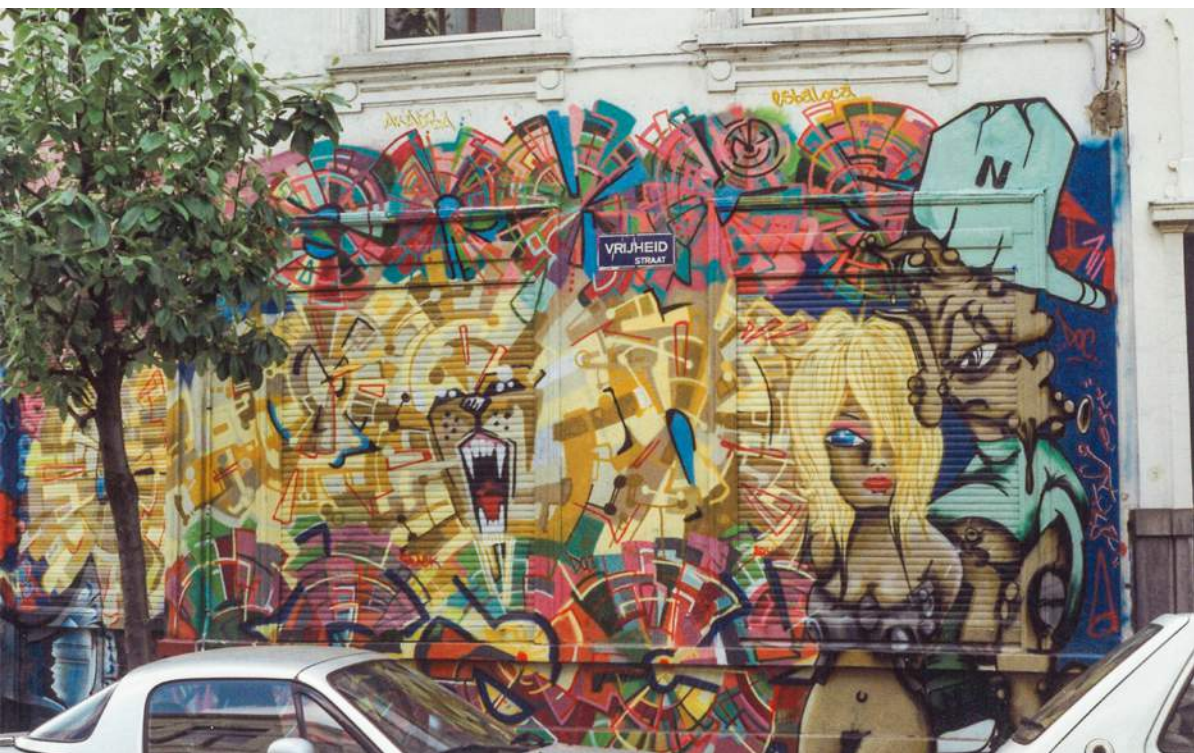
In het begin schilderden we veel aan de Schotense vaart. Achteraf zijn we meer in de stad beginnen schilderen. Er waren toen nog geen legale zones om graffiti te spuiten, aan de vaart was het rustiger. Met Stack en Tiron zijn we samen de crew DOC - Dimensions of Crime - gestart. Na de dood van Stack stopte Tiron met graffiti. Ik heb de naam DOC behouden als erbetoon, maar nu stond dat voor Dreams of Confusion. Rizon en Steaz kwamen bij de crew.

Stack had wereldwijd veel contacten met andere artiesten. De Hiphop scene in Europa was een gemeenschap die hard aaneen hing.

Regelmatig werden we uitgenodigd om te komen schilderen in Nederland, Duitsland en Frankrijk. Het was een grote community. Eten, spuitbussen en een slaappleats waren nooit een probleem. Via Stack kwam ik in contact met veel andere artiesten waardoor mijn stijl enorm evolueerde.

In Parijs kwam ik o.a. in contact met Lokiss, BBC (Bad Boys Crew) en TCA (The Chrome Angels). TCA was de legendarische crew van Mode2 en Bando. Mode2 en Bando maakten in die tijd al volledige muurschilderingen. In Nederland werkte ik veel samen met NNN crew, Jet en Set, Delta en Shoe van USA (United Street Artists). In Duitsland leerde ik Loomit, Darco en Zebster (Zeb.Roc.Ski) kennen.

In 1989 was er in Antwerpen een graffiti expo in een galerij aan de kaaien met Quick, Seen, Blade, Lee en Haze. Zeg maar de eerste generatie artiesten uit NYC. Via Stack kwam ik met hen in contact en werden we uitgenodigd om naar New York te komen. Ik was toen 18 en we wilden zes dagen in New York blijven. We waren nog maar net aangekomen op de luchthaven of we werden al meegenomen naar een Yard om te gaan painten. Het duurde niet lang of de 'packman' (bijnaam voor de spoorwegpolitie) kon ons arresteren. De artiesten uit New York mochten gaan. De politie zou wel contact opnemen met hun advocaten, maar wij werden meegenomen

Stack, Lokiss en Arkis, Vrijheidsstraat Antwerpen Zuid

naar het politiegebouw. Toen de politie ontdekte dat we Belgen waren, lieten ze ons gaan met de woorden: 'Too much paperwork! Go home!'. Hoewel de kunstsector commercieel wel iets zag in de graffiti scene, op canvas althans, was het New Yorkse graffiti wereldje een harde wereld. Sommige writers kwamen uit bendes en claimden hun plek. Als ze gingen schilderden, huurden ze jonge gastjes in van 10 tot 14 jaar om de boel in het oog te houden. Deze kids waren soms zelf gewapend.

Eind jaren 1980 waren er in Antwerpen nog niet veel writers. Ik ging regelmatig met Duck en Eyso schilderen op het Frans Halsplein. Op andere plekken schilderen was moeilijk, zelfs als je een opdracht had. Een van mijn eerste opdrachten was op de De Keyserlei. Ik was nog niet lang aan het schilderen of de politie stond er al. Begin jaren 1990 schilderde ik met Stack

een gevel op 't Zuid op vraag van bewoners. Zij kregen daar heel veel last mee. De tekening paste niet in het straatbeeld. Ze vroegen geen toestemming aan de stad en moesten uiteindelijk de gevel terug wit schilderen.

In Duitsland was een hele grote Hip Hop en graffiti scene. Terwijl we hier blij waren met een muurtje van 6 op 2 meter had je daar al echte Hall of Fames. Meestal waren dat oude fabrieken met gigantische buitenmuren. Dan spreek ik over muren van bijna 1 km lang en 8 meter hoog. In Antwerpen moesten we onze spuitbussen van Spray Color (later Belton) nog in den Brico kopen en waren we blij met 10 verschillende kleuren. In Duitsland was Sparvar populair en had je al keuze uit 30 of 40 kleuren. Er werden toen regelmatig jams georganiseerd waar honderden writers op af kwamen. Na één van deze jams in Duitsland zette ik voor één keer illegaal tags.

Vlakbij die jam was er een gebouw van de politie dat gerenoveerd werd. Het gebouw stond in de stellingen en was ingepakt met doeken. Bijna alle writers die toen aanwezig waren, klommen toen op die stelling en binnen de vijf minuten was heel het gebouw ondergespoten.

In het verleden heb ik wel enkele mooie projecten gerealiseerd. In 1994 werkte ik bij de Gentse jeugdorganisatie Habbekrats waar ik o.a. workshops gaf in gevechtssporten en tekenen. Voor Habbekrats zette ik een aantal graffiti pieces. In 1994 bestond de jongerenorganisatie vier jaar en kreeg ze van de Lijn een tram ter beschikking. Met de Randtram wilde Habbekrats aandacht vragen voor 'randgroepjongeren'. Ik mocht de tram beschilderen. Deze reed toen heel de zomer rond in Gent.

Later heb ik op de campus van Gent een vloer-tekening mogen maken van 500 m². Het ontwerp

was een bloem van Panamarenko gebaseerd op een tekening van 5 cm². Als bedankje kreeg ik een doos kleurpotloden en weinig respect, terwijl de organisatoren enorm veel geld betaalden om de tekening van Panamarenko te mogen gebruiken. De kunstwereld zit raar in elkaar. Het draait er vooral om wie je kent of hoe je je verkoopt. Binnen de kunstwereld profiteren ze vaak van graffiti artiesten.

De meeste berichten in de media in de beginjaren waren dikwijls heel negatief over graffiti. In 1997 werden Rizon en ik geïnterviewd door Knack magazine. In het artikel 'Verhalen uit het Blackbook' van 5 november 1997 geven ze ons verhaal deftig weer.

In 2015 werd ik gevraagd om de buitenmuur van den Bosuil te schilderen. Een project waar ik als Antwerp-supporter geen nee tegen kon zeggen. In totaal gebruikten we 70 liter rode verf voor de ondergrond en ongeveer 1.500 spuitbussen.

Arkis, Karel Oomsstraat, 1996

Arkis en Rizon, Kunsthumaniora Karel Oomsstraat, 1995

De muur werd op 15 maart 2015 ingehuldigd door o.a. Laszlo Fazekas en Ratko Svilar, twee spelers van den Antwerp wiens portretten mee op de muur stonden. Helaas is de muur verdwenen.

Een van de mooiste projecten die ik organiseerde, was de expo Dust Design in 2016 in kasteel Sterckshof in Deurne. Een expo waarvoor ik alles volledig zelf regelde. Mijn schilderijen kwamen daar goed tot hun recht.

Street art is enorm aan het veranderen. In het begin was het ook ondergronds met sjablonen, maar tegenwoordig zie je meer en meer artiesten die geen link hebben met graffiti. Ze maken ontwerpen met Photoshop.

Vroeger schilderde ik altijd popjes (eigen ontworpen comics). Op een gegeven moment was ik daarop uitgekeken en begon ik meer realistische portretten te schilderen. Van veel mensen krijg ik de vraag of ik niet wil terugkeren naar mijn oude figuurtjes. Met de huidige kwaliteit van de spuitbussen zou ik hier veel verder in kunnen gaan dan vroeger.

Arkis, Frans Halsplein, 1995

DUCK FX

Spijtig genoeg konden we Duck niet bereiken. Arno schreef dit artikel waarin hij terugblijkt op zijn ervaringen met deze artiest. Het artikel werd aangevuld met extra informatie die terug te vinden is op internet.

Eén van de legendarische Antwerpse writers van de eerste generatie is Duck. Ik leerde hem kennen in 1988. Hij stapte de jeugddienst Den Wolsack aan de Oude Beurs binnen en vroeg of hij graffiti mocht spuiten op de muren van de binnentuin.

Duck kwam regelmatig langs op de jeugddienst met allerlei ideeën voor projecten. Ik ging overal in de stad op zoek naar zijn werk. Zo groeide mijn fascinatie voor graffiti en ben ik zelf projecten beginnen organiseren. Hoewel Duck 's nachts wel eens een illegaal werkje durfde zetten, was hij toch op een ander level bezig dan de meeste writers. Al snel had hij een manager en organiseerde hij allerlei legale projecten. Hij promoveerde zijn werk actief in de media, vooral in Antwerpse kranten. In die periode was dit uniek, want in de kranten verschenen voornamelijk artikels waarin graffiti gelinkt werd aan vandalisme en overlast.

In zijn jonge jaren woonde Duck vlak aan de Veemarkt boven een garage. Naast graffiti was hij een skater. Het aantal skateparken was in die tijd nog beperkt, in Antwerpen kon je terecht in het stadspark. De skate-infrastructuur in het stadspark was heel beperkt: er was een grote U-vormige

half-pipe, een quarter-pipe en een jumpbank. Skaters die op buurtpleintjes skaten, werden regelmatig weggestuurd. Zelfgemaakte rampen nam de politie in beslag.

Duck, Cafe Blikvanger Antwerpen Zuid, 1991

Duck, art op vuilbakken, 2002

Omdat Duck aan de Veemarkt woonde, konden de skaters hun ramp 's avonds in de garage zetten. Ik herinner me nog een verhaal van Duck dat hij regelmatig ging skaten in een leegstaand zwembad aan het Galgenweel. Hij en zijn vrienden hadden er ook graffiti gespoten, maar ze werden opgepakt door de politie. Voor de rest gingen de skaters van de Veemarkt op zoek naar uitdagende plekken: hellingen van parkings, het Theaterplein of de voetgangerstunnel.

In 1988 zal Duck, toen 16 jaar oud en student in het Sisa (Stedelijk Instituut voor Sierkunsten Antwerpen) samen met Jerry T. (14) een 'graffiti-muur' maken voor de nacht van de student. De muurtekening werd voorgesteld op 3 oktober tijdens de nacht in Berchem Palace. Centraal in de tekening staat het 'Blokbeest', een figuurtje ontworpen door striptekenaar Ikke. Na de Nacht van de student verhuisden de houten panelen naar Den Wolsack waar ze een maand ophingen voor bezoekers. De organisatie van de Nacht van de student wilde de panelen verkopen voor een goed doel.

Duck, GC Art in de Kloosterstraat, 1991

Duck, Muntplein, 1996

Duck was ook één van de artiesten die op 25 en 26 juni 1992 het Frans Halsplein voor een eerste keer onder handen namen. Samen met KesOner en Arkis, de Antown Ruffneck Toys (ART), krijgen ze toestemming om de muur van de basisschool te beschilderen.

In 1990 gingen Duck en Arkis verder als DUS (Da Unknown Syndrome) waarmee ze commerciële projecten organiseren. In 1993 mogen ze de gang naar de metro in het Centraal Station onder handen nemen in opdracht van de Lijn. Dit was een samenwerking met VZW de Landslieden. Deze vzw doet allerlei projecten om gevangendiseerde en verwaarloosde muren aan te pakken in Antwerpen. Hiervoor richtten ze de graffiti brigade op waar artiesten zich konden aanmelden. De graffiti brigade pakte op 21 maart 1993 de spoorwegtunnel aan de Saffierstraat in Berchem aan.

"De graffiti writers vroegen ook meer ruimte waar ze legaal graffiti mogen spuiten"

In de lente van 1994 deed Duck samen met een andere writer een protestactie op de Grote Markt. Deze actie was een reactie op illegale taggers die heel de omgeving van het Frans Halsplein hadden ondergespoten. Op een houten paneel werd een replica gespoten van Brabo. Het werk werd overgemaakt aan een afgevaardigde van burgemeester Bob Cools.

Duck, Muntplein MOS, 2003

De graffiti writers vroegen ook meer ruimte waar ze legaal graffiti mogen spuiten.

Duck zal doorheen de jaren zowel internationaal als plaatselijke een reputatie opbouwen. Zijn stijl was eind jaren 1980 en 1990 origineel en beïnvloedde veel andere writers. Chase, de writer die in L.A. woont, maar Antwerpse roots heeft, bevestigde dit in een interview met de Standaard: 'In die tijd was onze grote inspirator, Duck, alias Alvin Eeckels, een enorm genie. Oorspronkelijk zat hij ook bij Buck, maar we hebben het contact wat verloren.' (8 april 2017, De Standaard)

Eén van de meest opmerkelijke opdrachten die Duck uitvoerde is het hoofdcommissariaat van de politie in den Oudaan. Deze opdracht mocht hij doen in opdracht van Luc Lamine. Deze hoofdcommissaris van de politie heeft thuis enkele kunstwerken hangen van old school writers uit NYC. Op 3 oktober 2000 zal Duck op 't 11de verdiep op vijf dagen tijd een piece zetten.

Het thema van het graffiti kunstwerk: respect, erkenning en waardering. In het werk zit een baby met spuitbus (geboorte van creativiteit), een trein (vandalisme) en een vraagteken (symbool voor legale graffiti) verwerkt (3 oktober 2000 - Het Nieuwsblad). Dit project was ontstaan door het 'Schooladoptieplan' en de strijd tegen vandalisme van de politie.

In de jaren 1980 en 1990 had ik veel gesprekken met Duck. Hij vertelde me dat hij regelmatig samenwerkte met de FBI crew (Fabulous Bomb Inability), de crew van de legendarische writers Daim, Loomit, Bomber en Darco. In 2003 haalde Duck Loomit naar Antwerpen om een grote muur te schilderen op het Zuid. Na 2003 kwam ik Duck nog maar weinig tegen, maar zijn naam zal steeds blijven opduiken. De laatste keer dat Duck meedeed aan één van mijn projecten was tijdens MOS 2003 waar hij het portret van zijn dochter schilderde. Soms kom ik hem nog tegen in 't stad: verward, vol ideeën, steeds bezig met iets.

SMOK

Zo rond 1984 ontdekte ik graffiti. Ik woonde op het Valaar in Wilrijk en moest elke dag met de fiets door het tunneltje onder de Boomsesteenweg. In dit tunneltje stond een piece met de letters STEREO, links en rechts vergezeld met een illustratie van (muziek)boxen. Verder zag je veel graffiti in rapclips op MTV.

In 1986 zette ik mijn eerste piece in diezelfde tunnel. Ik verzamelde gewoon wat spuitbussen, maakte een schets en trok naar dat tunneltje. Géén oefening, géén ondersteuning, gewoon solo en gaan. Heel eenvoudig spoot ik de letters SKI. Waarom SKI? Ik weet het niet meer. Taggen deed ik heel kort. Een tijdje Condor 684, maar dat zei me niet veel. Ik beleefde er geen plezier aan. In Wilrijk was ik toen één van de weinigen die met graffiti bezig waren.

In 1988 begon ik meer figuratief te werken. Na de dood van Hillel Slovak (gitarist van de Red Hot Chili Peppers, 13 april 1962 - 25 juni 1988), zette ik als eerbetoon de letters FUNK met een comic ernaast.

Vanaf het begin had ik meer interesse in comics en het figuratieve en minder in de 'naam graffiti'. Een masterpiece dat me inspireerde, stond in de platenwinkel Methrophone aan de Meir. Als je

met de trap naar beneden ging, zag je een werk van Steaz en Arkis(?). Ook the Chrome Angels, vooral Mode2, zijn karakters die mij intrigeerden.

In die periode was ik veel aan het skaten. Het aantal skatewinkels was beperkt. Je kon naar speelgoedwinkel Verboven aan de Eiermarkt of op het Zuid naar de Kikker. Op een gegeven moment stond ik in de Kikker met mijn helm. Die had ik versierd met een tekening met een airbrush. Een jonge gast sprak me aan: hij zei dat hij het een knap werk vond en dat hij ook met graffiti bezig was. Hij vroeg of we samen eens wilden schilderen? Dat bleek mijn eerste ontmoeting met Duck. Onze stijl moest nog enorm evolueren en we hebben samen veel zitten tekenen, schetsen en schilderen. Op het dak van mijn ouders had ik een muurtje waar we rustig konden schilderen. Af en toe ging ik wel eens mee naar Den Wolsack. Niet alleen om te schilderen, maar ook om wat rond te hangen met vrienden. Ik schilderde het liefst alleen en wilde niet direct deel uitmaken van een crew. Op een bepaald moment maakte Duck me lid van DUS zonder dat de andere crewleden ervan op de hoogte waren. Dit zorgde voor een conflict tussen mij en Arkis. Eigenlijk paste ik niet in de crew omdat ik meer een rocker was en de rest bezig was met Hip Hop.

SMOK, California, 2022 (foto SMOK)

In de jaren 1990 ging ik soms schilderen met Rizon in Gent. Ik herinner me het “pisstraatje” (Werregarenstraat) en in de Eskimofabriek (10 days of Techno). Toen ik 19 was in 1991 ging ik op vraag van een vriend mee schilderen in Boechout aan een school die gerenoveerd werd. De school was afgesloten met OSB panelen. We vroegen geen toestemming, maar dachten dat het geen kwaad kon om op de houten panelen te schilderen. Duck ging toen mee. Terwijl wij op de houten panelen aan het schilderen waren, was hij gaan taggen op de nieuwbouw. Toen we dat zagen, stopten wij en vertrokken. Iets later kreeg ik de politie op bezoek. Mijn maat en ik kenden ze, maar ze wisten niet wie de derde persoon was. Ik verklapte toen niet wie Duck was. Op eigen initiatief nam ik contact op met de

school en deed een voorstel om de schade te vergoeden. Ik moest toen 40.000 BEF (ongeveer 1.000 euro) afbetalen en ben hier twee jaar voor gaan werken. Ik had gevraagd aan Duck om bij te dragen in de kosten, maar hij weigerde. Toen heb ik het contact met hem verbroken. De politie bleef ons onder druk zetten om te vertellen wie de derde writer was. Artiesten die me vroeger heel hard hebben beïnvloed zijn o.a. Shoe uit Nederland, Chrome Angelz (Mode2), Bill Blast, Seen, Quick, Blade en Dondi. Mijn eerste internationale uitstap was naar Duitsland (Bad Sassendorf) met SomeOne (regio BXL). We werden gevraagd voor een weekend live-painting op de jaarlijkse cultuur- en ambachtenmarkt.

We werden ontvangen als goden in een chique hotel en kregen een 4-gangen menu met (veel) aangepaste wijnen. Ik ben blijven schilderen tot in 1998 mijn zoon geboren werd. Eén van de mooiste projecten was aan de BMW-garage op de Boomsesteenweg waar Rizon, Darco, Arkis en ik schilderden. Ik ben gestopt omdat ik bezig was met de renovatie van mijn huis. Intussen had ik een gezin en startte ik mijn eigen grafisch ontwerp bureau op. Ik ben terug beginnen schilderen door de invloed van Gun T die me vroeg of ik niet mee kwam schilderen. Gun T haalde veel inspiratie uit mijn oudere pieces. In 2012 vroeg Gun T me om mee te komen schilderen op de jam in Berchem station (de jam op perron 6 en 7 van Berchem station), maar ik voelde me nog onzeker. In september 2013 zette ik dan toch de stap om mee te schilderen op de jam in het station van Luchtbal (Day One festival). Mijn piece was nog redelijk eenvoudig, maar vanaf dan begon ik meer en meer aan jams mee te doen waarbij ik steeds de lat voor mezelf hoger legde. Die jams zijn een ideaal moment om te experimenteren.

"Graffiti is voor mij nog steeds gelinkt aan het illegale, het zetten van je (bij)naam"

Graffiti is voor mij nog steeds gelinkt aan het illegale, het zetten van je (bij)naam. Street art draait meer om expressie, minder rond de persoon die het kunstwerk zet. Er is wel een duidelijke link, beide kan je zowel legaal als illegaal zetten. Door de street art kwam er

meer appreciatie voor graffiti masterpieces. Zelf voor tags, die ze soms zelfs zien als kunst. Bij street art mag het commerciële niet primeren. Als artiest moet je een eigen inbreng hebben en het doen met plezier. Een opdracht mag gerust financieel iets opbrengen, maar als het plezier weg is moet het niet.

Nog één anekdote om af te sluiten: vijf jaar geleden nodigde Bandit mij uit om in California te komen schilderen. Hij ontdekte via internet dat er verlaten treinwagons stonden. We reden er naar toe. Het was een rit van drie uur, niet ver van de Mexicaanse grens. In de hitte liepen we een tijdje rond, maar we vonden de desbetreffende wagons niet. Plots zagen we op privé domein een verlaten, wit geschilderde treinwagon. Onder de witte verf waren nog tags zichtbaar. We vroegen aan één van de mensen die er rondliepen of er op geschilderd mocht worden. Volgens die man waren de eigenaars niet thuis. In de trein hielden ze af en toe wilde feestjes. We zijn toen beginnen schilderen, maar na een half uur kwam er een pick-up truck aan. Daaruit sprong een man met een pistool: 'what the fuck are you doing?'. Bandit liet zich direct op de grond vallen. Ik riep nog al zwanzend: 'Hello, I'm an artist from Europe'. De man was onder de indruk van het werk dat we aan het maken waren en stak zijn pistool weg. De eigenaars van de trein hadden aan hem gevraagd om een oogje in het zeil te houden. We maakten een compromis: hij zou de eigenaars bellen. Als ze het niet OK vonden, zouden we de trein terug wit schilderen. Iets later kwam hij terug. Hij kon de eigenaars niet bereiken, maar had wel eten en drinken bij zodat we rustig konden verder schilderen. Gelukkig beschilderden we de juiste kant van de trein. Aan de achterkant stond een piece van een overleden vriend van de eigenaars. Het bleek dat de eigenaars de oorspronkelijke organisatoren waren van het Burning Man festival. Ze gebruikten de trein voor afterparty's. Ongeveer anderhalve maand later kreeg ik nog een bedankingsmail van de eigenaars van de trein omdat ze blij waren met het kunstwerk.

STORY

ILLEGAAL *versus* LEGAAL

In het begin was graffiti “illegaal”. Het aanbrengen gebeurde vaak 's nachts op verlaten plekken, liefst daar waar er overdag veel volk passeerde. In de beginjaren zie je veel tags verschijnen in de zijstraatjes van de Antwerpse Meir.

Met de komst van de eerste gedoogzones en graffiti jams krijgen de writers de kans om zich verder te ontwikkelen. Niet iedereen is daar even gelukkig mee: graffiti is illegaal en dat moest zo blijven.

Muurschilderingen op legale plekken zijn geen graffiti. Toch zullen ze deelnemen aan deze jams omdat ze op die manier gratis spuitbussen krijgen. Door de jams en de vele kunstprojecten is er ook een verschuiving binnen de publieke opinie. Veel mensen ontdekken graffiti en zien mooie kunstwerken tijdens jams die soms plaatsvinden op publiek toegankelijke plaatsen. Het Muntplein, de gedoogzone in de jaren 1990 en 2000, speelde hierin een belangrijke rol. Deze plek was in de jaren 1990 een verwaarloosd, braakliggend terrein in de Sint-Andrieswijk. 't Sint-Andries, ooit de parochie van miserie, veranderde in de jaren 1980 enorm in een bloeiende wijk met veel cultuur, mode en antiek waar veel kunstenaars terecht kwamen. Het Muntplein maakte deel uit van die culturele wijk.

Het aantal tags in het straatbeeld vermindert ondertussen. In Antwerpen kan je als inwoner via de stedelijke diensten graffiti gratis laten verwijderen. Dit graffiti-team maakt deel uit van het street art beleid van de Stad Antwerpen. Ook in andere steden taggen ze veel minder. Naast het verwijderen, kwamen er veel meer camera's in het straatbeeld. Deze voorkomen graffiti niet, maar vergroten de kans dat ze je op heterdaad betrappen. Camera's hangen in het commerciële centrum (winkelas Meir), in het oude stadscentrum en op plekken waar veel mensen samenkomen (stationsbuurt). De illegale graffiti is nu meer te vinden op treinen. Sommige stelplaatsen voor treinen zijn 's nachts heel gemakkelijk te betreden. In Antwerpen was de stelplaats tussen Ter Lo en het Schijnpoort vroeger de speeltuin van enkele crews. Ondertussen is deze stelplaats beter beveiligd en is er 's nachts meer controle. Een deel van de stelplaats is nu gekend als recreatiegebied als Spoor Oost.

Trein Schijnpoort, 2003

Bram sprak voor dit artikel met Rage, Eros, Bond Zeom en Defo van de BCP crew. BCP werd opgericht in 1989 en staat o.a. voor Brussels City Painters en Because Crime Pays.

Eind jaren 1980, begin jaren 1990 speelde de link met Brussel een belangrijke rol binnen de Antwerpse ontluikende graffiti scene. Vermits er voordien geen actieve scene uit Antwerpse writers bestond, is deze invloed deels op gang gekomen via “bezoekende” artiesten uit andere steden.

Zo ondermeer door verscheidene writers van de Brusselse crew “BCP”. BCP is als crew ontstaan eind jaren 1980 door Eros & Zone. Eros was vroeger al bezig met stencil en sticker art. Hij rolde deze graffiti scene in vanuit een ander milieu dan hiphop. Net zoals in Amsterdam bestaat er een voorgeschiedenis en link met de Punkscene (Ivar Vics a.k.a. Dr Rat). Eros is eerder in de Brusselse alternatieve scènes te vinden.

De vele paste ups en stencils waren de voorlopers van de huidige graffiti pieces. Deze paste ups en stencils kwamen overgewaaid uit Parijs (o.a. Blek Le Rat). De pieces in de Brusselse metro's en op grijze muren vormden de inspiratie en trigger voor veel andere jongeren die gingen painten.

Zo werd Zeom eind jaren 1980 door de aanwezige graffiti in Brussel getriggerd om zelf te gaan schilderen. Zijn drijfveer was om het monotone,

quasi grijze, zoveel mogelijk te doorbreken. Hij wilde mensen die met de trein of tram rondreden, iets aanbieden om naar te kijken. Buiten dat was er ook de adrenaline en de uitdaging om op bepaalde plekken te geraken en daar je werk te schilderen. Eros en Zone waren voorbeelden en inspiratie voor hem, net zoals Mode 2 en Bando uit de Parijse scene.

**"Waddist manneke?
Agge ni antwoordt,
loat ik a moan
pillamp oepfrette"**

BCP begon als crew te groeien door o.a. de komst van Keso, Reox, Dean, Deh, Mean, en later ook Saiz, Zeom en Dekor. Zij trokken begin jaren 1990 naar andere steden om te schilderen: onder meer naar New York, Parijs en Amsterdam, maar ook naar Antwerpen.

Zeom, Stadspark, 1995

In die periode was de trainyard van Dendermonde, zowel bij binnen- als buitenlandse artiesten in trek. Vooral writers uit Nederland kwamen er regelmatig schilderen.

In 1992 studeerde Mean in Antwerpen waardoor meerdere writers van BCP naar Antwerpen kwamen om hier te schilderen. Zo zijn de eerste pieces gezet aan het skateterrein in het stadspark door Saiz & Mean. Zij werden toen op heterdaad betrapt door de politie.

Ze ontkenen eerst dat ze aan het schilderen waren, waarop één van de agenten met het nodige smakelijke Antwerpse dialect sprak: “Waddist manneke? Agge ni antwoordt, loat ik a moan pillamp oepfrette”. Hierop gaven de heren toe dat ze aan het schilderen waren. Gelukkig mochten ze beschikken omdat de agenten op zoek waren naar andere sujets die niets met grafitti te maken hadden.

Enkele weken later kwamen Zeom & Dekor naar Antwerpen om op dezelfde locatie te schilderen.

Toen ze plots zwaailichten zagen, maakten ze zich maar snel uit de voeten richting de bosjes. Toen de politie in het park begon te controleren, zagen ze dat er veel volk begon weg te lopen uit dezelfde bosjes.

Nadien kwamen beide heren erachter dat dit deel van het stadspark ook bekend stond als homoprostitutie plek. Waarna ze zich grinnikend de bedenking maakten wat het beste antwoord zou zijn geweest bij hun arrestatie: schilderen of prostitutie? En vooral wat de reactie van hun ouders zou zijn, wanneer deze telefoon kregen omdat hun kinderen opgepakt zouden zijn voor vermeende prostitutie.

Een leuke anekdote van onze Brusselse vrienden. Een directe link naar Antwerpse writers en samenwerkingen waren er minder. Zo wist Rage van BCP wel te vertellen dat hij nog met Duck heeft gepaint. Ook een keer in Brussel, maar hier bestaan helaas geen foto's meer van.

Mean Saiz, Stadspark, 1995

Zelf geeft hij ook aan dat sinds eind jaren 1980 de graffiti scene en murals een enorme evolutie en stijlverandering hebben doorgemaakt. Deze subcultuur veranderde hard. Wat vroeger door velen beschouwd werd als een marginale, scheef bekeken en criminele subcultuur, is uitgegroeid tot een quasi hippe artistieke en door social media gerelateerde cultuur.

Zelf verkiest Zeom nog steeds spraypaint en latexverf als materiaal, maar gaat stickers niet uit de weg. Deze zijn zeker leuk voor kleine dingen, snel aan te brengen en bovenal “dan weet ge waar uwen auto geparkeerd staat”. Heerlijke humor heeft hij wel.

Wanneer ik hem vroeg hoe hij denkt over legaal versus illegaal gaf hij aan dat hij liever

illegaal schildert. Alles draait om de challenge, de adrenaline, het lef en de kunst om de juiste plek uit te kiezen voor je werk en onder tijdsdruk te presteren.

Zelf kan hij legale graffiti zeker appreciëren. Hij liet wel verstaan dat vermits je alle tijd hebt je werk inhoudelijk iets moet betekenen. Het moet goed zijn en inhoud hebben.

Voorts bekijkt hij zijn eigen werk als een drive, een reden om ons en andere artiesten zoveel mogelijk te laten zien. Dit kan hun drive alleen maar vergroten. Ze zijn gegroeid van een soort amicale concurrentie naar wederzijdse appreciatie voor gemaakt werk. Geen gedoe, geen rivaliteit. Gewoon gaan en verven verdorie!

In de eerste helft van de jaren 1990 kwam ook de link met Gentse writers tot stand.

De link tussen Gent en Antwerpen was niet alleen van toepassing op vlak van graffiti, maar ook op vlak van muziek. Verschillende artiesten vanuit Gent, gelinkt aan Brick 9000, kwamen naar Antwerpen en hadden connecties met G-rock, B-Bart, DJ Serious van Afterhours, Glenny D van Fried Chicken Records, DJ Grazzhoppa, Hierdoor was er een vlotte in- en uitstroom tussen Gent en Antwerpen op muzikaal vlak. Op graffiti vlak werd dat zeker versterkt door Bue. Hij verhuisde van Antwerpen naar Gent. Hij bracht de Gentse writers naar Antwerpen en nadien zorgde hij ervoor dat Antwerpse artiesten in Gent gingen schilderen.

Tijdens deze jaren waren vooral artiesten zoals Phase, Desk, Sheya, Dost & Kaine actief. In de beginjaren 1990 zakten zij als lifters en verdeeld over meerdere wagens naar Antwerpen af.

In die periode maakten ze ook kennis met

Duck. Hij was voor vele artiesten uit deze periode zowel uit Gent als uit Antwerpen een voorbeeld.

Duck was enorm creatief, had een tekentalent en was één van de eerste artiesten die volop aan de slag ging met 3D letterstijlen. Hij was ook één van de eerste artiesten die meer commercieel werk ging aannemen. Duck vertelde aan de jongens van Gent en Antwerpen dat er meer te halen was uit een karige schilderopdracht.

Een andere match was die met het breakers milieu waaruit ook Arkis kwam. Hierdoor was er een hele link met de hiphop muziek en Dj scene, writers en breakers. Voor de Gentse artiesten was Antwerpen een interessante uitvalsbasis, beter dan richting West-Vlaanderen te trekken.

In die periode was een deel van de scène vooral terug te vinden aan het Frans Halsplein. Daar werd toen al volop geschilderd door Bue, Arkis (DOC) met Rizon & Steaz en nog enkele anderen.

Toen de heren uit Gent op bezoek kwamen op het Frans Halsplein merkten ze deze werken op, maar wilden er niet overheen schilderen.

Er was nog plek hoger en centraal op de muur van de OLV Middelaars School. Door hun bestelwagen zo te parkeren konden de jongens vanop het dak van de camionette hun nieuwe werk schilderen. Zo ontstond het piece van de te vroeg gestorven Phase (1971 - 2020). Hij stond jarenlang op deze muur en leidde tot menige discussies omdat het de voetjes van het Mariabeeld had geschonden met zilveren verf.

Eveneens present die dag was Desk. Hij startte met schilderen eind jaren 1980 en liet zich vooral inspireren door de aanwezige tags in het straatbeeld. Hij begon met taggen in de buurt waar hij ging skaten. Phase & Master waren toen al voorbeelden voor hem. Nadien raakte hij bevriend met Phase en ze zijn steeds goede (schilder) vrienden gebleven.

Desk is steeds met spuitbussen blijven schilderen. In de jaren 2000 richtte hij zich vooral op acties langs de autostrade tussen Gent-Antwerpen. Zelf heeft hij minder interesse in street-art en blijft hij veeleer trouw aan zijn roots. We kunnen nog steeds cleane letter pieces terugvinden op de dag van vandaag. Tijdens zijn studies in Brussel raakte Desk bevriend met Brusselse writers van het eerste uur, zoals onder meer de eveneens overleden Choc.

Zelf heeft Desk geen directe voorkeursstijl. Hij vindt dat elke artiest zijn eigen stijl dient te hanteren, maar een spontane actie is meestal een snelle vlotte actie. En laten we daar vooral maar van genieten, want het leven gaat al snel voorbij. Helaas moesten we van sommigen al afscheid nemen. Dat de overigen onze wereld verder mogen voorzien van kleur, in een soms grijs bestaan.

"Helaas moesten we van sommigen al afscheid nemen. Dat de overigen onze wereld verder mogen voorzien van kleur, in een soms grijs bestaan"

O.L.V.
MIDDELAARES

PHOENIX

Rizon

Rizon kwam in 1991 in contact met graffiti via klasgenoot Kevin. Bij het zien van de eerste blackbooks begon het idee te spelen om creatief om te gaan met letters. Hij voelde zich enorm aangetrokken tot de hiphop cultuur. In de beginperiode vertoefde hij en gelijkgezinden uit deze subcultuur veel in snookerhal Blokker op de Rooseveltplaats, na sluitingen in het Empire shopping center en in Berchem op 't Rooi waar de Belgian Hip Hop Alliance lessen breakdance organiseerde. De crew doopte zich Antown en vond zijn vaste stek op het Frans Halsplein.

In zijn beginperiode heeft Rizon onder enkele andere namen geschreven en geëxperimenteerd voor hij zich de naam Rizon had aangemeten.

Zelf had hij een voorliefde voor letterwriters zoals Dondi, Bando en Delta uit Nederland, de founders van de 3D graffiti. De linken met product design, Gundam en star wars vehicles waren eveneens een sterke inspiratiebron. Aan de beginperiode van Antown denkt Rizon nog vaak terug. De klik was een rode draad die al deze jongeren verbond. Enkelen hadden een niet zo fijne thuisomgeving en waren daarom veel

buitenshuis te vinden. Dit bevorderde het samen-horigheidsgevoel en creëerde een familiegevoel.

Begin jaren 1990 was het nog illegaal om te schilderen op het Frans Halsplein. Via een deal met de klusjesman van de school werd dit toch een hall of fame. Nadat het bekende piece van Phase geschilderd werd (toen de jongens van Gent waren afgekomen naar Antwerpen) en hierbij de voetjes van het Mariabeeld beschilderden, mocht je na deze actie niet meer schilderen op het plein. Rond het plein stond het stevig vol tags en de politie viseerde de buurt met enkele razzia's.

In die periode ontdekte Arkis het potentieel van Rizon en nam hem onder zijn vleugels. Zo kon hij ook wat paint jobs meedoen en een centje bijverdienen. Toen is Rizon samen met Steaz en Arkis beginnen te painten onder de crew D.O.C. (Dreams Of Confusion)

Eind jaren 1990 begon de interesse wat uit elkaar te groeien en vormde de FLB crew zich (Free Like a Bird). FLB was Rizon met DJ Serious, Eli, Dice en Martijn. Zij manifesteerden zich meer op de cliché bestaande regels binnen de graffiti en hiphop cultuur en gingen zoeken naar vernieuwing zowel qua muziek als graffiti. Als

Rizon, Frans Halsplein, 1995

mindset werd er meer gezocht naar inspiratie op gevoel en openstelling voor kwetsbaarheid, eerder dan de voordien stoere mentaliteit.

Als ik vroeg naar de meest blijvende herinneringen qua graffiti kwam vooral de nadruk terug op het community-gevoel. Zoals tijdens buitenlandse graffiti-reisjes, waarbij ze soms in niet al te beste omstandigheden ergens een plek voor de nacht zochten. Als groep writers maakten ze steeds nieuwe dingen mee. Zo ook tijdens hun reizen naar Halle, NY,

Eind jaren 1990 dacht Rizon van graffiti zijn hoofdberoep te maken, maar dit liep dit niet zo vlot. Hierdoor deed hij verscheidene interimjobs in de haven en bouwsector om nadien zijn eerste Mac aan te schaffen en richting grafisch ontwerp te gaan.

Zo is hij begonnen met het ontwerp van flyers voor de hip-hop community en via DJ Sake & Cosmic meer in het R&B circuit beland. Zij organiseerden vaste avonden in café Local, Who's Who's land en Mondial. Zelfs Beyoncé en Destiny's child

maakten er deel van uit. In Antwerpen waren de eerste clubs waar Hip Hop muziek een plek vond gek genoeg stripclubs zoals Exhale & Reevez, waardoor hij voor dit circuit enkele jaren flyers heeft ontworpen. Rizon begon tegelijkertijd meer en meer ook buiten het Hiphop circuit het nachtleven te ontdekken. Hij claimde voor een flyer een scène van het Vlaamse Nachtleven. Enkele jaren later baatte hij ook drie jaar zijn eigen club uit: de Fill Collins Club.

Begin 2000 ontdekte Rizon via de eerste online design portals en creative events als OFFF een community met ontwerpers die allen zochten naar een bepaalde unieke en eigen stijl, iets wat zeer nauw aanleunde bij de graffiti mentaliteit. Dit gaf Rizon plots zin om die graffiti mentaliteit toe te passen op het grafisch werk en ook op zoek te gaan naar een eigen stijl. De liefde begon zich dan meer te richten naar 3D motion graphics wat toen zeer niche was. Dit zorgde ervoor dat hij ontdekt werd tot in NY en internationaal begon te werken, hoofdzakelijk voor de Amerikaanse advertising scene.

Rizon, Frans Halsplein, 1995

Na enkele jaren keerde de liefde terug naar stills en maakte hij de neon fan poster voor de film Drive. Nadat die viraal ging, kwam de 3D neon hype op gang. Door de neons belandde hij bij Nike Portland waar hij vijf jaar zo goed als fulltime voor werkte en campagnes maakte voor onder meer Kobe Bryant, Kevin Durant en Ronaldo.

In een zoektocht naar individuele creatieve ontplooiing en eigenheid en gevoed door kruisbestuiving, motivatie en inspiratie, groeide de gedachte om dit alles samen te voegen. Zowel het grafische, het graffiti gerelateerde, de muziek, heel dit creatieve geheel, deze community werd "Us by Night" een gerenommeerd wereldwijd bekend event.

**"Of je nu legaal of
illegaal paint: de
richting waarin
je schildert, zal
vooral afhangen
van de groeps-
dynamiek waarin
je terecht komt"**

Rizon, Kattenstraat, 1995

Dit belichaamt wat voor Rizon van belang is: het samenbrengende en creatieve concept, het dynamische van de verschillende stijlen en stijlrichtingen.

Zelf schildert Rizon momenteel niet meer met de spuitbus, maar toch blijft hij de scène geboeid volgen. Zeker met de hele evolutie van graffiti tot wat street art de dag van vandaag is. Street Art baant zich meer en meer een weg de kunstwereld in, wat voor de ene mogelijkheden meebrengt en voor de andere mogelijk frustratie. De evolutie staat nooit stil. Zo ook de anti style beweging, die een soort antwoord is op de cleanere graffiti. Iets wat niet eeuwig zal zijn en ook weer plaats zal maken voor een volgende fase.

Zelf vindt Rizon dat het tempo tegenwoordig hard is veranderd. Mensen swipen zichzelf doorheen socials. Het enige wat dezer dagen aandacht van mensen nog vasthoudt zijn tutorials. In de 3D scène zijn dat ook de beelden van vandaag. Vroeger hielden ze succesrecepten meer voor zichzelf.

Of je nu legaal of illegaal paint: de richting waarin je schildert, zal vooral afhangen van de groepsdynamiek waarin je terecht komt. Wat Rizon bijbleef was dat in de jaren 1990 de graffiti scene vele jongeren, die een uitzichtloos pad bewandelden, wel een uitweg of doel heeft gegeven.

En zo kom je weer bij het hele community gevoel wat voor hem zo belangrijk is. Dat streeft hij ook na met Us by Night. Verder wenst hij de lezer nog een creatieve en kleurrijke nacht.

LOCATIES

Doorheen de jaren speelden een aantal locaties een grote rol in de ontwikkeling van de Antwerpse graffiti. De meeste locaties die hier zijn opgenomen waren ‘gedoogzones’. Graffiti werd er tot een bepaalde hoogte getolereerd, maar dat was geen garantie dat je er rustig kon spuiten zonder bezoek van de politie.

Het Frans Halsplein was één van de eerste gedoogzones, tot er teveel klachten kwamen van buurtbewoners omdat de hele buurt vol tags stond. Daarna verschoof de graffiti richting Muntplein, wat uitgroeide tot de belangrijkste Hall Of Fame die Antwerpen ooit kende. Foto’s van de graffiti op het plein duiken zelfs op in het Amerikaanse underground magazine Juxtapoz.

Plekken als de Boomssteenweg of de waterkeringsmuur in de haven aan de Scheldelaan zijn muren waar projecten plaatsvonden. Tijdens die projecten mocht je er schilderen, maar het zijn geen erkende graffiti-zones waar je altijd mag gaan spuiten.

Sinds 2008 zijn er ook legale of erkende zones waar je altijd kan schilderen zonder hiervoor toestemming te vragen. Het gaat bijvoorbeeld

om de brug in Park Spoor Noord aan de skatebowl, de muur van Depannage 2000 aan het Jef Van Linden fietspad in Hoboken of onder de bruggen aan het fietspad in Berchem.

Naast de erkende zones zijn er in Antwerpen plekken geweest die gedurende een bepaalde tijd ingericht werden als Hall of Fame. Den Dam en het Schijnpoort waren een goede buurt om deze tijdelijke projecten op te starten. Het is een wijk met veel oude pakhuizen, al dan niet gelinkt aan het vroegere stedelijke slachthuis. Vermits de hele buurt verandert en ze er verschillende masterplannen opmaken, is er soms tijdelijke leegstand. De Skateplanet aan de Slachthuislaan was één van de eerste indoor locaties die een andere bestemming kreeg. Spijtig genoeg kan Skateplanet niet lang op deze locatie blijven. Ondertussen staat de hal al enkele

- 1 Antwerpse ring
- 2 Frans Halsplein
- 3 Jeugdcentrum Den Wolsack
- 4 Boomsesteenweg
- 5 Muntplein
- 6 Trapveld
- 7 Wijnegem

jaren leeg en spuiten ze er regelmatig graffiti. In 2005 opende er enkele straten verder aan Hardenvoort een nieuwe indoor skatehal: North Park. De jeugddienst organiseerde er vlak na de opening een graffiti jam in samenwerking met MTN en CityKingz uit Gent waar een 30 tal Belgische artiesten aan deelnamen. De hal bestond tot 2008 en moest dan plaats maken voor woningen in Park Spoor Noord. In 2008 kwam er een nieuwe skatebowl een erkende graffiti zone in het park aan het viaduct. In december 2017 opende MEATPACK, een pop-up ruimte met aandacht voor cultuur, feesten, voeding en mode aan de Samberstraat. Binnenin is TAGS - The Antwerp Graffiti and Street art museum gevestigd. In dit museum hebben een 20-tal artiesten uit België en Nederland hun kunsten kunnen tonen. MEATPACK sloot in 2019.

"Soms zorgt dit wel voor wat wrevel, maar in Antwerpen zijn we allemaal vriendjes"

Er zijn plekken waar veel graffiti voorkomt zonder dat hiervoor toestemming gevraagd werd. Tussen het Centraal Station en Berchem Station zijn er verschillende muren waarop legale graffiti gezet is en die writers daarna terug claimen door er 's nachts ongevroegd te komen painten. Soms zorgt dit wel voor wat wrevel, maar in Antwerpen zijn we allemaal vriendjes.

1

Antwerpse ring

Graffiti moet je zien op plaatsen waar dagelijks duizenden mensen passeren. Soms heel snel, maar dikwijls staan ze er stil: de Antwerpse ring. Een ideale plek dus om 's nachts graffiti te spuiten. Van Linkeroever tot Luchtbal: een aaneensluiting van tunnels, muren, bruggen, nutskasten en grote borden boven de rijweg.

Hier kan je de grootste collectie Throw ups van Antwerpen vinden, maar je komt er veel ander werk tegen. De Lode Craeybeckx Tunnel is bijvoorbeeld een populaire plek om met verfrol en een lange stok je naam te schilderen. Vanaf het fietspad in het Nachtegalenpark kan je rustig naar beneden schilderen zonder al teveel op te vallen.

De achterkant van de verkeerssignalisatie over de Ring zijn ook populaire plekjes. In 1988 bouwden ze aan de Ring, ter hoogte van Berchem postsorteercentrum Post X. Aan de kant van de Ring is er een betonnen muur van ongeveer twee meter hoog. Al snel stond op deze muur een graffiti piece: een postzegel met de beeltenis van Koning Boudewijn. Helaas hebben we in ons archief geen foto van dit fantastische kunstwerk. Om verdere graffiti te voorkomen, plaatsen ze struiken tegen deze muur. Eén van de meest efficiënte en milieuvriendelijkste anti-graffiti bescherming. Post X werd in 2007 verkocht en in 2014 platgegooid. De mogelijke overkapping van de Ring zorgt voor heel wat onrust bij de graffiti writers. Zal je in de toekomst nog wel veilig kunnen schilderen langs de Ring?

Station Luchtbal, 2013

Zeplin, ring Berchem, rondom 2010

Deco, Ringfietspad, 1996

Rober, door Robbo, Spoorweg naast de ring, Antwerpen Berchem, 1994

2

Frans Halsplein

Eén van de eerste plekken waar jongeren uit de ontluikende Hip Hop scene in Antwerpen elkaar ontmoetten, is het Frans Halsplein vlakbij de Sint Jacobsmarkt. Dit pleintje had een aantrekkingskracht door twee winkels in de buurt: USA Import en Mekanik strip.

USA import was de legendarische platenwinkel die in 1973 zijn deuren opende aan de Sint Jacobsmarkt 62. In 1979 verhuisde de winkel naar de Sint Jacobsmarkt 75. De platenwinkel was vanaf de beginperiode gespecialiseerd in dansmuziek. In het begin was dit vooral Popcorn, een mix van soul, Rhythm & Blues en ska. Eind jaren 1970 specialiseren ze in opkomende disco en andere dansmuziek uit de USA. Het zal ook één van de eerste winkels zijn waar Rap muziek te verkrijgen is.

De Mekanik stripwinkel opende in 1983 als kleine speciaalzaak in strips en mechanisch speelgoed. De winkel zal uitgroeien tot de vooraanstaande winkel in pop- en underground cultuur. Je kan er Amerikaanse comics vinden, maar ook fanzines, fotoboeken en zelfs spuitbussen.

Op 25 en 26 juni 1992 kreeg de Antown Ruffneck Toys (ART) de toestemming van de directeur van het Onze Lieve Vrouw Instituut (nu vrije gesubsidieerde basisschool de Kleine Jacob) om op de muur enkele graffiti pieces aan te brengen. Deze crew bestond uit Duck, KesOner en Arkis en het thema van de muur was Dus to Dust.

Dit project trok de aandacht van enkele journalisten en in de weekendedities verschijnen veelgelezen en breed verspreide artikelen. De graffitimuur werd een trekpleister en zorgt

DUS, Arkis en Duck, 1992

ervoor dat andere writers, ook uit andere steden, afzakken naar Antwerpen. De graffiti blijft niet beperkt tot de muur, maar al snel stond heel de buurt vol met tags. Op een gegeven moment werd het Mariabeeld aan de gevel onder handen genomen en deels overschilderd. De writer Phase (Gent) zal een beetje over de voeten van Maria schilderen... Is dit heiligschennis? Dit zorgde ervoor dat de school af wil van de graffitimuur. Ondertussen hebben andere artiesten toestemming gekregen om een muur aan de overkant, van het klooster, te beschilderen. Rizon en Zenith zullen deze muur regelmatig van nieuwe kunstwerken voorzien.

Ondertussen werd het steeds moeilijker om op het Frans Halsplein te schilderen. De politie controleerde er regelmatig en de writers riskeren boetes.

In 2022 is er nog steeds een stuk van de laatste muurschildering zichtbaar. In 2016 mocht Smok de nutskast versieren met konijntjes (helaas getagged). Vooraan het plein is er een Jommeke stripmuur als ode aan Jef Nys.

Rizon en Zenith, 2002

Arkis, Steaz en Rizon, 1995

Jeugdcentrum Den Wolsack

Oude Beurs 27, 2000 Antwerpen

Den Wolsack is eind jaren 1970 eigendom van de stad en doet dienst als jeugdcentrum. Jeugdverenigingen uit Antwerpen konden er terecht voor vergaderingen en andere activiteiten. Vanaf 1984 start de jeugddienst met een eigen aanbod voor kinderen en tieners (Jeugdvakantiepas, later de Grabbelpas). Den Wolsack is een historisch gebouw dat zijn naam dankt aan de 14de eeuwse wolnijverheid, hoewel het gebouw een 18de eeuws uitzicht heeft. Naast Den Wolsack zijn de oude redactielokalen van L'Opinion. Destijds een vervallen krot, nu is dit Hotel Rubens. De binnenruimte van Den Wolsack is een gigantische tuin met veel witte muren en een houten schutting. In 1988 zal Duck er binnenstappen met twee vragen: mag hij op tuinmuren graffiti spuiten en kan hij de panelen, die gemaakt zijn voor de Nacht van de student, daar tentoonstellen? De binnentuin trekt al snel meerdere graffiti writers aan die er rustig kunnen werken. Achteraan in de tuin is de Hofkamer, een ruimte die gebouwd is in 1772. In deze Hofkamer prijkt er een plafondschildering met daarop Olympische goden. Op het eerste verdiep is een toilet vermomd als bibliotheek. Op het gelijkvloers, in de ruimte met plafondschildering, zal in 1995 de fototentoonstelling rond graffiti in Antwerpen georganiseerd worden. In 1997 verhuisde de jeugddienst naar Hof Ter Lo en beheert Herita het gebouw. Tussen 2013 en 2017 renoveren ze de Hofkamer en reinigen ze deskundig de plafondschildering.

Duck, 1989

Hans/Jap, 1991

Duck, 1991

Duck, 1991

Boomssteenweg Wilrijk

4

Het viaduct aan de Boomssteenweg in Wilrijk is een belangrijke toegangsweg die het district en een aantal woonwijken doorkruist. Het viaduct steunt op 160 pilaren en eronder is een grote parking. De pilaren herschilderen ze regelmatig om betonrot te voorkomen. Jeugdendienst Wilrijk, in samenwerking met Erik Bertrand, doet het voorstel om de pilaren van de Boomssteenweg te laten beschilderen met graffiti. Zo brengen ze preventief graffiti aan om tags en andere opschriften te voorkomen. Het Vlaamse Gewest bespaart omdat ze de pilaren zelf niet moeten beschilderen. De A12 Hall of fame is geboren.

De Wilrijkse politie steunt dit project en laat dit bevestigen op 11 mei 1995 in een besluit van het College van Burgemeester en Schepenen: “Enig artikel: positief te staan tegenover het preventie-graffitiproject, met dien verstande dat het project eerst verder dient uitgewerkt te worden.”

In 1996 kregen de eerste pilaren een laagje verf. Artiesten schilderen er op uitnodiging van de organisatoren. Het was geen vrije graffiti zone waar iedereen terecht kon. Om het project lokaal gedragen te maken, kregen ook verenigingen en scholen uit Wilrijk de kans om een pilaar te beschilderen.

In 2004 start in Wilrijk jeugdcentrum Vizit. De toenmalige jeugdconsulent van Wilrijk, Johan De Wispelaere, zal in samenwerking met de stedelijke jeugddienst en het jeugdcentrum

Napam, Pilaar 12, 2018

Iksté uit Rijsel, Pilaar 12, 2018

regelmatig jams organiseren waaraan vooral jonge graffiti writers deelnamen. In 2018 organiseerde jeugdcentrum Vizit op vraag van het district Pilaar 12. Pilaar 12 is een volksfestival met muziek, sport en een rommelmarkt dat plaatsvond op 28 en 29 juni 2018. Tijdens dit weekend beschilderden 120 artiesten uit België, Nederland en Frankrijk de pilaren opnieuw. Graffiti writers kunnen nog steeds terecht bij de jeugddienst om een pilaar te beschilderen.

Lazy - Duck - ZRC, 2000

5

Buck (Zenith, Bue), 1996

Muntplein – Munthof

De Hall Of Fame van Antwerpen!

Het braakliggende terrein tussen de Muntstraat en de Lange Ridderstraat werd in de volksmond het Muntplein genoemd. Van 1474 tot 1786 was er op deze locatie een muntslagerij gevestigd. Het slagen van munt was een voorrecht. Antwerpen was in die periode een culturele, economische en politieke belangrijke stad. In de jaren 1970 en 1980 werden verschillende verkrotte gebouwen op deze locatie afgebroken en een deel van deze ruimte ingericht als speelruimte. Vlaknaast het Muntplein, in de Kloosterstraat, was jeugdhuis de Waag. Vanaf 1982 trok het jeugdhuis vooral een Punk publiek aan en in deze periode verscheen er de eerste graffiti. Dit waren vooral

politieke slogans en anarchistische symbolen. Eind jaren 1980 verdwenen de speeltoestellen en was het Muntplein terug een braakliggend stuk grond. Een deel van de parking tussen de Kloosterstraat en de Lange Ridderstraat is ondertussen afgebroken. Toen was het al duidelijk dat het terrein ooit een andere invulling zou krijgen.

Wanneer de politie regelmatig identiteitscontroles uitvoert op het Frans Halsplein zullen de writers een nieuwe plek zoeken om te schilderen. Het Muntplein is ideaal: een braakliggend stuk grond, vlak in het centrum, in de schaduw van de Sint Andrieskerk. De eerste graffiti writers die er aan het werk gingen, waren Duck, Zenith en Bue. Dit moet rond 1993 geweest zijn.

Op Youtube kan je een filmpje van Ed Verf terugvinden met Duck en Zenith op het Muntplein en een onaangekondigd optreden van de rijkswacht.

ABC (Duke, Bue), 1994

De jonge gasten worden meegepakt maar vijf uur later staan ze al terug te schilderen. Zoek op: 'GRAFFITI art DUCK II, antwerpen' (1994).

In 2002 wilde Zenith Meeting of Styles naar Antwerpen halen. Om het organisatorisch rond te krijgen vroeg hij hulp aan de jeugdendienst.

Meeting of Styles (MOS) vond er plaats in 2002, 2003 en 2004. In 2005 is een deel van het plein afgesloten met hekwerk omdat er nieuwe gebouwen verschijnen aan de kant van de Lange Ridderstraat. MOS verhuist dan naar jeugdcentrum Kavka: een kleinere muur, maar wel met andere mogelijkheden. In 2005 kregen tijdens de MOS editie jonge Antwerpse writers verf om te schilderen tijdens een jamsessie.

Was het Muntplein nu een legale graffiti zone, een gedoogzone of een plek waar graffiti spuiten illegaal is? De politie controleert regelmatig graffiti writers. Sommigen krijgen een boete,

anderen moeten hun spuitbussen afgeven en nog anderen laten ze met rust. Arno vertelde het volgende hierover: "Vanuit de jeugdendienst voerde ik verschillende gesprekken met de plaatselijke commissaris. Voor het organiseren van MOS had ik toestemming aan het stadsbestuur gevraagd om op het Muntplein graffiti te mogen spuiten. Wel met een begindatum, maar zonder einddatum. Volgens de politie telde die toestemming alleen maar voor die bepaalde periode dat MOS er plaats vond".

In 2012 opende het vernieuwde plein officieel. Het is niet langer het Muntplein, maar het Munthof. Het plein werd een pak kleiner en de meeste graffiti is verdwenen. Achteraan hebben LinksOne, Flash en Gun T nog een muurschildering mogen maken die verwijst naar het graffiti verleden van het plein. Deze muur is ook een eerbetoon aan Necst.

6

Trapveld Kloosterstraat

Het Muntplein was niet de enige locatie in de Kloosterstraat. Iets verder, waar nu de stedelijke basisschool Musica is, was er ooit een trapveldje. Een klein binnenplein wat eigenlijk een doorgang was tussen Kloosterstraat en Lange Ridderstraat.

Duck, 1998

Loomit, 1998

Steaz, 1997

7

Wijnegem

Een heel mooie locatie om te schilderen vinden we terug in de gemeente Wijnegem. De legale zone, vlak aan het Albertkanaal bij de sluis, werd vrijgegeven in 2005. Het voordeel van deze locatie was dat het onder de brug was zodat je ook bij regenweer volop kon schilderen. In de toekomst zal de brug verdwijnen en komen er twee nieuwe bruggen. Hiermee verdwijnt één van de meest unieke legale zones. Om er te mogen schilderen, moet je in principe toestemming vragen bij de jeugddienst van Wijnegem. Op de website van de gemeente kan je het reglement terugvinden.

In het reglement lezen we: Individuen, groepen (crews), scholen, organisaties, mogen graffitiwerken aanbrengen op de daartoe voorziene zone onder de brug van Wijnegem-dorp. De graffiti writer heeft een schriftelijke toelating nodig, die hij/zij op zak moet hebben tijdens de activiteit. De vergunning is beperkt in tijd en loopt over een periode van twee jaar.

In al die jaren heeft bijna geen enkele writer toestemming gevraagd om er te mogen schilderen.

Buck

Zenith, Chase & Bue

Buck was een graffiti crew met Bue, Chase en Zenith. Deze crew was heel actief midden jaren. Niet ingevuld welke periode. Het was een van de eerste crews die heel actief was op het Muntplein.

Zenith

Het artikel over Zenith werd door Arno geschreven. Zenith is sinds zijn tienerjaren gepassioneerd bezig met graffiti. Hij ontwikkelde een eigen stijl waarbij een sterke focus lag op 3D animaties en letters. In 2002 bracht hij de Meeting of Styles naar Antwerpen om zo de faam van Antwerpen als graffiti stad wereldwijd te promoten. Met de komst van MOS werd graffiti in Antwerpen naar een ander level gebracht. Dit waren niet zomaar jongeren die wat letters op muren spuiten, maar artiesten die complete murals maakten.

In 2003 is Zenith één van de kunstenaars die mocht deelnemen aan "The young primitives". Dit is een project van het Groeningemuseum in Brugge. Tijdens dit project kregen 15 graffiti writers de kans om een herinterpretatie te maken van de Vlaamse Primitieven. In België is dit één van de eerste projecten dat een duidelijke link legt tussen graffiti en kunst. Een street art festival avant la lettre.

Zenith, Muntplein, post Buck periode, 2002

Buck, Quick Piece Trapveld Kloosterstraat, 1996

Zenith is nog steeds actief als graffiti writer en street art artist. De laatste jaren heeft hij in Antwerpen, steeds in samenwerking met een andere artiest, enkele gigantische muurschilderingen gerealiseerd. Bij deze murals speelde hij met barsten en scheuren in de muur. Dit is ook een verwijzing naar barsten en scheuren in de maatschappij.

Hij is niet alleen actief in Antwerpen, maar realiseerde o.a. twee muurschilderingen in Oostende voor The Crystal Ship (Think Outside The Box in 2017 en Fallen Power in 2020). In Parijs maakte hij een kunstwerk ter nagedachtenis van Adama Traoré en George Floyd die allebei gestorven zijn ten gevolge van politiegeweld. Eén van zijn laatste kunstwerken die hij in 2022 schilderde, was voor het project North West Walls, een project van Arne Quinze. Voor dit project schilderde hij het portret van Sanda Dia, de 20-jarige student die om het leven kwam na een uit de hand gelopen studentendoop. De titel van dit werk: ZWART OP WIT. #justiceforsanda

Chase

Dit artikel werd door Chase geschreven.

Van 1987 tot 1989, van mijn 9 tot mijn 11 jaar, woonde ik in Los Angeles. De meeste weekends gingen we naar Venice Beach, waar ik op mijn 10 jaar begon te skaten. Daar zag ik altijd old-school graffiti en gang-related tags. In 1992 startte ik zelf met graffiti. Die eerste jaren bleef het bij taggen en throw-ups maken. Het 'piecen' leek me te magisch en niet voor mij weggelegd, te technisch. Er waren weinig voorbeelden in 't stad, dus ik veronderstelde dat schilderen met spuitbus echt enorm moeilijk was. Ik had er een beetje schrik van. Het was pas toen ik terug verhuisde naar LA, op mijn 17de, dat ik me begon te verdiepen in het schilderen van muren. Ik begon met graffiti voor het plezier en de deugnietierij. Een soort van "hier ben ik" zonder dat ik destijds wist dat ik het nodig had om "hier te zijn". Artiesten die me in de beginperiode inspireerden, zijn Alvin "Duck" Eeckels, Daim en Delta.

Toen ik een klein bazeke was, was de Antwerpse scene enorm klein. In het begin van de jaren 1990 waren Zenith en ik taggers die naast andere taggers zoals 'Bane', 'Channer' en 'Maiz' actief waren. Via ons pleintje in die tijd, het Frans Halsplein, waar onze crew 'Antown' ter alle uren van de dag samen kwamen, kwam ik in contact met de local hip-hop scene. G-Rock, Jimmy, JP, den Def en Arkis en anderen. Arkis was geregeld de muur daar aan het beschilderen en een jonge Rizon was ook al bezig. Af en toe kwam Duck langs en hij knalde op een ander niveau. Eventjes hadden we een crew met Duck, Zenith, Sane en Kurz: 'ABC'. Duck (Alvin Eeckels) was toen al grootmeester. Hij zat echt in zijn werk. Super innovatief 3D werk en textuur, spijtig genoeg een beetje ongekende stijl in de jaren 1990. Tot op vandaag ben ik geïnspireerd door zijn kleurenpalet en 'funky swing' dat in al zijn werk zat. Rond 1994 is de 'BUCK Crew' opgestart met Duck, Zenith, Bue The Warrior, DJ Lamont en ik.

Toen ik naar LA verhuisde en al die blanco muren zag, verschoot ik een beetje. Er waren veel illegale spots geschilderd met tags en pieces, in het midden van de jaren 1990 was er precies niet het 'lef' om muren aan te vragen. Ook al had ik nog weinig full-color pieces geschilderd, zag ik toch dat er veel mogelijkheden bestonden om goede spots ook legaal te fixen. Zenith stuurde me in die tijd brieven en foto's per post. Het jaar was 1995 en hij evolueerde van het taggen naar

"Mijn eerste opdracht, op mijn High School in West LA, heb ik gefikst door zijn foto's te laten zien "

pièces schilderen. 3D en dubbele outlines! Dat was een heus iets, het heeft me enorm geïnspireerd. Als hij het kan, kan ik het ook was mijn gedacht. Mijn eerste opdracht, op mijn High School in West LA, heb ik gefikst door zijn foto's te laten zien en te doen alsof ze de mijne waren. Daarna kon ik een een muur van 50 meter lang regelen achter een carwash, waar ik zoveel kon experimenteren als ik wou en langzamerhand verwisselde ik zijn foto's met de mijne. Gouden tijden, want in die tijd werd street art en graffiti nog zwaar scheef bekeken. Na een tijdje begon ik wat techniek te ontwikkelen en dan was het aanvallen. Dat betekende 'going door-to-door' om muren aan te vragen en huisbazen op te voeden waarom deze kunst het waard is om te zien en niet alleen in steegjes en onder bruggen, maar ook op hun gebouwen op toplocaties. Muren schilder ik altijd met spuitbus, met een stencil (sjabloon) als detail. Al mijn doeken maak ik met spuitbus en met een stencil zodat ik een soort van clean zeefdruk effect kan creëren. We zijn nu zoveel jaren later en ondertussen heb ik muren geschilderd in Tokyo, New York, Berlijn, Barcelona, Londen, Los Angeles, Praag, Parijs, Lissabon, Hawaii, Puerto Vallarta, Lyon, Milaan, Amsterdam en andere steden.

De waardering voor graffiti is vandaag de dag veel groter dan ze ooit was. Waarschijnlijk omdat het kan leiden naar een carrière in de kunst en dat hebben mensen graag.

Het is belangrijk om te vernoemen dat 'graffiti' per definitie altijd illegaal is. Ik weet dat dat in Europa een beetje verwarrend overkomt, maar schilderen op muur met toestemming is GEEN graffiti. Legaal en illegale werken zijn belangrijk, maar legaal werk mist vaak een soort van pure energie die veel meer voorkomt in het illegale. Illegaal is vaak losser en vrijer, zowel in stijl als overheersend gevoel. Het hangt allemaal af van hoe je het doet. Kunst kan quatsch of verrijkend zijn, net als de anti-stijl movement. It's all in HOW you do it!

Bue

Dit artikel werd door Bue geschreven.

Ik kwam in aanraking met graffiti toen ik in het 3de middelbaar zat via vrienden in Gent die er toen al mee bezig waren. In 1991 heb ik mijn eerste piecke gezet, heel toevallig. Ik zat op de bus op weg naar huis en er zaten twee maten van mij op die mij toen enkele bussen gaven. Diezelfde nacht heb ik dan nog iets geschilderd onder een brug in het Gentse. Rond 1993-1994 ben ik terug naar Antwerpen verhuisd. Er was nog niet zoveel actie in de stad. Je had wel een paar mannen zoals Arkis en Maize en nog enkelen waar ik de namen van vergeten ben. Over het algemeen zag je graffiti langs de autosnelweg en treinsporen. Dit waren vooral mensen uit Brussel en Gent. In die tijd schilderde ik regelmatig met Chase, Zenith en Rizon. Ik heb van jongsaf getekend en hoe cool is het niet om die tekeningen uitvergroot op muren te zien. Graffiti had toen nog iets rebels. Een niche die in België nog in zijn kinderschoenen stond. Je leert mensen kennen van over heel de wereld. En de kick die je hebt om 's nachts op pad te gaan om iets achter te laten dat er daarvoor nog niet was.

In mijn beginperiode werd ik vooral beïnvloed door Keith Haring, Duck, Desk, Phase (Gent), strips, tekenfilms, boeken van subway art, spraycan art,... Op muren gebruik ik alleen spuitbus en alles freehand. Ik heb wel deelgenomen aan allerlei (internationale) projecten en/of evenementen, maar niets om over te stoeven. Toen ik begon met graffiti/streetart was het nog niche en niet zo mainstream. Het werd echt nog als vandalisme gezien. Nu is het toch meer een hipster cultuur, zeker street art. Ik heb het gevoel dat veel van die mensen zich rockstars wanen. Veel brands zoals auto- tot kledingmerken, winkels of restaurants willen maar al te graag deze subcultuur gebruiken

Bue, Trapveld Kloosterstraat, 1996

om hun 'brand' te verkopen. En daar is niets mis mee hé! Elke stad en gemeente wil streetart om hun stad of gemeente te promoten. Graffiti blijft wel iets puur en meer underground naar mijn gevoel.

Nog iets persoonlijk dat ik zou willen meegeven aan de opkomende writers van vandaag: Just be humble (you're not a rockstar, if my mom doesn't know you).

NIEUWE GENERATIES *van graffiti writers*

In de jaren 1980 had je een eerste generatie graffiti writers zoals Stack, Arkis en Duck, die de Amerikaanse graffiti in Antwerpen introduceerde.

Deze graffiti writers werkten met spuitbussen die ontworpen waren om snel grote oppervlakken te schilderen. Deze spuitbussen waren meestal gevuld met verf op basis van lakverf en bevatten veel lood. Vermits de writers geen mondkmaskers droegen, was het spuiten van graffiti heel ongezond. De caps op de spuitbussen waren standaard en spoten altijd even breed. Om fijner of dikker te werken, gebruikten ze spuitcaps van andere spuitbussen of verstuivers. Sommige writers pasten zelf spuitcaps aan door met naalden gaatjes groter of kleiner te maken zodat er minder of meer verf uit de bus kwam.

Producenten van spuitbussen zagen door de graffiti hun omzet stijgen waardoor de kwaliteit van de verf en spuitbussen beter werd. Na verloop van tijd ontwikkelden graffiti writers hun eigen eigen bussen en kwamen er nieuwe

merken op de markt. Niet alleen verbeterde de kwaliteit van de verf, maar er waren ook meer kleurtinten beschikbaar. De eerste spuitbussen werden vooral verkocht in supermarkten of “doe-het-zelf zaken”. Wanneer de Amerikaanse graffiti in Antwerpen opkomt, liggen de spuitbussen ook in andere winkels. Vanaf de jaren 1990 kan je spuitbussen kopen in de Schleiper art shop, de Mekanik stripwinkel, de Fish and Chips en enkele andere winkels. De Antwerpse graffiti scene was in die periode heel herkenbaar omdat veel artiesten sterk beïnvloed waren door de 3D stijl. De 3 dimensionele graffiti stijl waarbij ze heel veel experimenteren met schaduw, kleur, diepte en vorm.

De FLB jam in 1998, de allereerste Antwerpse graffiti jam, is een belangrijk kantelmoment. Na het succes van deze jam begint de stedelijke

Schets Rase DT

"Een nieuwe generatie Antwerpse artiesten claimt de stad als canvas."

jeugddienst meer en meer projecten te organiseren. Tussen 1998 en 2010 richtte de jeugddienst een 30 tal jams in, naast workshops, stadswandelingen en allerlei opdrachten om muren te versieren.

Een nieuwe generatie Antwerpse artiesten claimt de stad als canvas. De noodzaak voor erkenning en vragen om ruimte stijgt. Op de jeugddienst komen steeds meer vragen binnen voor legale plekken en projecten. Naast deze vragen om graffiti te spuiten zie je bij de nieuwe jonge generatie een intensivering van illegaal spuiten. Voor deze jongeren, soms maar 12 of 13 jaar oud, is graffiti een manier om de stad te ontdekken. Samen met vrienden al spuitend op stap. Meestal 's nachts zonder dat de ouders het weten. Nieuwe graffiti crews ontdekken de treindepots zoals aan het Schijnpoort. De nieuwe generatie writers wandelt 's nachts langs spoorweglijnen om bruggen en viaducten onder handen te nemen. Graffiti groeit en is niet langer alleen een grootstedelijk fenomeen, maar inspireert ook jongeren uit de rand.

Animal Farm

Wat was jullie motivatie om zo intensief, zo hard met graffiti te gaan?

We zijn allemaal los van elkaar begonnen maar raakten één voor één snel verslaafd. Nieuwe spots ontdekken, betere pieces willen doen en vooral meer. Elkaar leren kennen pushte ons alleen maar om harder, groter en beter te doen. Het creëert een unieke band als je samen op missies gaat, reist en de gekste dingen tegenkomt. Graffiti is voor ons allen zeker een soort levensstijl geweest in een bepaalde periode van ons leven. Constant yards checken, verven, traffic foto's najagen. Het kan veel tijd in beslag nemen. Dat proberen te balanceren met een normaal leven kan soms zwaar zijn.

Hebben jullie een bepaalde filosofie, een levensstijl wat betreft graffiti?

Het is iets rebels, verwijderd van het alledaagse. Een soort eigen wereld waar je zo ver in kan gaan als je wil. Filosofie: zichtbare plekken, kwantiteit, maar ook kwaliteit, meer focus op betere pieces en treinen, geen vandalisme, meer openbare ruimte. Nooit geïnteresseerd geweest in geld verdienen met graffiti, maar door onze visie wel geleerd om creatief tussen de lijnen te lezen en een leven uit te bouwen.

Als u terugblijkt op de beginjaren: wat was een startpunt?

Het zien van graffiti in onze stad wat direct onze aandacht trok. Pieces van Bue, Arkis, Chase, Duck, Zenith, VOP, DNA, SKP. Het had iets heel mysterieus, zeker omdat er nog geen sociale media waren en amper info. Je moest echt mensen leren kennen om er meer over te weten te komen. NECST was onze verbindende factor en catalysator.

Animal Farm, Noach, 2002

Animals, 2002

Animals, Spoor Oost, 2017

Animals, Centraal Station, 2017

Hij was zo gemotiveerd dat hij ons allemaal mee trok. Via een mailorder bestelden we internationale magazines en films zoals Wild Style, Style Wars en Jepsy Blackbook. Zo leerde je beetje bij beetje meer bij over de geschiedenis en wat er in de rest van de wereld gebeurde.

Merk je een verschil met de beginners van nu?

De zoektocht nu is veel gemakkelijker door internet. Wij moesten meer op zoek gaan naar informatie. De zoektocht en het mysterie waren groter en voelde daardoor misschien waardevoller. Op vlak van treinen waren we de eerste in Antwerpen die heel het systeem hebben uitgepluisd en die plek ontdekten. Vroeger bestonden er wel meer hokjes: één keuze qua stijl, één subcultuur en geen vermenging. Nu voelt het alsof hokjes niet meer zo veel uitmaken en dat is zeker een positieve evolutie.

Vind je zelf, dat jij, dat jullie, na al die jaren, een cultstatus hebben bereikt?

Door iets te blijven doen, krijg je automatisch erkenning. Ergens heeft onze naam ook een herkenbaarheid die zeker blijft hangen. Toen wij begonnen was er ook nog veel plek vrij, die we ook genomen hebben. Internationale reizigers hebben alle snelwegen gezien. Door de jaren leerden we zoveel mensen van overal kennen. Je rolt in een internationaal netwerk en bouwt vriendschappen op voor het leven. Het zijn bovengemiddelde intense ervaringen die je samen beleefde en een speciale verbondenheid scheppen. Deze verbondenheid zal je niet snel evenaren in het dagdagelijkse leven.

IN MEMORIAM

Necst1

Necst1 – Nekst1 – Next1
SPA crew – Animal Farm

NAG

Kings never die – tribute voor Necst1

R.I.P. Gino 1982 - 2009

Het was de brug waar dat we vroeger chillden en hadden toegeschilderd, in de vroege uren met zilver.

Een goedgezinde en eigenzinnige zot, wel lichtjes over de top, maar ik keek naar u op. Rebel met een boodschap. Ge waart de grote broer die ik nooit had.

En het is zo hard om te vatten dat ik van de ene dag op de andere nooit niet meer met u zal kunnen klappen.

Dat kunde niet snappen.

Ge leerde me bussen ratten, m'n ouders te respecteren en risico's durven pakken.

Zelf was je roekeloos, volledig impulsief maar toch zeker niet toekomstloos.

Wel af en toe gehaat, maar toch bovenal geliefd. Nu is er overal verdriet voor het verliezen van een vriend.

Ge waart m'n beste maat in dit leven, dus zo lang zorg ik dat ze uw naam niet vergeten.

Rust in vrede. Ge zou is moeten weten hoeveel da we om u geven.

Ge zijt nu bevrijd van het leven, maar blijft aanwezig op elk NAG optreden.

Alles geleerd wat ge mij kon leren, dus 't is in uw naam als ge mij hoort spreken.

En ik zweer het gast, hoe kon da nu?

Vanaf nu draag ik alles wat ik doe op aan u.

Dus salut. Heb geen afscheid kunnen nemen.

Shit, ik kende u de helft van m'n leven.

En het neemt soms maffe bochten. 't is fucked up, ge moest veel te snel volwassen worden.

En wakker worden in een fucking gekkenhuis. Al heel uw jeugd zonder een echte thuis.

Maar ge kon bij mij en m'n moeder terecht, om u hart uit te storten of het gevoel van een nest.

En nu doe ik m'n best om gewoon verder te gaan.

Kings never die, rest in peace NECST ONE

Nekst1, Deurne, 2007

Nekst1, Spa

R.I.P. Next tribute

Gun T

Toen ik 15 jaar was ging ik regelmatig naar het Frans Halsplein om de graffiti daar te checken. Ik was vooral gefascineerd door het figuratief werk van Duck en Arkis. In 1994 was ik goed bevriend met Koen, de broer van Smok.

Koen toonde me de schetsboeken van zijn broer. Ik was zelf altijd aan het tekenen en iets later heb ik met een vriend een eerste 'zilver' piece gezet op een bunker in het Fort van Wilrijk: de letters Snow. Een frituuruitbater hoorde dat we met graffiti bezig waren en vroeg of we iets in het frituur konden zetten. Dat was ineens ons tweede graffiti piece. Een ander project in die periode was voor het jeugdhuis in Wilrijk tijdens een optreden van de Antwerpse punk/hardcore groep Eightball.

Daarna ben ik me meer beginnen concentreren op figuren. Het Muntplein werd mijn hangplek en ik schilderde er soms 3 tot 4 pieces per dag. Op een dag was ik daar met Dre aan het schilderen en kwam de politie op de fiets af. "Mogen we jullie vergunning zien?" Een hele discussie dus, want wij moesten en konden geen vergunning aanvragen. Ik studeerde toen op de kunstacademie waar Rizon en Arkis de gevel hadden mogen schilderen. Ik ben toen letterlijk Rizon gevolgd om te kijken waar hij zijn spuitbussen ging halen.

Tekening Triple C Crew Gun T, 2005

Gun T en P-Nis, politie school

De achtergrond is soms belangrijker dan de tekening. En hier ook weer: laag boven laag, verschillende lagen verf, soms dezelfde details verschillende keren over elkaar geschilderd om het juiste effect te krijgen.

"Ik gebruik niet alleen spuitbussen. Ik verwerk ook hout en zelfs behangpapier"

Ik gebruik niet alleen spuitbussen. Ik verwerk ook hout en zelfs behangpapier in de achtergrond. Het behangpapier kan je dan deels terug afscheuren wat weer voor extra effecten zorgt.

Ik heb twee jaar professioneel gewerkt als graffiti-artiest, maar dit was niet echt artistiek bevredigend. Er was te veel druk om alles op tijd af te werken. Ik schilder traag en probeer mijn werken altijd zo goed mogelijk af te werken. Ik kon ook te weinig experimenteren. Ik moest me te veel aanpassen aan de opdrachtgevers. Soms moest ik de lat artistiek lager leggen en alleen maar de opdracht doen om geld te verdienen. Geld verdienen met schilderen is niet mijn streefdoel. Mijn drijfveer is het blijven experimenteren, nieuwe dingen uitproberen, de tijd nemen om iets af te werken... Ik ben nu bezig als decorbouwer voor festivals. We zorgen voor de aankleding en ik kan hierin veel van mezelf steken. Ik werk graag met recup-materialen en hout. Ik maak dingen voor volwassenen, maar ook dingen die kinderen uitnodigen om op te spelen, zitten, klimmen...

Een anekdote: Ik was eens in Berchem aan het schilderen, vlakbij de spoorweg, op een plek waar al veel graffiti stond. Ineens omsingelde de politie ons. Ik was bijna klaar met mijn werk.

Ik moest alleen nog de pupillen van het figuurtje afwerken. Dit werkte ik eerst nog rustig af voor de politie ons meenam.

Als alternatieve straf werd het voorstel gedaan of ik een muur kon schilderen in de politieschool op de Luchtbal. In de politieschool is een straatje nagebouwd, waarop ze graffiti wilden, zodat politiestudenten daar konden oefenen. Ze deden daar rollenspelen/trainingen waarbij studenten een graffiti writer op heterdaad betrapten en moesten ondervragen. De politieschool betaalde de spuitbussen en we zijn met de combi inkopen gaan doen. Na het schilderen zijn we nog met de combi naar de Quick gereden om daar iets te eten. Ik kon het natuurlijk niet laten en vroeg of ik eens op de knopjes van de sirene mocht drukken. We kregen een brief mee van de directeur van de politieschool voor de procureur.

De procureur was er niet gelukkig mee: 'Ik bepaal welke straffen iemand riskeert, maar omdat jullie al een alternatieve straf kregen, laat ik het zo.'

Projecten waar ik trots op ben. Ik heb veel muren geschilderd, maar twee dingen waren toch wel speciaal. Ik mocht ooit een oude Lijnbus van het Paleis beschilderen waarin ze voorstellingen op locatie speelden. De bus toverde ik om tot een duikboot, vermomd als potvis. Het was zalig omdat de bus rondreed en op verschillende locaties opdook. Larsen heeft ooit op Werchter een decor mogen schilderen voor het optreden van The Wall van Pink Floyd. Omdat het project zo groot was, ging ik helpen. Het was een toren van 12 meter hoog. Hoewel we voor het concert al klaar waren, moesten we de afwerking doen tijdens het concert.

Gunt T, project C&A Meir, 2001

Larsen

P-nis, Honore & Ponem

Larsen Bervoets, P-nis, Honore, Ponem, ...

Eind jaren 1980, begin jaren 1990 kwam ik via muziekvideo's en het werk van Keith Haring in contact met graffiti.

Mijn eerste graffitiwerk zette ik met spuitbussen uit de academie van Hoboken. Ik maakte dit 's morgens vlakbij de Zwaantjes in daglicht op een publieke plek! Het was een fluo oranje (of geel) piece, gecombineerd met goud. Graffiti en schilderen met 'spuitbussen' trok me enorm aan. In het begin oefende ik veel op een muurtje in de tuin, maar al vrij snel pakte ik andere muren aan. Buiten Keith Haring keek ik ook op naar het werk van Delta, Zeth, Duck, Zenith en Rizon.

Ik ben geboren en getogen in Antwerpen en woonde niet ver van het Muntplein. Daar schilderde ik veel in het begin toen het nog 'bebost' was en vol rommel lag.

Vroeger als P-Nis schilderde ik vooral 3D letters en grafische vormen. Als artiest werk ik nog steeds heel graag met kleur, vlakken, vormen en ruimte. Ik speel graag met schaduw en licht. Ik werk zowel met spuitbussen, maar ook met verf, rollers, borstels, papier en metaal. Ik schilder zowel op muren, canvas en panelen, maar ik maak ook sculpturen,

installaties en meubels. In volle corona-lockdown kreeg ik de kans om de gevel van cinema/bar Rix te schilderen in Deurne. Voor het ontwerp vertrok ik vanuit het oude testbeeld op de BRT (nu VRT). In Hamburg heb ik ooit het oude repetitiekot van de Beatles mogen beschilderen wat omgevormd werd tot een ontmoetingsplek/bar. Verder heb ik nog twee muren, tafels en zitbanken geschilderd met Bobbie Serano. Dat was via een Antwerps architectenbureau. Mijn werken hoeven niet altijd groot te zijn. Soms kies ik voor kleine interventies op bijzondere locaties.

P-Nis, figuurtjes Muntplein, 2002

Onlangs kwam ik op de vernieuwde kaaien waar de graffiti verwijderdienst tags verwijderde. Hierdoor was er een grote grijze steen zo proper dat hij eruit sprong. Dit fascineerde me en ik wou dit extra benadrukken door er een schaduw (een andere tint grijs) bij te zetten. Ik was met de fiets en liet mijn fietslicht branden waardoor ik heel zichtbaar was. De politie had me gespot en kwam naar me toe: " 't is just proper en gij komt daddier terug volkladde, ofwa?" Toen ze met hun zaklamp de steen inspecteerden zagen ze juist niets. Ik vertelde dat ik alleen een schaduw kwam aanbrengen en ik mocht beschikken.

Graffiti is enorm geëvolueerd. Reclamebureaus, galerijen en interieurarchitectuur hebben er interesse in. Op zich is die evolutie niet slecht, zolang het niet te plat en te commercieel wordt. Eindelijk is er meer vrijheid gekomen om als graffitikunstenaar ongeschreven regels te doorbreken. De illegale street art scene is ontstaan uit de graffiti scene. Nu het meer legaler kan, is het logischer dat het groter werd dan de oorspronkelijke graffiti. Hierdoor is er terug meer waardering gekomen voor de oorspronkelijke graffiti. Het figuratief werken binnen de graffiti is helemaal terug.

Gulp en P-Nis, project met C&A Meir, 2001

Rise 1

Rise 1 startte in 1998 als 12-jarige met graffiti. Dit kwam door zijn klasgenoot Erack. Rise 1 woonde toen niet ver van het Centraal Station en zag altijd beschilderde treinen passeren.

Door de film *Style Wars* van Tony Silver en Henry Chalfant groeide zijn interesse in graffiti. In Antwerpen was hij vooral gefascineerd door de pieces van ZRC (zero resistance crew): een crew die ook heel actief was rond de Antwerpse ring.

In 2001 werd hij lid van de crew Aerosol Kids. Door samen te werken met andere artiesten evolueerde zijn stijl. Met de Aerosol Kids namen ze regelmatig deel aan projecten zoals in 2001 de graffiti jam op 't Schijntje (Deurne). Op de eerste Meeting of Styles (MOS) in 2002 op het Muntplein zijn de Kids aanwezig als toeschouwer. Op latere MOS jams als deelnemer (o.a. in Kavka). En nu is hij één van de organisatoren van MOS aan de Zurenborg. De eerste MOS heeft een grote impact op Rise1. De deelnemende writers werken als crew aan full pieces en weten de verschillende stijlen perfect te combineren.

Evolutie van de crew: Aerosol kids: Skill, Rise1, Color, Sonor en Erack. Aerosolkings (na 2010): Skill, Rise1, Nast, RebelX, Hoer en Gosh. Rise1 zette als writer de stap naar professionele

artiest. Zonder diploma is het moeilijk om een goede job te vinden. De Aerosol Kids zijn ondertussen gegroeid. Hun techniek is verbeterd en ze beginnen meer en meer vragen te krijgen voor opdrachten en workshops. Rise1 besluit om te starten als zelfstandige omdat hij zo zijn creatieve talenten kan ontwikkelen en uitbouwen. In de beginperiode was het moeilijk om (goed) betaalde opdrachten te vinden en gaf Rise1 ook workshops aan bedrijven en scholen. Een eerste keerpunt was een opdracht voor het Café Casa Baila waar hij een muurschildering kon maken voor een bekend drankenmerk. Een deel van de opdrachten zijn gewone opdrachten: de opdrachtgever heeft een idee en betaalt. De artiest voert de opdracht uit zoals de opdrachtgever het wil. Werk is werk en op het einde van de maand moeten de rekeningen betaald worden. Andere opdrachten zijn veel uitdagender en geven Rise1 de mogelijkheid om creatief uit de hoek te komen.

In 2018 kreeg Rise1 de vraag om mee te werken aan het culturele stadsfestival Antwerpen Barok 2018, Rubens inspireert. Rise1 is de curator voor de street art tijdens dit festival. Samen met drie andere artiesten schilderen ze vier gigantische muren. Elke artiest heeft zijn eigen stijl en legde op zijn manier een link naar een thema, een meester of een techniek uit de barok.

Rise1, Muntplein, 2003

Aerosol Kids, Muntplein, 2003

De deelnemende artiesten waren Astro, Smug, El Mac en Rise1. Astro is een artiest uit Parijs die graag speelt met licht, schaduw, kleur en diepte. Hierdoor weet hij optische illusies te creëren die sterk lijken op de clair-obscur techniek uit de barokperiode. Het werk van Astro is terug te vinden in Prekersstraat in Antwerpen.

Smug is een Australische kunstenaar die in Glasgow woont. Thema's die regelmatig in zijn werk terugkomen zijn de dood, vergankelijkheid, gevoelsuitdrukkingen en overdaad. Op de hoek van de Meir en de Kolveniersstraat (op de zijgevel van C&A) maakte hij een portret van een man die de shoppende mensenmassa op de Meir aanschouwt. Dit werk is helaas verdwenen omdat er maar een tijdelijke vergunning afgeleverd werd.

El Mac uit Los Angeles was al eens eerder in Antwerpen. In 2003 nam hij deel aan MOS op het Muntplein. De stijl van El Mac wordt gekenmerkt door een strijd tussen licht en donker. Dikwijls vergelijken ze zijn muurschilderingen met de etsen van Rembrandt. De muurschildering in de Gramayestraat is een ode aan zijn vader: 'For

my father'. Het werk is een hedendaagse interpretatie van Sint-Jozef, een werk van de barokke Vlaamse schilderes Michaelina Wautier.

Rise1 schilderde het woord 'Antwerpen' in grote gouden letters. De inspiratie voor de letters haalde hij uit oude barokke teksten waarin de hoofdletters versierd waren. Een combinatie van kalligrafie en figuratieve motieven. In zijn voorontwerpen zal Rise1 zich niet alleen beperken tot de letters uit het woord Antwerpen, maar hij werkte het volledige alfabet uit. In 2019 beschilderde Rise1 in de Container Yard, Downtown Los Angeles, een muur in dezelfde stijl met de letters LA. Voordat Rise1 aan zijn muurschildering begon, was het eigenlijk de bedoeling dat deze letters maar tijdelijk zouden blijven staan om ze na het barokjaar terug te verwijderen. De muurschildering groeide ondertussen uit tot een toeristische attractie en uithangbord voor Antwerpen.

Na Barok 2018 namen de opdrachten toe. Rise1 kon selectiever zijn in de jobs die hij besloot aan te nemen.

Workshops waren wel een tijdje plezierig, maar niet altijd artistiek even bevredigend. Hij kon ook meer zijn eigen stijl verwerken in de opdrachten.

In zijn vrije tijd bleef Rise1 nog steeds deelnemen aan allerlei graffiti jams en projecten. Gewoon met de crew samen painten op een grote muur. Het moest vooral plezierig blijven. Tijdens een jam gaat het meer om het samenzijn, rondhangen met vrienden en minder de focus leggen op een totaal productie.

"Een nieuwe generatie street art artiesten groeit op zonder roots te hebben in het graffiti milieu."

Rise1 is een writer die vooral zijn naam schildert, steeds op een nieuwe manier, variatie in letters, stijl, al dan niet aangevuld met comics. Ondertussen verschuift zijn stijl meer naar het figuratieve. Je kan niet onbeperkt blijven spelen met het woord 'Rise'.

Rise1 is een graffiti writer, maar organiseert ook allerlei projecten. In 2013 werd hij gevraagd om aan de zomerfabriek een jam, Kingsize, te organiseren. In 2014 haalde Rise1 samen met de Aerosolkings MOS terug naar Antwerpen.

Na 20 jaar actief bezig te zijn met graffiti en street art ziet Rise1 ook wel evoluties in de scene. In de eerste hall of fames was er veel meer respect voor graffiti pieces die door writers gemaakt werden. Als je over het piece van een andere artiest ging, maakte je iets mooier of werkte je het beter af zodat het eerder gemaakte werk niet meer zichtbaar was. Er is wel een toename van legale zones, maar je werk wordt rapper gecrossed of overschilderd.

Rise1 snapt wel waar een reactie als de anti-style vandaan komt. Een protest tegen het verkunsten van straatcultuur. Sommige crews zoals Animal Farm en Nawas brengen ook een vorm van anti-style, maar brengen toch werken waar veel techniek en voorbereiding achter zit. Andere crews denken alleen maar aan kwantiteit en niet aan kwaliteit.

Een nieuwe generatie street art artiesten groeit op zonder roots te hebben in het graffiti milieu. Soms vergeten zij dat de huidige waardering voor de straatkunst groeide dankzij het werk van die eerste writers, die soms illegaal, bleven schilderen en investeren in de kwaliteit van hun werk. Street art artiesten zijn veeleisender geworden, ook tijdens jams.

Vanuit de commerciële wereld is er interesse om via street art hun merk te promoten. Hoewel er meer budgetten zijn, moet je toch steeds serieus onderhandelen. Soms moet je bewust de prijs wat hoger leggen.

FESTIVALS

Hier stellen we enkele grote festivals voor en jaarlijkse terugkerende evenementen die plaatsvonden in Antwerpen.

Just Writing My Name

Just Writing My Name is een serie van internationale graffiti evenementen georganiseerd in samenwerking met Montana Cans. Lokale organisatoren kunnen ondersteuning krijgen voor promotie en spuitbussen. De artiesten komen op uitnodiging van de lokale organisator of van Montana. Dikwijls zijn deze evenementen gekoppeld aan een groter festival. Er vonden edities plaats in Vietnam, Indonesië, Zuid Afrika, Rusland, Singapore, Portugal, Duitsland, Ierland en België. De laatste edities dateren van 2015, maar Montana is nog steeds een wereldwijde sponsor van allerlei projecten. Just Writing My Name vond drie keer plaats in Antwerpen.

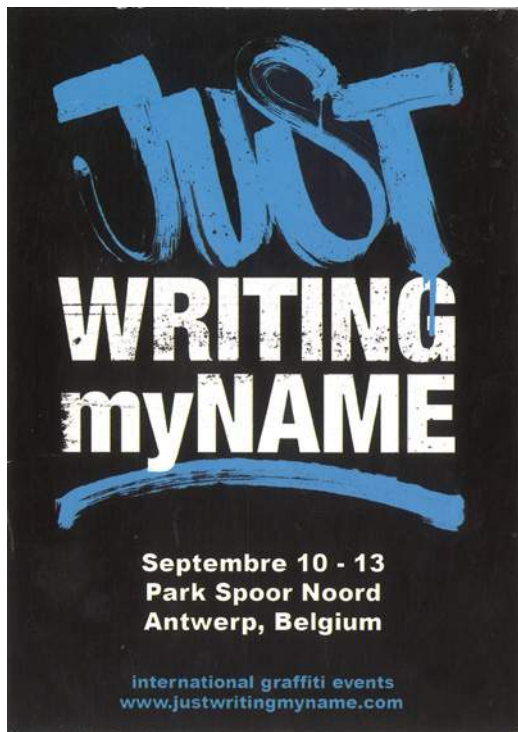
De jeugddienst werd in 2005 en 2006 gevraagd door Laundry Day om een mini graffiti jam te organiseren. Voor de editie van 2007 op het Eilandje werd het plan gesmeed om een 20-tal houten constructies neer te poten op het festivalterrein. Elke houten constructie was een driehoek zodat er per constructie drie artiesten konden schilderen. De editie van 2007 was een

samenwerking tussen de jeugddienst, Laundry Day en Montana Cans.

Van 10 tot 13 september 2009 werkten de organisatoren van het Can !t festival samen met Just Writing My Name om een jam te organiseren in Park Spoor Noord. Sinds 2008 is de brug, naast de skate bowl, een erkende zone. Om de bovenkant van de pilaren te beschilderen, waren er veel hoogtewerkers en stellingen nodig. Montana zorgde voor de nodige spuitbussen en extra flyers.

De laatste Just Writing My Name vond plaats op 27 en 28 oktober 2012. Dit verliep niet samen met een bestaand festival, maar was een samenwerking door de locatie. De stationschef van Antwerpen had gevraagd of de jeugddienst een graffiti project kon organiseren op perron 6 en 7 in het station van Berchem. Een 20-tal artiesten werkte er samen werken waaronder Steve Locatelli die samenwerkt met Leenknecht, Derm, Dzia, GunT, Rabiz, RLZ-crew, MataOne, de Aerosol Kings, Cazn en Waf.

Enkele jaren later beschilderde Cazn beide perrons, samen met een aantal andere artiesten, een tweede keer. Het werk van Cazn is een ode aan Antwerpen met linken naar Rubens en de Antwerpse zoo.

"Door de leuke samenwerking vonden er nog enkele andere jams plaats rond de sporen tussen Antwerpen en Berchem"

Door de leuke samenwerking vonden er nog enkele andere jams plaats rond de sporen tussen Antwerpen en Berchem. Op 31 maart 2013 was er op het muurtje tussen Berchem en Antwerpen (aan de kant van het Burgemeester Ryckaertplein) een jam onder de titel a B.U.G.t's life. Het is dan juist 15 jaar geleden dat Arno zijn eerste jam organiseerde en de naam B.U.G.T. in het leven riep. B.U.G.T. staat voor Big Uncle Graffiti Team. Het thema: insecten.

In september 2013 organiseerde cultuurcentrum Luchtbal (nu Bloc 2030) het street art festival Day One. Op verschillende gebouwen werden door Belgische en internationale artiesten mooie murals gezet. Het werk van de Britse artiest Phlegm is nog steeds te bewonderen op de gevel van het CC. Lokale graffiti writers mochten de doorgangen van het station op de Luchtbal onder handen nemen.

In april 2014 hielden ze een jam op de muren ter hoogte van -2. Dit zijn de muren naast de sporen waar treinen, richting Brussel, omhoog rijden. Deze jam was een organisatie van de stationschef die goed bevriend is met de organisatoren van de Easterjam uit Hasselt. Na de Easterjam zakten 35 artiesten af naar Antwerpen om er te schilderen. In juli werden een deel kunstwerken gecrossed en overschilderd met racistische slogans en hakenkruizen. Twee organisatoren van andere projecten in Antwerpen, die met deze jam niets te maken hadden, ontvingen zelfs doodsb bedreigingen. Hoewel de teksten en symbolen anoniem aangebracht werden, bleek al snel wie er achter zat. Er werd geen wraak genomen op de spuiters van de racistische teksten. Als tegenreactie werd er een nieuwe jam georganiseerd: de Space Jam, waar Wilson (R.I.P) en B.U.G.T. samen een statement maakten: I'm Back.

Meeting of Styles – MOS

Meeting of Styles is het grootste internationale graffiti festival ter wereld. De Meeting vindt jaarlijks plaats in een 20-tal landen. Het idee voor de MOS ontstond in Wiesbaden, waar Manuel Gerullis tussen 1997 en 2001 de Wall Street Meeting organiseerde. Deze Wall Street Meeting vond plaats op de oude slachthuissite. In 2001 gingen de slachthuizen onder de sloophamer en bedacht Manuel een nieuw concept: Meeting Of Styles. Via zijn wereldwijd netwerk zocht hij partners die in hun eigen stad mee een graffiti jam wilden organiseren. De plaatselijke organisatoren deden dit onder de noemer van MOS, maar zochten zelf een locatie en artiesten. Elke meeting is anders door de lokale invulling. Sommige meetings zijn heel klein, andere ontvangen artiesten uit heel de wereld.

De eerste editie van MOS was in 2002, dus dit jaar bestaat MOS 20 jaar! In die jaren zijn er meer dan 400 meetings gepasseerd in 40 verschillende landen. Duizenden artiesten namen deel en gaven het beste van zichzelf. De eerste editie van MOS was van 6 tot 9 april

Flyer MOS

2002 in Wiesbaden. In augustus dat jaar zakte MOS af naar Antwerpen. Voor de eerste Meeting in Antwerpen werkte de Antwerpse Zenith samen met artiesten uit Nederland. Een aantal artiesten kwam van 16 tot 18 augustus naar Almere om daarna door te reizen naar Antwerpen waar MOS plaatsvond op het Muntplein van 20 tot 23 augustus 2002.

We vroegen aan Manuel Gerullis wat hij zich herinnert van de Antwerpse edities: 'Meeting of Styles Antwerp has always been an outstanding event on the MOS map.'

After meeting Zenith, the founder of MOS Belgium back in 2002 in Wiesbaden, I really liked the idea to bring MOS to Belgium.

Casroc en Focus, Methamorfose Kavka MOS, 2005

Jungle wall MOS, 2002

Jungle wall MOS, 2002

In a short time Zenith arranged a great organization and support. I remember arriving at the MOS-venue at Muntplein the same year. I was impressed by the nice and large walls and how MOS changed this little park to an open-air-gallery of contemporary Graffiti-Art. The level of the art, the atmosphere and vibe were amazing. In all the years of Meeting of Styles Antwerp has always been one of my favorite places to travel to'.

In 2002, 2003 en 2004 vond MOS Antwerpen plaats op het Muntplein. In 2005 moest MOS uitwijken naar jeugdcentrum Kavka. Op het Muntplein, dat gedeeltelijk afgesloten was door

werken, kwam er in 2005 nog een mini jam voor jonge Antwerpse writers. In Kavka vonden er drie edities plaats van MOS. In het jeugdcentrum zijn er minder muren beschikbaar, maar waren er wel meer mogelijkheden om randactiviteiten te organiseren. MOS festival duurde drie dagen met DJ's, een beatbox avond, concerten en op zondag een breakdance battle. In 2007 werd er zelfs het allereerste WK uit de maat dansen georganiseerd: een concept van de Chicas van Down4Kix, de enige vrouwelijke Hip Hop/ breakdance crew van Antwerpen.

Vanaf de eerste editie deden de organisatoren van de Antwerpse MOS inspanningen om vrouwelijke artiesten naar Antwerpen te halen zoals Herakut, Fafi en Luz, Mademoiselle Kat, Maria, Supa, Mad C, Ephameron, Kika, Omri en Tiggr.

In 2008 ontstond er een nieuw festival: Can It, waarbij de focus niet alleen op graffiti lag, maar ook op andere vormen van street art die deel gingen uitmaken van het schildergebeuren. In 2014 haalden de Aerosolkings de Meeting terug naar Antwerpen. Een nieuwe locatie met een nieuwe drive. In 2013 organiseerden ze de jam Kingsize aan de zomerfabriek. In 2014 sloten ze aan bij MOS. Ook in 2024 is er terug een editie van MOS in Antwerpen aan de zomerfabriek.

Can !t

Graffiti is steeds in beweging: nieuwe technieken, nieuwe stijlen, beter materiaal, erkende zones, workshops, nieuwe media,

Meeting Of Styles was één van de eerste graffiti festivals die wereldwijd toonden dat graffiti niets te maken had met vandalisme. Writers kregen de kans om mooie muurschilderingen te maken op een heel hoog artistiek niveau. Toen in Antwerpen in 2002 de eerste MOS georganiseerd werd, waren er dat jaar in België twee graffiti festivals: het Urban Dream festival in Charleroi en MOS in Antwerpen. Als er iets is waar we in België goed in zijn, is het in het organiseren van festivals. In 2007 kon je tijdens de zomer meerdere graffiti festivals bezoeken, bijna wekelijks, zelfs tot op het strand van Zeebrugge. Het team dat MOS in Antwerpen organiseerde was sinds 2004 enorm veranderd. De opzet van het festival was compleet anders. In het jeugdcentrum Kavka werd er meer en meer de nadruk gelegd op de verschillende andere elementen uit HipHop. Er was graffiti, maar je zag in de straat steeds andere vormen van Urban art (de term street art was nog niet populair) opduiken: stickers, paste ups, stencils. Op de Grote Markt, boven de dienst voor toerisme, verscheen een werk van Space Invader. De Antwerpse grafische artieste Ephameron organiseerde sinds 2003 in Mekanik stirp-winkel de expo's Art Trek waar jong grafisch talent een kans kreeg om hun werk te tonen. Een deel van die grafische talenten waren bezig op straat: met stickers, stencils en andere interventies. Urban Art met de stad als canvas. Het team achter MOS wilde meer inspelen op die nieuwe evoluties. Bird nam het voortouw om MOS te vernieuwen en deze vernieuwingen pasten niet meer binnen het concept van MOS.

22 - 24 augustus - Kavka, Oudaan 14 2000 Antwerpen

CAN IT graffiti and street art festival.

Mad C - Mademoiselle Kat - Loveletters - Shogun - KMB familia - Nosotros Concept - Pigz
- Team Alosta - Supa - LL Cool Jo - Dzia - Teitsma - B'free - Jastacru - Bue - Ephameron -
3ngine - N'Roll - Hei'fo Monsters - Aerosolkids - Miruki Tusko - Miss Wouna - Apash -
Apetown - Baschz - De Klup - Hertkore - JesseRobot - Gizmo - Arcenciollective

Flyer eerste editie CanIt 2008

Can !t was geboren! Op de eerste flyer werd er al een link gelegd met de renaissance. Can !t als wedergeboorte van MOS, losbreken van het gekende en renaissance art mixen met Urban Art? Als graffiti writers graffiti loslaten, hoe gaan ze dan verder als artiest? Geschiedenis werd geschreven en enkele jaren later werd Urban Art gewoon Street Art. De eerste editie van Can !t ging door van 22 tot 24 augustus 2008 in jongereencentrum Kavka. Bird, als grafisch ontwerper, maakte het beeld dat Can !t vorm moest geven. Een ontwerp waarbij renaissance verbonden werd met Urban art via de Popart van Warhol: Antwerpse soep in een blik, kan het?

Vanaf het begin wilde het team van Can !t

samenwerken met andere evenementen. Het werd steeds moeilijker om zichtbaar aanwezig te zijn in de media. In 2009 werd er voor het Can !t festival samengewerkt met Just Writing My Name in Park Spoor Noord. De bogen onder de brug werden herschilderd waarvoor er heel wat hoogtewerkers en rolstellingen nodig waren. Ongeveer 40 artiesten, uit binnen- en buitenland, werden uitgenodigd om mee te komen schilderen. Een leuk detail: The Seoul Mates uit Korea, die op dat moment op tour waren in Europe, hoorden van het evenement en wilden er deel van uitmaken. Bird heeft ze samengezet met MadC, een van de meest legendarische vrouwelijke artiesten uit Duitsland.

"Ongeveer 40 artiesten, uit binnen- en buitenland, werden uitgenodigd om mee te komen schilderen."

In 2010 is er geen Can !t. Te veel werk en kleine kindjes die de aandacht opeisen, maar niet getreurd, in 2011 keert Can !t terug naar Park Spoor Noord. Park Spoor Noord is ondertussen gegroeid, van een voormalige trein Yard waar graffiti absoluut niet getolereerd werd, naar een hippe trendy plek waar iedereen wil komt chillen. Iedereen wil uitpakken in Park Spoor Noord. Van 8 tot 11 september was er het 'Antwerp Street Kicks' festival in Park Spoor Noord: een Urban Sports festival met extreme sporten zoals snowboarden, BMX'en, freestyle motor jumping,

death rides, breakdance battles en, als ik me niet vergis, een optreden van den Halve Neuro onder de brug. Natuurlijk verzorgt Can !t het graffiti/street art gedeelte.

In 2012 vond Can !t onderdak op campus Zuid van de Karel de Grote Hogeschool. Omdat het festival in het najaar (oktober) plaatsvond en niet in de zomer, was er nood aan indoorruimte. KdG had een voormalig kantoorgebouw aangekocht en in afwachting van de realisatie van een gloednieuwe campus voor meer dan 5.000 studenten, werd het gebouw slechts gedeeltelijk gebruikt. Sofie De Meester was al geruime tijd betrokken bij de MOS en Can !t organisatie en zij was ook medewerker op KdG. Zij kwam met het idee om het atrium van het gebouw te gebruiken als canvas voor deze Can !t editie. De twee gigantische muren waar de liftkoker zich tussen bevond, werden onder handen genomen door de Duitse crew 3 Steps aan de ene kant en door de samenwerkende artiesten Antoine Stevens en Steve Locatelli aan de andere kant. De leegstaande ruimtes op het gelijkvloers deden dienst als exporuimte voor de art fair, een film vertoning (Picture this! - mlle Kat), een sketch battle, een expo, live graffiti showcases en de "alldriedste" editie van het WK uit de maat dansen. DJ duo Mauz en Droppa, samen Stax of Wax, zorgden voor de muzikale ondersteuning. De indoor locatie leende zich uitstekend voor het nieuwe concept: een urban art festival waar plaats was voor een breder gamma aan artiesten dan alleen zij die met een spraycan werkten. Deze editie verliep in een gemoedelijke sfeer. De transitie naar een breder (familie)publiek was een feit.

BIRD

Ik kwam al op jonge leeftijd in contact met graffiti. Dat was toen ik regelmatig met de trein naar mijn familie in Oostende ging.

In die periode, eind jaren 1980, begin jaren 1990 doken de eerste pieces op, vooral rond Gent had je toen zeer mooi werk van Ariel, Desk, Phase, Kaine en anderen. Toen ik op het lyceum zat in de jaren 1990 -1993 zag ik daar de eerste tags van West, Bass MC en Zaziko op de toiletten. In die periode zat ik met Zenith op school en twee jaar met Chase in de klas. Ik was toen meer bezig met skaten dan met graffen. De eerste zaadjes zijn toen reeds geplant.

Ik startte met graffiti in mijn 4de jaar op de kunsthumaniora. Het begon vooral met het uitzoeken van een eigen tag en handschrift. Persoonlijk vind ik dat er in die tijd meer belang werd gehecht aan 'letterstyles', een bepaalde schrijf flow in een tag dan de dag van vandaag. Hoewel je nu soms nog heel mooie lettrages ziet, maar veel minder dan tijdens jaren 1990. Ik ontdekte de pieces van onder meer Duck, Bue, Arkis, Rizon, Steaz en Phase. Vooral op het Frans Halsplein en enkele andere blinde

muren en meestal op parkings en huizen in de binnenstad. Langs de autostrade zag ik ook veel throw ups van Bue & Buck crew en silver pieces van BCP crew die wel de nodige interesse bij me opwekten. In die periode is ook Chase naar de kunsthumaniora gekomen net als enkele andere writers als Zenith, Rizon, Kazmier, Pi-nis en Gun-T waardoor uiteraard de invloed groter werd qua visuele input. Dit zorgde voor allerlei connecties waardoor je als persoon zelf verder ging (uit)zoeken hoe je hierin start zonder direct geaffilieerd te zijn met andere crews. In mijn eigen beginperiode heb ik een tijd met twee anderen samen gepaint. Nadien kwam er nog een derde writer bij. We waren als kleine groep outsiders binnen deze community. We wilden vooral ons eigen ding doen waarbij we nog veel moesten leren zoals veel jongeren op jeugdige leeftijd en soms met een minder doordachte actie. Het was uiteindelijk wel een moment waar je later in je leven op kan terugkijken als een waardevol en leerrijk moment. Wat we toen deden, was vooral letters painten en veel silver pieces en throw ups. Ik experimenteerde met 3D letters omdat dit me meer kon boeien

dan 2D. Als ik er vandaag op terugkijk, was niets hiervan echt vernieuwend. Het sloot aan bij de tijdsgeest en de stijl midden jaren 1990.

Na 2001 ben ik kwalitatief begonnen painten. Ik maakte toen een switch, stopte met letters en begon me meer toe te leggen op characters, achtergronden en volledige concept murals. Ik had het gevoel dat alleen letters een afremmende factor waren om zelf verder te evolueren. Dit zonder afbreuk te doen aan de letterwriters, maar ik wou een spuitbus meer gaan gebruiken als schilderstijl en letters deels achter me laten.

Toen ik begon te schilderen midden jaren 1990 keek ik hard op naar Delta. In Amsterdam kwam ik werk tegen van Zeds en Yalt. Via de boeken van Schwarzkopf & Schwarzkopf kwam ik meer in contact met graffiti uit Duitsland en viel mijn oog vooral op onder meer Loomit, Neck en Daim.

Deze waren hun tijd qua letters en compositie ver vooruit. Deze artiesten draag ik nog steeds hoog in het vaandel. Begin jaren 2000 ben ik meer gaan kijken naar het werk van all round crews die illustratief en realistisch werk maken zoals onder meer Ma'claim en Herakut. Ik begon rond te kijken naar een meer realistische en illustratieve approach voor mijn eigen werk.

Buiten dat ik in Antwerpen woon en velen van de eerste generatie writers in Antwerpen via via wel ken(de), had ik zelf geen directe link met deze scène. Ik was veeleer op mezelf of met een eigen collectief aan de slag. Zo begon ik na mijn letterjaren in 2004 op te trekken met Skenda en Steaz. Samen vormden we het Arcencielcollective. In die periode probeerden we regelmatig met andere artiesten in binnen- en buitenland samen te schilderen.

BIRD, 'Baby', 2001 (foto Bram De Ceurt)

BIRD, Munich, 2002 (foto Bram De Ceurt)

Op Meeting of Styles maakten we connecties met buitenlandse writers. In die periode begon ik meer waarde te hechten aan connectie en verbondenheid om grotere murals te schilderen. In die periode leerde ik Team Alostakennen, met Waf zijn we regelmatig gaan schilderen. In Antwerpen begon Aerosolkids op te komen en zo gingen we occasioneel met Rise en Waf painten. We trokken naar meetings in Nederland. Met Skenda en Waf heb ik vele jaren samen geschilderd in Duitsland waar ik kennismakte met artiesten uit Engeland, Italië, Nederland, Frankrijk en Duitsland. Hierdoor hebben we vele malen op diverse locaties samen geschilderd en kijk ik met een warme blik terug naar artiesten zoals 3 steps Crew, Mademoiselle Kat, Supa, Macs, Mad C, Nash & Does, Telmo & Miel, Etnik, Cactus & Maria, Uez, Dome, Belin, Pixel pancho, Rabodiga, Faunagraphic, Sune, Matsor, Loveletterscrew en Nychos. Dichterbij dan vooral Team Alostakennen, Aerosolkids, Nosotros,...

"Vandaag is graffiti niet meer weg te denken als volwaardige kunstvorm"

Ik nam deel aan verschillende internationale events zoals Meeting of Styles in Engeland, Nederland, Duitsland en België. De Graff Jam in Bombolassa Italië, Just Writing My Name, Can It, Step In the Arena (Eindhoven). Vooral events die ik mee georganiseerde tussen 2007 en 2012 blijven me het meest bij zoals de MOS in Antwerpen en Can!T. Hier legde ik contacten met heel veel leuke artiesten en mocht ik samenwerken met een heel warm team. Wat zich tot op vandaag nog steeds manifesteert in een hechte warme vriendschap en een quasi familieband.

Na 2005 deelde ik ook enkele jaren een atelier met Steve Locatelli. We organiseerden regelmatig een open atelier en zo kwam ik meer in contact met illustratoren en lokale artiesten. Hierdoor ontstonden weer andere gezamenlijke projecten onder meer via Fiend Productions met Mark Goss in de Winkelhaak. Daar leerde ik dan weer artiesten zoals Dzia beter kennen. Tegenwoordig deel ik een atelier met Smok, met wie ik occasioneel ook wel samen schilder. Hoewel we elkaar niet vaak in het atelier zien - onze werkuren liggen anders - is een onverwachts moment als het ware samen thuiskomen en bijpraten met een biertje. Heerlijk! In mijn geval is dit puur omschakelen tussen een niet-creatieve job en creatieve vrije tijd.

Meestal werk ik alleen met spuitbussen, maar soms komt er wel eens een marker aan te pas. Voor nevenprojecten werk ik wel eens met stencils. Ik heb nood aan diversiteit in wat ik doe en hoe ik leef. En ik hecht veel belang aan maatschappelijke en sociale belangrijke thema's. Deze passen soms niet binnen mijn eigen graffiti werk, maar die geef ik dan een warm plekje in mijn nevenprojecten.

Graffiti wordt de dag van vandaag helemaal anders bekeken dan in de jaren 1990. In de publieke opinie was het een negatieve en gemarginaliseerde subcultuur. Vandaag is graffiti niet meer weg te denken als volwaardige kunstvorm.

Ik maak geen onderscheid tussen graffiti en street art. Het enige verschil dat ik maak zijn het type murals. Ik ga niet iets puur als graffiti of street art bekijken. Alles is ergens verweven of vloeit voort uit het andere.

Zowel legale als illegale graffiti kunnen hand in hand plaatsvinden. Of zeker naast elkaar. Anderen denken daar anders over. Sommigen aanschouwen het illegale, anderen evenzeer het legale. Ik heb sowieso ontzettend veel respect voor artiesten uit beide circuits. En we weten allemaal waar de originele graffiti vandaan komt...

Ik ben niet zo'n fan van de anti-stijl. Dat is omdat dit me minder ligt en niet raakt met wat ik zelf wil schilderen. Ik probeer het te bekijken als een stroming, een reactie, welke iets in gang zet, maar volgens mij ook plaats zal maken voor iets nieuws.

Graffiti als subcultuur heeft me vroeger vooral geïnspireerd in de connectie met andere artiesten, wat ik tot heden super belangrijk vind en voor mij steeds zal blijven primeren. Door tijdstekort ben ik selectiever wat en met wie ik schilder. Ik ben meer gaan focussen op verbinding brengen met wat ik schilder, in welke buurt, op welke plek en zo kleur te brengen in iemand zijn buurt of hart. En ook zo creëer je weer connectie en verbondenheid.

Skillz

Skenda

Ergens rond 1986/1987 - ik was 9 of 10 jaar - zag ik voor de eerste keer vanuit de auto een tweetal letter pieces staan op de muur langs de metrolijn aan de Heizel vanaf de A12. Het waren de echte beginjaren, dus misschien was het wel Eros, Zone, Zeom, Creek of Choc. Uiteraard was het grootste deel van die gelige muur nog vrij, daarom vielen die full-colour pieces ook op. Ik tekende zelf sowieso al elk moment dat het kon en na die twee seconden tijdens het passeren heb ik beslist dat ik ooit ook ging verven. Het woord graffiti kende ik nog niet eens, maar dat bleek het dan te zijn.

In 1991 reisde ik naar de VS en zijn we New York binnengereden via de Holland tunnel: massa's graffiti in die buurt, overwegend wit-zwarte bombs. Rond basketpleintjes zag ik meer colourpieces en ik keerde, zijdezacht uitgedrukt, geïnspireerd terug. Eerst deed ik veel verkenning en zelfstudie na school en in de vakanties zo rond 1992-1994 zocht ik met de fiets of openbaar vervoer plekken waar iets te zien kon zijn. Ook af en toe op mijn eentje naar Brussel op zoek naar meer van dat. Zo kwam ik o.a. terecht in Kapellekerk, het hele station was daar aangepakt. Iets later stond ik dan in het Neerpede park in Anderlecht met

de brugpijlers van de Brusselse ring. Daar zag ik veel BCP en ook de heerlijke comics van TMB. Vanuit de trein herinner ik me een BCP op een pannendak en de fantastische Bombepiece in het station van Schaarbeek, die was van Eros denk ik, maar ik heb het nooit zeker geweten. Heel snel ging dat allemaal niet toen. Er was nog geen internet en ik kende volstrekt niemand die ook die interesse had. Achteraf bekeken was ik altijd maar heel kort in Brussel en vrij lang onderweg om op tijd weer thuis te zijn. Ik vond het de moeite waard om maar een paar minuten te gaan kijken en vanuit de trein was het sowieso ook interessant. Uiteindelijk kocht ik wat Motip spuitbussen in een Brico en ben ze enkele keren gaan testen. Meestal op niet-erg-zichtbare blinde muren tussen de bomen zodat ik voor mezelf kon uitmaken of ik het zou kunnen of niet.

Het idee van vrij schilderen in de letterlijke zin: vrij wat je maakt, waar en wanneer je het maakt. Het was een beetje mijn eigen parallel universum.

Andere artiesten die me beïnvloed hebben: Brussel: DEKOR - SAIZ - EROS - DEFO - ZEOM... (Alles van BCP/D32/LCA), LAUREL/HARDI (WANNABEES), CHOC, ARME, HUTCH (ME), SIKE (TMB), SOZY (RAB), ASIEG (ROC), RUSH (ME, MOAS)

Toen ik zelf begon te verven: DOC, BUCK, PUC, VOP, SKP in Antwerpen, PV, TV, MG, VAA, SY, ME, CNN, DLP in Brussel en eind jaren 1990 ZRC in Antwerpen. Ik herinner me ook SESSQ, CHARMERS, BANE, ZANE, BASE maar dan eerder door hun één-lijn tags over de hele stad, al van de vroege jaren 1990. Behalve flops maakten ze geen echte pieces, maar ze tagden als gekken overal waar ze maar konden. Zowat op elke plek waar ik ging kijken stonden hun tags. Vooral BCP en WANNABEES leek vertegenwoordigd rond Antwerpen en ook DB op de A12. Ik denk dat mijn stijlinvloeden voornamelijk uit Brussel en Parijs komen. Verder herinner ik me ook een full-colour DRAX en ROBER aan Berchem station, en een oude ZENGA piece langs het fietspad naast de ring aan de Posthofbrug.

Antw/Mechelen/Gent: STACK, ASEM - VERO (PUC), RIZON - STEAZ - ARKIS (DOC), ZENITH - BUE - DUCK

NL: NASH, OASE, RHYME, AGAIN, ZENGA

FR: DARKO, SYE, NOE2

Uit de magazines: MODE2 en CHROME ANGELZ, TOAST, MAD/SEEN, DONDI, MA'CLAIM, DARE, CHINTZ, JAZI, NOE2, DAIM, Esher en LOOMIT, STOHEAD en DADDYKOOL, DOME, SHOE, SWET, CANTWO, REVOK, REYES, ...

Achteraf gezien ben ik vrij vroeg richting characters gegaan en daar gebleven. Hoewel ik altijd erg veel respect heb gehad voor lettrage. Met letters is het begonnen, characters zijn er nadien bijgekomen en hebben naderhand een eigen niche gekregen. Dat is best terecht, maar het is begonnen met letterzeters en dat mag je nooit uit het oog verliezen. Zeer belangrijke vertegenwoordigers voor mij blijven de heren BANDITS met MOTER, OMSK, TWIK, PLAQUE, SLIDER, maar ook SOTEN, AONE en uiteraard BATES en de al genoemde DARE, REVOK etc..

Boomsesteenweg, 2000

"Ik denk dat mijn stijlinvloeden voornamelijk uit Brussel en Parijs komen"

Skillz/Sken, 2003

Ik kende niemand van de Antwerpse scène, hoewel ik er zelf woonde. Op school was ik de enige met die vervelende neigingen. Via een krantenartikel kwam ik terecht op een fototentoonstelling rond graffiti in Den Wolsack, eind 1995 schat ik. In die tijd botste ik in de Metrophone muziekkelder in Antwerpen ook op de vroege Bomber magazines en ook een zwart-wit magazine met een interview met DEKOR. Toen maakte ik kennis met het werk van internationale artiesten. In die magazines zag ik dan het waanzinnig characterwerk van o.a. de weergaloze TOAST, NOE2 en JAZI, maar ook bombers zoals OPAK en CRAZY DENTIST. Die laatste was uiteindelijk niet echt mijn favoriete stijl, wel geestig en goed geverfd en vooral op heel veel treinen. Ergens in 1997 ben ik gaan rondneuzen op de Roxa jam op Linkeroever, waar het kruim van de ververs te lande leek te verzamelen. Ik ging er alleen naartoe, observeerde technieken en probeerde stijlen, namen en steden te verbinden. Ik sloeg hier of daar

wel een kort praatje, maar niet meer dan dat. En dan rond dezelfde periode waren er ook de grote panelen in de Skate Planet aan de Slachthuislaan, ook weer van de toenmalige grote kanonnen zoals JABA, SOZY, Ik ging daar zelf veel skaten en uiteraard telkens opnieuw de werken bekijken. Ik werd ze nooit beu. De link met de Antwerpse scene kwam pas later, toen ik weer startte na een pauze van drie à vier jaar. Dan leerde ik BIRD en STEAZ kennen rond 2004-2005 en dan geleidelijk aan nog wat anderen zoals de heerschappen van AEROSOLKINGS, ALOSTA, ... en naderhand SMOK, die begon aan te voelen dat hij uiteindelijk toch nog niet uitgeschilderd was. Ik heb deelgenomen aan o.a. Meeting of Styles, Just Writing My Name en Can !t. Ik werk voornamelijk alleen met spuitbussen. Markers zijn ook leuk.

In de jaren 1990 werd graffiti over het algemeen erg negatief bekeken als ongebreidelde vandalisme en vernieling. Hoewel ik er zelf niet mee begonnen ben met dat doel. Die eerste pieces

die ik eind jaren 1980 zag, maakten net mijn maand goed, maar de foute perceptie kwam er vooral door losse tags. Ik heb altijd gevonden dat graffiti te streng en negatief beoordeeld werd. Veel mensen vonden openlijk dat we in de gevangenis hoorden. Daar was ik het niet mee eens. Er zijn veel ernstigere misdrijven, die veel giftiger zijn voor een samenleving. Voor graffiti, bombing en tagging geldt: what you see is what you get, er schuilt niet meer achter dan wat je ziet. Bovendien was bij mij de kiem voor graffiti zo grondig gelegd dat die negatieve connotaties, zelfs vanuit mijn naaste omgeving, me toch niet konden weerhouden.

Later is die publieke perceptie dan beginnen omkeren. De kwaliteit van de spuitbussen werd beter, meer en stabielere kleurtinten, meer legale plaatsen om te verven en dat vertaalde zich dan ook in de producties. Je kan meer dan ooit detail in je werk leggen en dat is uiteraard erg handig. Maar qua perceptie laat

ik het wat passeren. Ik vind mezelf qua graffiti mentaliteit niet fundamenteel veranderd tegenover 25 jaar geleden. Ik kan gerust blijven staan kijken naar een joekel van een legale wand met een uitgewerkte productie, maar een keurig geverfde chrome bomb op een middenberm of een geluidspaneel maakt me minstens even enthousiast.

Graffiti versus street art: houdt me niet zo bezig, ik zie mezelf gewoon als graffiti writer.

Legaal versus illegaal: beide. Het is illegaal begonnen, de huidige maatschappelijk aanvaarde stromingen onder de noemer Street Art hebben geen enkele bestaansreden als je illegale graffiti verloochent. Als ik dan de motivatie van crews als AF, NAWAS, AT1, CRL, VIP, PSK, SDK, 1UP, KSA, GTA... zie, blijf ik verbijsterd.

Kunst versus anti Style: dit is nogal ruw gesteld. Voor mij is het genuanceerder. Ik zie mezelf niet als graffitikunstenaar, maar als graffiti writer. Ik doe maar wat ik doe omdat ik het graag doe en de neiging heb om het te doen. Style en vooral ambachtelijke kunde, zo goed mogelijk uitvoeren wat je wil brengen, zijn vanzelfsprekend belangrijk, maar het dan wel of geen kunst noemen laat ik aan anderen over. De zogenaamde anti-stijl van halfweg de jaren 2000 heeft me nooit kunnen bekoren. Ik heb altijd kwaliteit boven kwantiteit verkozen. Verzorgd werk, vloeiende letterstijlen, strak uitgevoerd, ambachtelijk vakwerk. Ook de ontwikkelingen van brandblussertaggen, acid tags, krassen en de latex blockbusters kunnen voor mij nooit op tegen de oldschool full-colour wildstyle pieces langs tunnels en op treinen. Voor mij is dat allemaal goed, maar zelf hou ik het liefst bij blikken.

Voornamelijk rond Brussel zie ik wel ongetwijfeld jonge en erg gemotiveerde lefgozers teruggrijpen naar de old school-style letters en dan merk ik dat het gewoonweg blijft werken. Ik weet onderhand wel zeker dat ik het nooit beu zal worden.

Nachtelijke *tochten*

Het volgende verhaal is van een jonge graffiti writer die eind jaren 1990 heel actief was in Antwerpen en omstreken. Het verhaal is voor vele andere jonge graffiti writers heel herkenbaar. 's Nachts buiten glippen om op pad te gaan en de stad te ontdekken. De schrijver van dit artikel wou anoniem blijven.

Mijn interesse voor graffiti ontstond op 13-jarige leeftijd. Aan de keukentafel vertelde mijn zus me over een graffiti expositie in het cultureel centrum van Berchem. Onder één van de kunstwerken stond '10 minutes' geschreven. Ze vertelde me dat je graffiti erg snel moet zetten, want voor je het weet zit de politie je op de hielen.

Dat vond ik absoluut cool. Al snel ontstond een idee fixe. Ik moest en zou het proberen als graffiti writer. Op die leeftijd ben je op zoek naar identiteit. Je wilt ergens in uitblinken om jezelf te manifesteren.

Wat het hele graffiti gebeuren zo intrigerend maakte, was het underground karakter. Er waren geen leerscholen. Je moest alles op jezelf uitzoeken en leren. In die tijd was graffiti nog niet zo populair. Op enkele pioniers na waren er amper voorbeelden. Een kameraad en ik waren beide tekenaars, geïnteresseerd in Hip Hop en het hele concept van graffiti sprak ons erg aan.

In enkele jaren evolueerde die interesse naar een hobby en van een hobby naar een passie. En vervolgens van een passie naar een obsessie. Ik ontwikkelde een derde oog voor spots, potentiële plekken in de stad om een piece te zetten.

In Antwerpen was ik in onder de indruk van het werk van ZRC en voornamelijk Zerk en Rehe. Dat waren de eersten die de toon legden voor street bombing.

Een spot die ik al een tijd lang op het oog had, was een muur onder een spoorbrug langs een drukke baan die van de stadsring naar de binnenstad liep. Duizenden mensen die daar dagelijks passeren. Een zotte spot die veel respect in het milieu zou afdwingen.

Niet alleen was de pakkans daar zeer hoog door de permanente drukte, maar ook mijn persoonlijk risico was erg groot. Ik had al tamelijk wat op mijn kerfstok. De politie had mijn graffitiwerken geïnventariseerd.

Zerk ZRCrew, Trapvel, eind jaren 90

Als ze mij op heterdaad zouden betrappen, lag het dossier al klaar en moest ik de rest van mijn leven zwaar betalen. Het weekend daarvoor was ik naar Parijs geweest, toen het Walhalla van Europa wat betreft hardcore street bombing. Daar zag ik graffiti op ondenkbare plekken: drukke winkelstraten, daken van huizen, in metrotunnels, brugrandjes over autostrade, ...

Die nacht sloop ik - zoals ik al meermaals deed - om drie uur 's nachts de trap af. De kamer van mijn ouders lag vlak naast die van mij. Ik wist perfect welke trappen kraakten en waar ik juist moest stappen om het geluid te minimaliseren. Het zou niet de eerste keer zijn dat een missie

werd afgelast omdat mijn ouders wakker werden.

Mijn rugzak met geschudde spuitbussen lag beneden te wachten op mijn vaste verstopplaats. Zachtjes klikte ik de voordeur dicht en hoopte ik dat de politie me onderweg niet zou tegenhouden. Geef toe, zo'n jong gastje met een rugzak op een zondagnacht dat tussen drie en vier uur op straat fietst, is verdacht.

Toen ik na 20 minuten op 200 meter van de brug aankwam, zag ik twee combi's staan bij een tankstation. Geduld in deze sport is onontbeerlijk. Ik zag het positief. Als er juist combi's gepatrouilleerd hadden, zou er misschien niet onmiddellijk nog één passeren.

Nadat ze vertrokken waren, zette ik mijn fiets in de fietsenstalling van het station naast de brug. Ik controleerde nog even de verschillende vluchtwegen en deed mijn ritueel: in een rustig hoekje de bussen nog eens schudden, extra fatcaps in de broekzak steken, veters strak vastknopen, muts op het hoofd en plasticen wegwerphandschoentjes aan. Daarna stapte ik naar de place of crime.

Het was bijna vier uur en tamelijk fris, maar ik had het niet koud. Wachten tot er niemand was, had geen zin. Op deze plek werd het nooit stil. Iets verder stond een verkeerslicht dus er stopten voortdurend auto's. Vanaf dat je de eerste streep gezet hebt, moet je gewoon doorwerken, want dan beginnen de seconden te tellen.

"De uitvinding van de mobiele telefoon maakte alles voor graffiti writers veel gevaarlijker"

Zerk ZRCrew, Trapveld, eind jaren 90

Terwijl ik bezig was, merkte ik de auto's achter mij op, maar was ik gefocust op het graffiti spuiten. Uitstappen doen mensen niet, de politie bellen doen ze wel. Blijkbaar zat er vandaag zo'n wereldverbeteraar bij.

De uitvinding van de mobiele telefoon maakte alles voor graffiti writers veel gevaarlijker. Na 15 minuten had ik een mooi werk geplaatst. Zilveren inkleuring, zwarte omlijning, perspectief erbij en een rood lijntje er rond. Erg opvallend en leesbaar. Over de naam zou geen twijfel bestaan. Ik stapte terug naar de fietsstalling. Wegwezen nu. Er zal ongetwijfeld wel een melding binnen zijn gekomen met zoveel toeschouwers. Net nadat ik mijn fiets had losgemaakt, kreeg ik een lichte schok.

Stond daar zomaar uit het niets een combi op 10 meter van mij. Ik zag het worst case scenario al zo voor mij. De agent stapte uit, keek me recht in de ogen en zei: "Excuseer, mag ik u iets vragen?" Het was eigenlijk geen vraag. Ik stapte op mijn velo en fietste heel zachtjes naar hem toe, met de tenen strak op de pedalen. Op drie meter van hem ging ik plots staan, zette al mijn innerlijke krachten op mijn pedalen en fietste razendsnel in een boog rond hem.

Vanuit mijn ooghoeken zag ik hoe hij me probeerde te grijpen. Ongeveer tien seconden hoorde ik hem achter mij lopen. Ik denk dat ik nog nooit zo snel fietste. Al die conditietrainingen waren niet voor niets geweest. "Stop!" schreeuwde hij nog. Yeah right dude, another time!

Ik moest zo snel mogelijk van de grote baan af. Zeventig meter verder was er een straat naar links. Nog voor ik ingedraaid was, hoorde ik al loeiende sirenes. Dit was de achtervolging waar ik altijd over gefantaseerd had.

Eigenlijk waren er op dat moment twee opties. Ik had ergens de fiets kunnen weggooien en

onder een auto kunnen gaan liggen. Gelukkig waren er daar veel zijstraten, zodat ze me uit het oog konden verliezen. Ik fietste naar rechts, links, rechts en rechtdoor. Daar moeten ze ergens de verkeerde afslag genomen hebben.

Ik scheurde over een pleintje en reed naar een klein gangetje onder een spoorweg waar geen auto's door kunnen. Op dat moment dacht ik al dat ik ontsnapt was, maar ik was nog niet gerust. Ik was er zeker van dat ze me naar alle combi's door geseind hadden. Mijn rugzak vloog onderweg ergens in een bos struiken. Die zou ik de volgende dag wel komen oppikken.

Toen ik in mijn straat kwam was mijn snelheid al serieus geminderd. Er was geen ziel te bekennen op straat. Daarna stond ik in de gang van mijn huis met de deur gesloten. De adrenaline gierde door mijn lijf. Ik kon het niet geloven dat ik hieraan was ontsnapt. Niet alleen mijn onderhemd, maar ook mijn T-shirt en sweater waren kletsnat.

Ik nam een koude douche en stapte zonder mijn ouders wakker te maken terug naar mijn slaapkamer. Ik deed mijn raam open en stak een voorgedraaide joint op. Heerlijk, die combinatie van THC en adrenaline.

Die agenten moeten gezegd hebben: "Godverdomme, we hadden hem!" Ik besepte dat ik ongelooflijk veel geluk had en sindsdien ben ik iets minder roekeloos.

JUSTITIE EN *politie*

Wetgeving

Tot 2000 is het moeilijk voor lokale besturen om graffiti writers, die opgepakt zijn, zelf te vervolgen. Graffiti valt onder het strafrecht wat het behandelt als vandalisme. Het Openbaar Ministerie moet een graffiti writer strafrechtelijk vervolgen waarbij de rechter oordeelt of er een strafbaar feit gepleegd is en de verdachte een straf krijgt. Bij minderjarigen valt dit onder de jeugdbescherming.

Strafwet

De graffiti writer werd tot 2007 vervolgd volgens een oude wet uit het strafrecht van 29 december 1945. Wetten die vooral bedoeld waren om opschriften van politieke organisaties aan banden te leggen. Volgens artikel 526 kon je een gevangenisstraf krijgen van acht dagen tot een jaar en een geldboete van 26 tot 500 frank voor 'het vernielen, neerhalen, verminken of beschadigen van gedenktekens, monumenten, standbeelden of andere voorwerpen dit tot algemeen nut of tot openbare versiering bestemd zijn'. Hieronder vallen ook monumenten, standbeelden of kunstwerken in openbare gebouwen, kerken of tempels. In deze wet is opgenomen: houdende een verbod op het aanbrengen van opschriften, affiches, beeld en fotografische

voorstellingen, vlugschriften en plakbriefjes op bomen, aanplantingen, plakborden, voorgevels en zijgevels, muren, omheiningen... langs de openbare weg of in de onmiddellijke omgeving ervan... (Bron: Graffiti anders bekeken door Bart Bosmans, Jeffry Castelein en Tiny Van de Keere, een publicatie van Graffiti Jeugddienst VZW 1999)

In 2007 kreeg het strafwetboek art 534 een aanpassing aan de moderne tijd.

Art 534bis paragrafen 1 en 2:

§ 1 Met gevangenisstraf van één maand tot zes maanden en met geldboete van zesentwintig euro tot tweehonderd euro of met één van die straffen alleen wordt gestraft hij die zonder toestemming graffiti aanbrengt op roerende of onroerende goederen.

§ 2 Het maximum van de gevangenisstraf wordt gebracht op één jaar gevangenis bij herhaling van een in de eerste paragraaf bedoeld misdrijf binnen vijf jaar te rekenen van de dag van de uitspraak van een vorig veroordelend vonnis dat in kracht van gewijsde is gegaan. Graffiti aanbrengen op roerende of onroerende goederen is een misdrijf waarbij je één jaar gevangenis riskeert. Wie meerdere keren opgepakt en veroordeeld wordt, riskeert 5 jaar.

Gun T en Dré, Muntplein, 2003

GAS

In 1999 volgt de goedkeuring van de wet waardoor een gemeente of stad een gemeentelijke administratieve sanctie (GAS) kan opleggen. In 2012 volgt een verstrenging en verlaagt de leeftijd waarop men een sanctie kan opleggen naar 14 jaar. Belangrijk detail als je weet dat veel graffiti writers op 13 of 14 jaar beginnen met taggen.

Om deze sanctie te kunnen uitvoeren, moet dit in een reglement dat goedgekeurd is door de gemeenteraad komen. In Antwerpen is dit opgenomen in de politiecodex of de code van politiereglementen. Deze politiecodex bundelt bestaande politieregels en bevat artikels waardoor de stad snel en efficiënt kan optreden tegen overlast zoals vandalisme en graffiti. Deze overtredingen vallen nog steeds onder het strafrecht, maar indien het parket geen vervolging instelt kan de graffiti writer via de codex toch een sanctie krijgen. Dit kan een geldboete zijn of een alternatieve straf. De sanctionerende ambtenaren (niet dezelfde als diegenen die de vaststelling doen) kunnen overtredingen bestraffen met een boete tot 350 euro voor volwassenen of 175 euro voor minderjarigen. Tussen 2000 en 2010 kregen jongeren die betrapt waren op het aanbrengen van graffiti dikwijls

een alternatieve straf waarbij ze graffiti moesten verwijderen tijdens de Buurt aan de Beurt acties (Buurtregie).

In de politiecodex van Antwerpen (versie 29 november 2021) vinden we graffiti terug onder gemengde inbreuken. Boetes en gevangenisstraffen zijn één maatregel. Dikwijls moeten de graffiti writers de kosten voor de verwijdering van graffiti en voor het herstellen van het roerende of onroerende goed, in de originele staat, betalen. Bij minderjarigen zijn dit de ouders. Het verwijderen van graffiti kan al snel oplopen tot enkele duizenden euro's.

Zo hoorde ik ooit het verhaal van een 15-jarige die één tag op de gevel van een gebouw zette en opgepakt was door de politie. In plaats van alleen de tag te verwijderen, lieten de eigenaars heel hun gevel zandstralen en terug schilderen. Dit waren ze al langer van plan, dus het kwam goed uit. De kosten werden verhaald op de ouders van de tagger.

Een ander verhaal is dat van Gabriël/Gulp. Hij schilderde op het Muntplein zijn typische figuurtjes. Dit was een nogal erotisch getinte afbeelding. Volgens de politie was dit een overtreding: een zedenfeit en pornografie. Gulp moest een zwart balkje schilderen over het mannelijk geslachtsdeel.

Politie en graffiti

De taak van de politie is misdaad bestrijden. Graffiti ongevraagd aanbrengen zien ze als vandalisme en misdrijf. Tussen de graffiti writers en de politie is er altijd een spanningsveld geweest.

In de jaren 1990 en 2000, toen de eerste gedoogzones (Frans Halsplein, Muntplein, 't Schijntje) ontstonden, liep je als writer altijd het risico op een controle of zelfs dat ze je meenamen naar het politiekantoor. Enkele uren je vrijheid verliezen omdat je aan het schilderen was op een plek waar de verf al enkele lagen dik op de muur staat. De komst van legale zones bracht voor de politie duidelijkheid. Er zijn agenten die kunnen genieten van mooie graffiti, maar bij klachten moeten zij optreden.

Graffitibestrijding had in Antwerpen nooit de hoogste prioriteit. Zelfs niet in de jaren 1990 toen er veel tags verschenen in het straatbeeld. De politie had de handen vol met de bestrijding van de georganiseerde misdaad, het bestrijden van mensenhandel, huisjesmelkers en drugshandel. In Antwerpen was er geen aparte cel binnen de politie die actief bezig was met het in kaart brengen van graffiti en tags. Als er klachten binnenkwamen over graffiti en tags werden er wel foto's getrokken om een dossier op te bouwen. Soms ondernam de politie gerichte acties om een crew op te sporen of gingen ze 'paskes' controleren op het Muntplein om te zien wie er allemaal kwam spuiten.

Gabriel, 'Porno of Kunst?', Muntplein, 2003

Een graffiti writer oppakken is geen eenvoudige taak. Het handschrift van een persoon is redelijk uniek en kan dienen als bewijsmateriaal. Bij tags is dat anders: ze zijn steeds anders en gemaakt op afstand. En er is invloed van het weer (wind). Iedereen kan een tag nadoen. De beste manier om een graffiti writer op te pakken, is betrappen op heterdaad. In de jaren 1990 waren er minder camera's in het straatbeeld, dus een graffiti writer werd meestal betrapt door de toevallige passage van een patrouille of wanneer bezorgde burgers naar 101 (vroeger 900) belden als ze een writer bezig zagen.

Een voorbeeld hiervan kan je hieronder vinden: Batman in de Kromme Elleboogstraat. De graffiti writers waren hier 's nachts aan het schilderen toen één van de burens de rijkswacht belde. De jongeren zijn gaan lopen en verstopten zich bij iemand thuis. De rijkswacht is er binnengevallen. Het kunstwerk is nooit afgeraakt en heeft er toch enkele jaren gestaan (periode begin jaren 1990). Wanneer graffiti writers werden opgepakt, volgde er meestal een huiszoeking. De politie zocht naar fotoboeken (nu foto's op de computer) of Blackbooks. De graffiti-vandaaltjes waren zich hier ook heel bewust van.

In het milieu circuleerde het verhaal over Blackbooks van een bepaalde crew. Deze schetsboeken lagen bij een vriend die zelf niets met graffiti te maken had, waar ze regelmatig gingen chillen en tekenen. De politie probeerde de writers, dikwijls nog jonge gasten, onder druk te zetten om verklaringen af te leggen.

In de jaren 1990, na de val van het Oostblok (voor de jongeren die dit boek lezen: Sovjet Unie, einde van de Koude Oorlog, het ijzeren gordijn) verandert er veel. Grootsteden zoals Antwerpen ondergaan een enorme verandering op gebied van criminaliteit: nieuwe groepen van georganiseerde misdaad, toegenomen migratie, huisjesmelkerij en een toename van mensen-, drugs- en wapenhandel. De zaak Dutroux brengt aan het licht dat verschillende politiediensten (Rijkswacht, gerechtelijke politie en gemeentepolitie) niet samenwerken en dikwijls elkaar tegenwerken. Redenen genoeg om de politiediensten te hervormen. In de jaren 1990 maken steden en gemeenten 'veiligheidsplannen' op waardoor ze meer middelen (geld) krijgen om lokaal acties te organiseren. Een deel van de middelen gebruiken ze om preventieve acties op te zetten.

Batman

In Antwerpen komt er een jaarlijkse ‘Robbie Doe dag’, een dag voor scholen in het stadscentrum waarbij kinderen (lager onderwijs) kennismaken met de politie en met vrijetijdsaanbod in de stad. De politie heeft een ‘Vandalenmobiel’ om burgers te informeren. Het informeren gebeurt in die periode regelmatig via flyers. Zo is er ook een flyer over graffiti die we graag met jullie delen. Op de flyer enkele markante uitspraken: graffiti verwijderen kost veel geld. De aanwezigheid van graffiti verhoogt het onveiligheidsgevoel en verlaagt de levenskwaliteit. Het is een expressiemiddel van iemand die niet aan zijn trekken komt... Graffiti linken ze op de flyer aan ‘erosievandalisme’ en ‘erosiecriminaliteit’. Op de flyer staat wel een quote van professor Stefaan Lievens. Professor Lievens is één van de eerste wetenschappelijke onderzoekers die in Vlaanderen aandacht had voor graffiti.

Vanuit de psychologie deed hij onderzoek naar de redenen waarom mensen graffiti maken. In 1984 schreef hij één van de eerste boeken in België over graffiti: ‘Graffiti: handschriften op muren en toiletten’. Op 18 februari 2019 is deze professor gestorven door een bloedklonter in het hart.

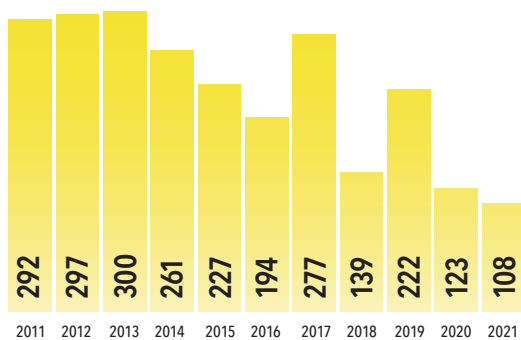
Voor deze kroniek hebben we de op website van de federale politie de criminaliteitsstatistieken van de politiezone Antwerpen opgezocht: geregistreerde vastgestelde misdrijven. Terug te vinden op www.stat.policefederale.be

Voor de politiezone Antwerpen levert dit volgende gegevens op over geregistreerde vaststellingen over graffiti (zie grafiek).

Police stories

Over writers en hun contacten met de politie circuleren veel verhalen. Of ze volledig waar zijn of niet, laten we in het midden.

Hier alvast enkele verhalen die we in de loop

Grafiek aantal vaststellingen 2011-2021

van de jaren hoorden: Writer X was opgepakt langs de Ring omdat hij aan het schilderen was. In het politiekantoor werd hij verhoord en de agent maakte een verklaring op de computer. Tijdens het verhoor werd de agent weggeroepen wegens een dringende zaak. De writer had in zijn verklaring gezet dat hij al eens tags had gezet. Toen de officier vertrok zag hij dat de computer bleef opstaan. De computer was niet beveiligd en de writer heeft van dat moment gebruik gemaakt om zijn verklaring aan te passen. Het was opeens de eerste keer dat hij een tag gezet had.

Writer X was aan het schilderen in Berchem, midden in de nacht, langs de Ring op een nutskast toen hij de politie zag aankomen. Hij gooide zijn zak met spuitbussen weg in de struiken. De politie pakte hem op, maar kon de spuitbussen niet vinden. De writer is blijven volhouden tot bij de onderzoeksrechter dat hij niet aan het schilderen was. Zijn kleren hingen vol verf. Dat was omdat hij in zijn atelier schilderijen maakt met spuitbussen. Wat effectief zo was. Uiteindelijk heeft hij geen straf gekregen bij gebrek aan bewijsmateriaal.

Een andere writer X, die al HEEL veel tags gezet had in heel de stad, was een Throw up aan het zetten op de achterkant van een verkeersbord boven de Ring. Hij zag dat de politie stopte

Niifisk crew aka ZRC, 1998

aan het laddertje naast de palen. Hij bleef rustig verder schilderen, maar zette zijn throw up met een andere naam. Een naam die nog nooit eerder gebruikt was en klom daarna naar beneden. Of hij effectief een boete kreeg, kwam ik nooit te weten.

Politieacties in de media

We hebben enkele acties opgezocht rond graffiti waarmee de politie de media haalde.

Glaskrassen

Tijdens de nacht van 29 op 30 oktober 1994 trekken drie writers na een feestje de stad in. In plaats van te taggen met de spuitbus krassen ze hun tag met een steen in winkelruiten. Hun doortocht gaat niet onopgemerkt voorbij en was zelfs de opening van het VTM-nieuws. De opsporingsdienst van de politie zet alles op alles om de daders te vinden. Ze trokken de straat op en vonden een 225-tal tags terug. Eén van de

tags was teruggevonden in de toiletten van de Kunsthumaniora aan de Karel Oomsstraat. Via de directie kwamen ze één van de jongeren op het spoor die de feiten bekende. De drie daders, twee volwassenen en een minderjarige, werden opgepakt. Eén van deze jongeren zat zes weken in voorarrest. De meeste winkels vervangen hun ruiten waardoor de kosten al snel oplopen tot 12.000 euro of meer. Andere winkeliers laten hun ruiten polijsten wat op ongeveer 150 tot 200 euro komt. Uiteindelijk lopen de meerderjarige writers een veroordeling op van respectievelijk 240 en 120 uren gemeenschapsdienst. Tevens moeten ze een schadevergoeding betalen van 3.124.224 BEF (77.447,49 EUR).

Graffiti siert prostitutiepanden

Niet alle contacten met de politie verliepen moeilijk. Eén van de mooiste acties waar de jeugddienst, graffiti writers en de politie samenwerkten, was op 30 december 1998. Om raamprostitutie in Antwerpen terug te dringen, werden in de Korte Winkelhaakstraat voormalige prostitutiepanden ontruimd en dichtgetimmerd met houten panelen.

Om de straat wat op te fleuren werd de jeugddienst gecontacteerd met de vraag of we geen graffiti writers kenden die de panelen konden beschilderen. Om de jongeren te beschermen tegen eventuele gefrustreerde pooiers, kregen ze politiebescherming tijdens het schilderen.

Cold Hard Cash

In de nacht van 3 op 4 april 1999 duiken er voor het stadhuis van Antwerpen drie gele stencil graffiti op: een revolver, een ontplofende bom en de woorden Cold Hard Cash. De sjablonen verschenen ook op enkele andere locaties in de buurt zoals op de gevel van een bank. In het begin dacht de politie dat het ofwel bedreigingen waren of de aankondiging van een fuif. Er werd proces verbaal opgesteld. Enige tijd later bleek dat het een actie van studenten van de Kunstacademie was. Voor hun afstudeeropdracht moesten ze proberen de media te halen. Opdracht gelukt, maar waren ze ook geslaagd?

Cold Hard Cash

"Niet alle contacten met de politie verliepen moeilijk"

RSB, Frans Halsplein, 2000

Agenten willen code kraken

In oktober 2001 is er een golf van inbraken in de Schuttershofstraat. Op heel korte tijd zijn er inbraken in vijf winkels. In de wijde omgeving, Hopland - Schuttershofstraat - Huidevettersstraat en Wapper, vonden ze 17 'graffiticodes' terug. De politie vermoedde dat er een inbrekersbende actief was in de buurt. In het artikel van 27 oktober 2001 in de Gazet van Antwerpen was er sprake van Oostblokkers en zigeunerbendes. In de krant deed de politie een oproep naar mensen om contact op te nemen met de cel Criminele Bendes en Vermogensdelicten van de Antwerpse politie als ze de codes terugvonden. Inbrekersbendes maken inderdaad soms gebruik van codes en symbolen, maar deze keer zit de politie er naast. De code 12513 verwijst naar de graffiti crew RSB, van de 12 (mits wat fantasie) kan je een R maken,

5 en S trekken hard op elkaar, een I en een 3 tegen elkaar vormen een B. RSB is in die periode superactief en je kan overal tags, Throw Ups en Pieces terugvinden met ofwel RSB of 12513 in de naam. RSB zou staan voor Roshambo, een verwijzing naar Rots/Papier/Schaar. Na het artikel hebben we vanuit de jeugddienst contact opgenomen met de politie om de code te ontcijferen. In het begin wou de politiecommissaris me niet geloven, maar na het tonen van enkele andere foto's, waar je duidelijk de combinatie ziet, was de code rap gekraakt. Graffiti crews gebruiken wel vaker cijfers om hun naam weer te geven. De Brusselse crew RAB gebruikte voordien al 12A13 (Douze A Treize), de Brusselse HipHop crew CNN (Criminels Non Négligeable) gebruiken de cijfers 199, Cent Nonante Neuf, honderdnegenennegentig dus.

RSB, Luchtbal, 2022

2Dirty

Door enkele oudere vrienden kwam ik al op 9-jarige leeftijd in contact met Hip Hop en de graffiti scene, ergens begin 2000. In het begin schilderde ik vooral alleen, maar al snel samen met mijn crew.

Een crew is meer dan alleen een paar gasten waar je mee gaat schilderen: het is als familie. Je bent veel samen om te schetsen, werk van anderen te bespreken en locaties te spotten. Op 11-jarige leeftijd had ik al een paar zottere acties gedaan, vooral naast (en boven op) de autostrades. In 2005 begonnen we actief te zijn in de “echte” binnenstad van Antwerpen. Toen ik 14 was gingen we soms al heel de nacht op stap om graffiti te spuiten. Naarmate ik ouder werd, had ik ook andere verplichtingen. Ik moest een balans vinden tussen mijn ‘privé-leven’ en graffiti. Nu is graffiti ook mijn job, maar die kick/drive blijft altijd, zelfs zoveel jaren later. Het is als een virus: eens het in je zit, laat het je nooit meer los. And I love it!

Ik haalde vroeger veel inspiratie uit Duitse graffiti. Zij hadden toen een “agressieve” graffiti stijl. En ik was altijd meer gefascineerd door illegale pieces/acties. Stijl was vroeger precies wat

belangrijker. De nadruk lag meer op kwaliteit, maar nu ligt de nadruk soms meer op kwantiteit bij sommigen. Dit is natuurlijk ook heel belangrijk, maar de kwaliteit mag er niet onder lijden, vind ik. Ikzelf heb vroeger veel geschetst en geoeftend voor ik een spuitbus vastpakte. Want al had je zelfs één “scheve” tag ergens gezet, ze hadden het dan allemaal wel gezien. En dat is tegenwoordig anders. Nu is de mentaliteit soms meer zoals sommigen zeggen: waarom zou ik lang werken om één cleane whole train te spuiten, als ik op dezelfde tijdsspanne vijf treinen kan bomben...

Maar niet elke painter denkt zo natuurlijk.

De beeldvorming in de samenleving is heel hard veranderd. Graffiti is “cool” geworden. Graffiti spuiten deed je vroeger vanuit een passie, pure expressie. Het was een levensstijl. De spuitbus is nu een medium waarmee artiesten kunst maken. Street art is business, hoewel de roots in het illegale circuit liggen. Shepard Fairy is een street artist die een mooie doorgroei maakte van het illegale circuit naar de erkende kunstwereld. Voor graffiti artiesten die trouw blijven aan hun roots en vooral letterpieces

2Dirty Columbiastreet, 2014

maken, is het toch moeilijk om er professioneel van te leven. Enerzijds is er een enorme toename van artiesten die muurschilderingen maken, zonder enige straat ervaring. Anderzijds verwachten mensen heel specifieke dingen en soms is er nog weinig ruimte om je eigen stijl door te drukken. Bedrijven willen je inhuren en zien je werk als een product, als marketing van hun bedrijf. Ikzelf probeer altijd trouw te blijven aan mijn stijl. Ik laat mij inspireren door dingen die ik zie, meemaak, ervaar, ... die ik dan zo via mijn muren kan delen met de rest. Ik zou me niet kunnen uitleven zoals ik nu doe als ik opdrachten zou aannemen die niet in mijn stijl liggen. Daar verf ik niet voor. Ik zou me eerder een printer voelen dan een painter. En dat zou ik nooit willen.

Een verhaal uit de jonge wilde jaren. Toen ik 14 was gingen we samen met een andere crew 's nachts op pad in Antwerpen. We hadden een locatie op het oog en van elke crew zou er één iemand op de uitkijk staan. De andere uitkijker had zijn werk niet goed gedaan (die was mee aan het painten) want ineens kwam er vanuit het donker een politiecombi op ons af. Lopen!

Bij de eerste stap die ik zet, had ik al spijt. Ik stond ook op de uitkijk, dus lopen maakte me alleen maar verdacht. Maar eenmaal begonnen met lopen, moet je verder gaan. Ik werd klemgereden en in de combi gegooid. In de combi plaatste de agent een mes tegen mijn oor en riep: "Je gaat nu de waarheid zeggen en bekennen of ik snij je oor eraf." Ik kende mijn rechten dus ik reageerde lachend: "Snij mijn oor er maar af. Dan betaal je de rest van je leven voor mij." Puur machtsmisbruik van deze agent om me mentaal te proberen breken. Ik ben in de combi alles blijven ontkennen, want zonder bewijs zijn ze niets. Maar tijdens de controle kreeg ik telefoon van een crewmaat die was gaan lopen. De agent pakte mijn gsm op en vroeg aan hem waarom hij me belde? Na het gesprek vroeg hij mij hetzelfde. Ik vertelde blijkbaar hetzelfde verhaal als mijn crewmaat. Weer geen bewijs. Na enkele tijd liet de agent me gaan omdat er geen echt bewijs tegen mij was. Toen hij doorging zei hij me nog dat hij zeker wist dat ik er iets mee te maken had, maar dat hij graffiti eigenlijk wel mooi vond... Later op die avond zijn we teruggekeerd om onze pieces af te werken.

Sheik2

Mijn motivatie

Op m'n 15de heb ik voor het eerst mijn tag gezet (°1996). Daarvoor had ik eigenlijk al een hele weg afgelegd. Al vanaf het einde van de lagere school en het begin van het secundair was ik bezig met waarnemen en observeren van graffiti rondom mij. Als deze indrukken absorbeerde ik als een spons in een bad water.

Mijn eerste tekeningen als aanloop naar graffiti, tekende ik over van Philip Paquet, een Antwerpse striptekenaar, grafisch artiest en tatoeëerder. Ontwerpen die ik leerde kennen in jongerencentrum Bouckenborgh in Merksem. In die periode (1994-1995) hebben ze een zeer grote indruk op me gemaakt. Het resultaat van dingen die ik natekende was vrij snel bevredigend voor mij.

Bij uitstappen naar Antwerpen of occasioneel naar Brussel of Gent met de trein, was ik steeds op zoek naar graffiti. Het is blijkbaar een natuurlijke reflex van me om oog te hebben voor al wat er van graffiti verschijnt in het openbaar. Ik moet er geen moeite voor doen. De graffiti komt eerder op mij af, het is een automatisme. Tegelijkertijd herken je meer en meer van wat er op straat verschijnt. Ik heb als het ware een hele index in m'n hoofd aangelegd met dank aan mijn fotografisch geheugen.

Een chronologische geschiedenis van graffiti, voornamelijk in Antwerpen en omgeving. Al vanaf dat ik in de lagere school zat, vielen graffiti-tags me op. Het beeld dat de schooldirecteur met een poetsman een kuisproduct aan testen was om graffiti van de schoolpoort weg te krijgen, is me altijd bijgebleven.

Als 14-jarige ging ik met de Christelijke Mutualiteit mee naar Zwitserland. Tegen dat we met de trein aankwamen, kreeg ik van anderen al te horen waar zij graffiti hadden gezien. Waar de mond van overloopt, is het hart van vol. Blijkbaar was ik nogal enthousiast over dit fenomeen genaamd graffiti.

Via enkele workshops door de jeugddienst van stad Antwerpen kwam ik al in 1997 in contact met Arno Arnouts. Hij was toen al enige tijd bezig met het documenteren van de Antwerpse graffiti scene. Het moet hem zijn opgevallen dat ik uiterst gemotiveerd was. Enkele jaren later heeft hij een aantal lokale graffiti-jams georganiseerd. Hier heb ik toen aan meegedaan met m'n vrienden. Ik heb nu nog steeds een goed contact met hem.

Mijn vrienden zijn ondertussen allemaal gestopt met graffiti. Het belangrijkste is, dat door samen met hen die interesse te hebben gedeeld, we nog steeds een goede band hebben.

Sheik2, 2001

“Graffiti leert me dingen kaderen, zaken vanuit een andere invalshoek bekijken, een open geest te behouden”

Dit was meer dan het graffiti gebeuren alleen. Avonden op café, nachtjes stappen, feestjes organiseren, weekends samen weg,...

Toen zij stopten, brak voor mij een nieuwe periode aan. Ik ben steeds actief geweest in het geven van workshops, deelnemen aan jams, uitvoeren van commerciële opdrachten, decoratie voor particulieren én het zetten van illegale pieces.

Dat laatste is er nu niet meer bij omdat mijn vrienden gestopt zijn met verven. Het is een natuurlijke evolutie geweest in onze sociale omgang. Het studentenleven zat er eindelijk op. Ik behaalde mijn bachelor diploma als gespecialiseerd opvoeder-begeleider. Na lang solliciteren had ik een eerste job als opvoeder. Iedereen belandde zo in een volgende levensfase. Ik beschouw mijn graffiti als een soort van continuüm in mijn leven. Het is een natuurlijk iets dat mee evolueert met mijn levensloop.

Graffiti leert me dingen kaderen, zaken vanuit een andere invalshoek bekijken, een open geest te behouden en niet in het minst oog te blijven houden voor detail.

Details geven het leven kleur, maken het de moeite waard en houden het interessant. Het is de rode draad in m'n leven, een continue levenswerk.

Vele gerenommeerde graffiti artiesten hebben de overtuiging dat je handschrift, of bij uitbreiding je stijl van graffiti, iets weergeeft van jouw persoonlijkheid. Ik begin meer en meer overtuigd te raken van deze stelling. Ik lees het in interviews met Revok (LA-Verenigde Staten) en op de website van Dare (Basel-Zwitserland R.I.P. 2010). Graffiti is uiteindelijk in essentie uw naam schrijven.

Hoe langer ik bezig ben met tekenen en sprayen, hoe meer eigenheid ik kan leggen in mijn stijl. Het is deze stijloefening, een zoeken naar iets origineels, iets van mezelf, dat resulteert in een persoonlijk werk. Hier heb ik een hele evolutie in doorgemaakt en ik ben nog steeds aan het zoeken en groeien. Op m'n eigen tempo, op m'n eigen manier iets creëren dat me goed ligt. Iets waar ik van kan genieten.

Bij uitbreiding komt ook het illustratieve aspect meer in beeld, naast het grafische, letters gerichte, wat graffiti typeert.

Een illegale actie (2006) die ik ondernomen heb, heeft me aan het denken en relativeren gezet. Ik zal het niet vergeten. Ik werkte ondertussen bijna een half jaar als opvoeder in een internaat van het gemeenschapsonderwijs. Ik zat met m'n beste maat op café. Het was ook al bijna een jaar geleden dat we nog eens op pad waren gegaan om graffiti te spuiten. Vrij impulsief zijn we vertrokken met de nachtbus. Een paar uur later staan we op de plek waar het allemaal zou gebeuren. Mijn maat heeft niets door, maar ik zie in de verte een politiewagen naderen. Zeer traag met de lichten uit... Ik heb m'n vriend direct gewaarschuwd voor wat eraan kwam. We waren er roodgloeiend bij. Er werd een spot op ons gericht, de agenten stappen uit. We moeten ons met de handen tegen de muur zetten, zakken leeghalen, identiteitskaart

afgeven. De agenten stonden preventief opgesteld om inbrekers te klissen. Gelukkig had ik ze zien aankomen, want we hadden nog niks gespoten. Uiteindelijk zijn we mee naar het bureau moeten komen en hebben ze ons, inclusief spuitbussen, laten gaan. Onze namen zijn gekend in het dossier.

Toen ik daar met m'n handen tegen de muur stond en gefouilleerd werd om half vijf zondagochtend had ik er eigenlijk meer dan genoeg van. Een halve dag eerder was ik nog aan de slag als opvoeder en hier sta je dan als een crimineel. De jongste agent van de twee intimideerde ons zelfs door te zeggen dat hij ons door de kop zou schieten omdat hij dacht dat we inbrekers waren die de vlucht wilden nemen. Daar kwam nog eens bij dat het ook al meer dan een jaar geleden was sinds de vorige illegale piece. Nee dan hoefde het écht niet meer voor mij. Er klopte gewoonweg iets niet in dit plaatje. Toen heb ik beslist om een lange pauze te nemen.

Wat meer info over de graffiti cultuur

Wij hadden steeds moeilijkheden om een geschikte plek te vinden. Er zijn wel wat voorwaarden aan een goede spot verbonden. Zo moet het niet te druk zijn, maar liefst goed zichtbaar. Zo kwamen we automatisch meer uit bij de spoorweg of afgelegen, rustige plaatsen. Dat neemt niet weg dat we ook autosnelwegen of drukkere plekken hebben gedaan.

Iets wat wel meer gebeurde is, dat eens je een piece hebt gezet, er later iets groter over staat gespoten. Al het gelopen risico én de gedane inspanning overspoten en verdwenen. Ook dit was een reden om er geen energie meer in te steken. Wat is het waard als je geen erkenning krijgt van andere, meer actieve en bekende writers?

De actiefste crews werken allen in teamverband, zij het in duo. Zo veel als hen zouden we toch nooit kunnen of willen doen. Het is een harde onderlinge competitie. Op zoveel mogelijk plaatsen naambekendheid verwerven. Individueel en in groep. Samen sta je sterker. De regel is: hoe meer, hoe groter, hoe beter. De wet van de sterkste, grootste en brutaalste.

Dat in combinatie met een eigen naam, merk, stijl of whatever. De beste zijn, een Amerikaans concept. Graffiti is dan ook ontstaan in New York in de jaren 1960 en 1970.

Over Techniek, kunst en vandalisme

Over smaken en kleuren valt niet te discussiëren, maar het mag wel. Dus gebeurt dit ook binnen de graffiti wereld. Technisch kan men perfect beoordelen of een werk goed is uitgevoerd (compositie en structuur van letters, lijnvoering, grootte van het werk, plaats van het werk in de omgeving, beheersing van gebruikte materialen, kwaliteit van inkleuring...). Iets anders, een meer subjectieve invalshoek is welke stijlen je voorkeur genieten. Elke writer heeft zo zijn favorieten.

Ik ben steeds vertrokken en dit is nog steeds mijn uitgangspunt om iets mooi te creëren. Zonder daarbij de woorden kunst of vandalisme te betrekken. Beladen termen waarmee velen graffiti doorgaans in één adem uitspreken.

- Een tag op een woning, vandalisme?

- Ja, zeer duidelijk.

- Een piece op een elektriciteitskot langs de spoorweg, vandalisme?

- Ja voor de NMBS en Infrabel. Al is dit voor mij een pak minder duidelijk.

Waarom? In mijn ogen heeft datzelfde elektriciteitskot aan waarde gewonnen. Het ordinaire grijze beton is veranderd in iets waar ik een foto van wil trekken. Iets wat je wilt bijhouden voor later.

Zeker in de wetenschap dat het zo weer verdwenen kan zijn, overspotten of opgekuist.

Maar ik weet net als iedere brave burger dat je van andermans eigendom moet afblijven. Ook van het openbare bezit. Daarom zal graffiti, de actie van het aanbrengen zelf, strikt genomen per definitie steeds vandalisme blijven. Maar in bepaalde gevallen wel een mooi staaltje van mooie vernieling.

Zelf heb ik me nooit geïdentificeerd als vandaal. Het is ook niets om trots op te zijn. Al zou je hier aan beginnen twijfelen na meer dan 20 jaar te hebben geobserveerd en deelgenomen binnen deze subcultuur. Het vandalistische aspect wordt meermaals verheerlijkt en geromantiseerd binnen de graffiti wereld. Niet door mij.

Langs de andere kant vind ik me geen kunstenaar. Dit is wel een positievere benadering. Iets waar je uiteraard meer maatschappelijke erkenning voor krijgt dan vandaal. Ik word persoonlijk liever beschouwd als kunstenaar dan vandaal. Het is een compliment als iemand me kunstenaar noemt. De realiteit wijst uit dat er maar zeer weinig graffiti artiesten zijn die er hun beroep van maakten. Dus er zijn ook zeer weinig, letterlijk echte "professionele graffiti kunstenaars". Dat is vrij normaal omdat je het zakelijk rond moet krijgen én de nodige portie talent moet bezitten. Ruimer gezien zijn er onder graffiti writers wel meer vertakkingen naar de kunstwereld. Zie maar naar het aantal kunststudenten onder graffiti writers, die dus artistiek geschoold zijn.

Ik volgde nooit een kunstopleiding of weekend-tekenschool. Daar ben ik best trots op. Zo is het iets dat puur vanuit mezelf en eigen motivatie is ontwikkeld. Zelf hou ik het liever als hobby, eventueel amateurkunst. Het is een hobby waarbij ik mijn creativiteit kwijt kan. Daarbij komt dat graffiti een stiel is die een zekere graad van techniek en vaardigheid verlangt van de beoefenaar. In die zin heeft het raakvlakken met vakmanschap en kunst.

LinksOne

In 1995 of 1996 kreeg ik interesse in graffiti. Ik kwam in contact met iemand in de familie die er heel intensief mee bezig was: Rizon, één van de eerste writers in Antwerpen. Rizon toonde me schetsen en nam me mee naar enkele muurschilderingen. Ik was meteen verkocht. Ik begon schetsen te maken in mijn Blackbook.

In 1997 heb ik mijn eerste piece gezet. Mijn eerste pieces zette ik illegaal op verlaten gebouwen en op muren langs spoorwegen. We schilderden toen nog met Sparvar. De

eerste bussen kreeg ik van mijn broer voor mijn verjaardag. Als artiest werk ik alleen met spuitbussen, latexverf en verfstiften.

Ik werd vooral beïnvloed door andere graffiti artiesten uit België en vooral Antwerpen zoals Arkis, Duck en Rizon. Daarna leerde ik het werk kennen van artiesten uit Frankrijk, Nederland en Duitsland zoals Daim en Loomit. Natuurlijk keek ik op naar writers uit de USA zoals Seen, Blade en Zephyr en niet te vergeten Mode2 (UK).

Het leven als graffiti writer - zeker als je illegaal gaat spuiten - zit vol met anekdotes over leuke en minder leuke momenten.

Links One vlakbij
Antwerp
voetbalstadion
Bosuil, 2013

Expo LinksOne samen met Flash en Tuur, 2012

Een paar jaar geleden wou ik gaan schilderen in een verlaten fabriek, maar ik schrok me rot toen ik tussen puin een man vond. Deze man was al een paar dagen vermist. Hij ontsnapte uit een instelling en was mentaal niet in orde. De man leefde nog, maar was uitgeput en uitgedroogd. Hij werd toen afgevoerd naar het ziekenhuis.

Zelf heb ik al een paar keer deelgenomen aan Meeting of styles. De waardering tegenover graffiti is enorm gestegen de laatste jaren. Dit heeft veel te maken met de opmars van street art.

Tegenwoordig is er een uitgebreid gamma van producten die te maken hebben met graffiti (spuitbussen, gadgets). Er is een graffiti/street art markt wat goed is voor de cultuur. Soms kijk ik met een jaloerse blik terug naar hoe het vroeger, in de beginperiode, was.

Persoonlijk verkies ik graffiti boven street art, zowel de legale als illegale werken. Ik verkies de anti-style boven kunst, hoewel ik anti-style in het begin niet begreep. Nu kan ik het wel waarderen.

Kings never die and the city never sleeps, tribute voor Necst1

Street art *versus* anti-style

Sinds 2010 is street art uitgegroeid tot een internationale kunstbeweging waar artiesten hun creaties tonen in het straatbeeld. Bij street art denken mensen meestal aan gigantische muurschilderingen, maar street art is veel meer.

In de jaren 1980 zie je ook in Antwerpen de eerste vormen van street art (of urban art) opduiken. Deze street art is heel divers en sluit soms heel nauw aan bij graffiti.

Artiesten zoals Spaghetti Wim en Lukske Fluo fleurden de stad op met hun stickers, past ups en muurschilderingen. Mac Plakt was begin jaren 2000 vooral actief met stickers en stencils. Karski uit Den Haag zorgde voor een echte invasie door overal zijn insecten te spuiten.

In 2006 duiken de eerste kunstwerken van Rose Woods op in het straatbeeld. Rode verkeerslichten veranderden in hartjes, groene in kerstbomen, zebrapaden werden piano's. Rose Woods ging nog verder en maakte eigen verkeersborden zoals "verboden te paaldansen", wegwijzers naar "Ware liefde" en een taxistandplaats kreeg een High Five. De verkeersborden werden steeds verwijderd door politie en stadsdiensten. Een aantal van deze werken zouden opgeslagen zijn in het magazijn van het Middelheimmuseum.

Lukske Fluo

Ondertussen is street art hot

Graffiti writers krijgen ineens waardering voor hun werk. Soms worden ze zelfs betaald omdat het street art is. Artiesten, die voordien geen binding hadden met graffiti, stapten over van schilderen op doek naar schilderen op muren. Hun kunst is toegankelijker voor een groter publiek.

Spaghetti Wim Full Moon Party, 1996

Insecten Invasie van artiest Karski

In verschillende steden beschouwen ze street art projecten als toeristische attractie. In Antwerpen is er steeds meer aandacht voor street art. Street art is een middel om aan stadsvernieuwing te doen. Ook de districten spelen hier een grote rol. Berchem heeft een schepen voor street art. Districten Merksem en Deurne werkten street art wandelingen uit en andere districten organiseren regelmatig projecten.

In Antwerpen zijn er street art artiesten die liever 'underground' blijven werken en de straat inpalmen met kleine interacties. In Antwerpen Noord is Louche Loesje de artiest die mensen regelmatig doet verwonderen. Kleine kunstwerkjes, met stencil graffiti op behangpapier, soms zelf kunstwerkjes gemaakt met letterkoekjes, maar steeds poëtisch en onverwachts. Louche Loesje brengt poëzie in de straten van vergeten wijken, meestal met een knipoog naar Lucebert (niets van waarde is weerloos) of Paul Van Ostaijen (Music Hall). Een quote van één van haar laatste werken (met de letterkoekjes): 'Sometimes you eat the cookie - sometimes the cookie eats you.' Zalige levensles! Street art is niet voor eeuwig, maar vergankelijk. Soms maakt de vergankelijkheid een werk mooier.

Een andere artiest die heel aanwezig is, vooral in de Pelikaanstraat, is Frederik Lizen a.k.a. En Plein Public. Frederik schildert vooral op houten panelen rond bouwverven en tekent zowel met een verfborstel als spuitbus. Soms is zijn werk niet

Louche Loesje - Koekjes Kunst, 2022

illegaal aangebrachte street art op openbaar WC Stuivenberg, 2022

af, soms expres ruw en uitdagend, soms wat onzin maar heel dikwijls zit er een boodschap in met een maatschappelijk thema. Het lijkt niet altijd even mooi gemaakt, maar soms moet je even stoppen en ze wat langer bekijken. Zijn kunstwerken zijn onderhevig aan natuurelementen. Kunst op straat is vergankelijk, maar ook weer niet. Een deel van zijn werken verhuizen van de straat naar de galerij...

Wil je alle street art ontdekken? Surf dan naar de website Street Art Cities: een wereldwijde database mee ontwikkeld door Antwerpenaar Tim Marschang - www.streetartcities.com/cities/antwerp

Op het succes van street art komt ook een tegenreactie: anti-style. Dit is een reactie op de 'verkunsting' van graffiti. Aanhangers van anti-style vinden dat kunstprojecten graffiti kapot maakt. Anti-style is graffiti die illegaal aangebracht is, liefst op treinen en niet mooi moet zijn. Anti-style is het imiteren van slecht gemaakte graffiti, slordig afgewerkt. Een duidelijk statement, maar dikwijls toch van een hoge technische virtuositeit. Anti-style graffiti in Antwerpen kan je terugvinden op muren tussen het Centraal Station en Berchem Station. De populairste treinen zijn de "Duikbrillen" (de MS86) en de "Varkenssnuiten" (de M575).

Nawas

Nachtwacht, N8W8

Over Nawas circuleren veel verhalen. De eerste pieces verschenen langs de spoorweg in Antwerpen en Mechelen, maar dan stond er Nachtwacht of N8W8. Later zou dat veranderen naar Nawas. Misschien hadden we ze kunnen strikken voor een interview, maar omdat ze op de “Most wanted list” van de federale spoorwegpolitie staan, leek het ons niet opportuun om contact te zoeken.

Graffiti writers die voornamelijk/uitsluitend op treinen schrijven, zijn een categorie apart. In het Engels spreken we over trainbombing: 's nachts op pad gaan om een trein vol te spuiten.

Trainbombing moet snel gaan, in het donker, 's nachts of in de vroege ochtend. Trainyards zijn ook open ruimtes, dus geluid draagt ver. Om goed te spuiten moet je bussen goed schudden. Het metalen bolletje in de spuitbus maakt veel lawaai tijdens het schudden, vooral als alles stil is. Trainbombing vraagt voorbereiding: hoe kom ik het beste op de yard?, hoe kan ik ontsnappen?, waar kan ik mijn spuitbussen verstoppen?, passeren er nog vrachttreinen?, is er security?

Ook de commerciële wereld speelt in de treingraffiti. Montana en MTN 94 (twee gekende merken van spuitbussen) hebben grotere

spuitbussen met extra druk en extra grote spuitcaps. Handig voor Throwups. Spuitbusfabrikanten verkopen ook ronde magneten, juist de grootte van een spuitbus. Die bevestig je onderaan de spuitbus zodat het metalen bolletje niet rammelt tijdens het schudden. Ik vraag me af of trainbombers dit wel gebruiken?

Treinen zijn voor een aantal writers de ultieme canvas om te beschilderen. Dit was al zo in New York in de jaren 1970. De eerste generatie writers brak 's nachts in in de yard om de metrostellen te beschilderen. Overdag stonden ze op strategische punten waar de treinen bovengronds reden klaar om voorbijrijdende treinen te fotograferen.

Een trein bespuiten is een manier om een reputatie op te bouwen. Treinen rijden rond en worden door veel mensen gezien. In Nederland en Duitsland zijn trein yards ondertussen veel strenger beveiligd waardoor ook buitenlandse writers afzakken naar België om een trein aan te pakken.

Er wacht een zware straf als ze je kunnen pakken tijdens trainbombing. In sommige Europese landen riskeer je een gevangenisstraf. Voor de treinmaatschappijen is het verwijderen van graffiti een grote kost. De NMBS heeft in 2020 circa 6,15 miljoen euro besteed aan het verwijderen van graffiti.

Trein Nawas in Rome Termini, 2016

Limited edition
spuitbus NawAcid
(foto Montana Cans)

Dat was 800.000 euro meer dan in 2019 (bron De Morgen 12 juni 2020). Bij de trainbombers in België springt de crew van Nawas het meest in het oog. Nawas is aanwezig op treinen en op (sociale) media. Hun pieces zijn zowel gemaakt in anti-stijl als heel afgewerkte kunstwerken. Wat Nawas uniek maakt, is dat ze dikwijls politiek en humor in hun werk verwerken. Af en toe geven ze zelf een leuke knipoog tegen andere crews die alles crossen.

Nawas is al veel in de media geweest. In de artikelen zijn slechts een aantal treinen beschreven die ze hebben beschilderd. Op Instagram en Pinterest kan je veel beschilderde treinen terugvinden zoals: Not me (Israël/Palestina), Smells like teen spirit (Nirvana), FC DE Nawas (FC de Kampioenen), Clockwork Orange tribute, Angry Nawas (Angry Bird),

Nawas trekt ook de aandacht van spuitbus fabrikanten. Het Duitse label Montana Cans heeft in 2016 een kleur uitgebracht: NawAcid, een gifgroene kleur in hun collectie van Montana Black - the Artist Edition.

The Artist Edition van Montana Black zijn gepersonaliseerde spuitbussen waarbij de artiest kan kiezen uit het bestaande kleurenpalet met 187 verschillende kleuren. Deze Artist Edition verkopen ze tijdelijk als exclusieve collectors item. De artiesten mogen een uniek design maken.

Uitgekozen worden om een gepersonaliseerde spuitbus te mogen ontwikkelen, is voorbehouden aan wereldwijd gekende artiesten. Dit zegt toch iets over hun reputatie in binnen- als buitenland. Nawas is door Montana gekozen vanwege hun kwalitatieve sterke werken met veel humor en politiek.

In mijn zoektocht, op allerlei internetfora, om te achterhalen wie er deel uitmaakt van de crew Nawas ben ik een aantal namen tegengekomen zoals Quatch, Adam, Rock, Niks, Vero en AH. Op sommige digitale foto's zie je dat ze regelmatig samenwerken met writers en crews uit andere landen. Zo zou de Australische artiest uit Melbourne, Mio (bekend van spookjes, de befaamde Ghost Mio) regelmatig met hen samengewerkt hebben of was hij gewoon lid van Nawas toen hij in België woonde?

Artikelen

Hieronder een overzicht van artikelen uit de kranten en webpagina's die ik heb gevonden:

Het Nieuwsblad van 7 juni 201

Graffiti-kunstenaars spuiten trein om tot Fyra

De Fyra was de hogesnelheidstrein die ingezet werd om een snelle treinverbinding te realiseren tussen Brussel en Amsterdam. Deze treinen moesten de intercity treinen tussen Nederland en België vervangen, maar ze hebben slechts 40 dagen gereden, van 9 december 2012 tot en met 17 januari 2013. Bij de start waren er heel wat klachten over de frequentie en dure vervoerbewijzen. Al snel daarna waren er problemen met de betrouwbaarheid van het materiaal. De treinen waren gebouwd door het Italiaanse bedrijf AnsaldoBreda. Op 7 juni 2013 zal er in het station van Antwerpen terug een Fyra gespot worden. Geen echte Fyra. Nawas had een trein van de NMBS geschilderd in de kleuren van de Fyra (rood, wit en roze). Naast het woord NawansaldoBreda gaven ze ook nog een boodschap mee: 'Retorno'.

Gazet van Antwerpen van 6 januari 2014

Graffiticrew verandert bekende GvA-letters

Een tweede artikel dat ik kon terugvinden was een stunt met een grote knipoog naar Antwerpen. Vlak voor de afbraak van de oude gebouwen van Gazet van Antwerpen op Linkeroever beschilderden ze het lichtbord op het dak van de redactie. 'Gazet van Antwerpen' werd 'Nawas van Antwerpen', mooi in hetzelfde lettertype en kleuren. Een actie die goed voorbereid was en niet zonder risico. Het gebouw was niet verlicht en tussen het bord en de rand van het dak is weinig ruimte.

Clint.be van 26 april 2014

Filip Dewinter langs achter gepakt

Tijdens de Vlaamse en Federale verkiezingen van 25 mei 2014 zal het Vlaams Belang een campagne organiseren: uw stok achter de deur. Voor de campagne gebruiken ze de foto van een hand die een potlood strijdvaardig vasthoudt. Op 26 april verschijnt het antwoord van Nawas op een trein: Filip De Winter wordt afgebeeld met hetzelfde potlood, niet in zijn hand, maar in zijn achterste en de tekst 'De stok in uw achterdeur'. Filip De Winter is op Twitter niet opgezet met de actie en zal klacht neerleggen bij de politie. Het artikel op Clint sluit op een ludieke manier af: 'De NMBS liet al weten de tekening zo snel mogelijk te verwijderen, maar vermoedelijk laat ze toch diepe wonden na...'

Het Nieuwsblad van 17 juli 2014

Trein beschilderd met tricolore onderbroek

Op de lijn Sint-Niklaas en Leuven werd een trein gespot waarop een grote onderbroek werd gespot in de kleuren van de Belgische vlag. Volgens het Nieuwsblad was dit een verwijzing naar de Belgische onderbroeken politiek. De trein werd gespot na de verkiezingen van 25 mei 2014. Het waren de eerste verkiezingen in de geschiedenis van België zonder de kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde. Een detail dat wel deel uitmaakt van onze complexe Belgische structuur. Of had de trein iets te maken met de finale van de Europa League in het Juventus stadion in Turijn?

Nawas, oud GvA gebouw, 2014

Gazet van Antwerpen 23 april 2015

#Helfie kan niet iedereen bekoren

Op dinsdag 21 april 2015 lanceert Bart De Wever de nieuwe campagne 'iedereen #Helfie'. Het symbool is een duwende gele hand. Twee dagen later al wordt er een nieuwe trein gespot, de #Helfie. Op de trein een zwarte vlek waarop de letters NA As gemaakt zijn met gele handjes. Middenin een gele hand waarvan de vingers, met de middelvinger omhoog, een W vormen.

Gazet van Antwerpen 13 juni 2016

Antwerps graffiti-collectief neemt 'Rode Duivels-trein' onder handen

In 2016 spelen de Rode Duivels op het Europees kampioenschap voetbal in Frankrijk. Om de Rode Duivels te ondersteunen wordt de campagne 'allemaal samen - tous ensemble' gelanceerd, een campagne waarbij de Belgische tricolore, zwart/geel/rood, vrolijk zichtbaar is in het straatbeeld. Vlaams nationalisten ergeren zich dood aan de heropleving van het Belgicisme. Nawas zal deze signalen ook opvangen en blijkbaar zijn deze graffiti writers ook voetbalsupporters. Op 13 juni wordt er een nieuwe trein gespot, ditmaal lekker rood geschilderd met twee slogans: #tousensemble en #allinred. Waarom zijn we zeker dat dit een kunstwerk is van Nawas? Op de rood geschilderde Wholecar staat in het midden een gele drietand, op een rood vlak, het symbool van de Rode duivels, met daarnaast in gele letters Na (links van de drietand) en rechts de letters AS. De drietand vertoont enorm veel gelijkenissen met de letter W.

Gazet van Antwerpen van 7 september 2020

Operatie Nachtwacht inspireert graffiti-spuiter

Tussen 2016 en 2020 heb ik geen artikels kunnen terugvinden in de media. Op Instagram en vooral op de heel populaire Instagram-account

'Painted trains' kan je foto's terugvinden van beschilderde Nawas treintjes. De jongens zijn actief geweest in die periode.

Op 7 september 2020 wordt er toch terug een nieuwe trein gespot, ter hoogte van Mechelen, waar in het verleden al pieces verschenen van N8W8 en Nachtwacht. Zijn de treimbombers teruggekeerd naar hun roots of is het toeval? De trein reed op de lijn tussen Sint-Niklaas en Leuven en bevat de woorden Operatie Nachtwacht, met in het midden het portret van Kapitein Haddock. Of had deze actie meer te maken met de campagne van burgemeester Bart De Wever die op 4 september gelanceerd werd? Operatie Nachtwacht, tegen bommen en granaten in Borgerhout en Deurne. Duizend bommen en granaten is de favoriete krachtterm van kapitein Haddock. Maar de Kuifje fans weten dit al langer dan vandaag.

Het Nieuwsblad van 23 februari 2022

Dennis Black Magic rijdt mee van Roosendaal naar Puurs

De treinlijn Roosendaal - Puurs is populair bij graffiti writers. Deze internationale boemel-trein stopt op een aantal strategische plaatsen. Het is de lijn waar de MS75 - 815 treinen rijden, de duikbrillen. Op 23 februari werd op deze treinlijn een nieuw werk van Nawas gespot. Tussen de letters een portret van Dennis Burkas a.k.a Dennis Black Magic, de pornokoning van Vlaanderen. Op 14 augustus 2021 zijn immers de filmopnames gestart van de film over discotheek Zillion, een film van regisseur Robin Pront. De rol van Denis Black Magic wordt hierin vertolkt door acteur Matteo Simoni. In tegenstelling tot Filip De Winter is Dennis wel trots dat zijn portret op een trein staat.

Bust, Sub Wilson

Spijtig genoeg hebben enkele graffiti writers ons veel te vroeg verlaten. Tijdens zijn interview sprak Arkis over Stack, één van de eerste graffiti writers in Antwerpen. Verder in deze kroniek was er nog een eerbetoon aan Gino a.k.a. Necst1 door één van zijn beste vrienden: Nag. In dit hoofdstuk nog een kort eerbetoon aan drie andere writers: Bust, Sub en Wilson.

Bust

+ 2015

Deze in memoriam werd geschreven door Arno.

Bust was niet alleen graffiti writer, maar een artiest in verschillende disciplines. Hij was bekend als beeldend kunstenaar, tatoeëerder (Tom Von Lucky), ontwerper van posters (Lintfabriek) en muzikant (Assasinoise en Bami Gang Bang).

Bust, Spa, NYC

Sub

°1999 †2022

De in memoriam over Sub werd geschreven door een goede vriend van hem: David Simons.

Wim Van Veldhoven woonde heel zijn leven in Kalmthout. Door zijn grote interesse in de hiphop-cultuur, kwam hij ook vaak in aanraking met graffitikunst. Hij was er door bezeten. Zijn grote vriendenkring deelde die interesse. Ikzelf had het voorrecht om tot die vriendenkring te behoren. We konden in zijn kamer (dé ontmoetingsplaats) uren doorbomen over lokale en internationale graffiti-artisten en we bekeken (zelfgemaakte) foto's van nieuwe pieces in het

straatbeeld van Essen tot Antwerpen. Vergezeld door een dikke hiphop-beat konden we ons urenlang verliezen in schetsen en ontwerpen van pieces. Wim ging ook graag 's nachts over tot actie. Liefst op een rustige spot 's nachts, maar toch ook zichtbare spot overdag met vele voorbijgangers. Want daar draaide het om: zichtbaarheid, ruchtbaarheid en skills. En Wim had de skills. Hij kon tekenen als geen ander. Ik was er jaloers op en probeerde te stelen met mijn ogen. Zo leerde ik samen met andere vrienden de kneepjes van het vak.

Eerst tekende hij onder de naam Goku (1997), wat later werd dat NME (1998), maar al snel koos

Schets uit het blackbook van Sub

hij Sub (1999) als zijn tag. Hij documenteerde alles nauwkeurig in zijn schetsboeken: eerste schetsen, foto's van eerste pieces, toelichting voor de lezer, alles was aanwezig. Als Wim 's nachts ging wandelen was hij in the zone. Hij stak zijn oortjes van zijn minidisc in en verdween van de planeet. Hij kon onverstoord zich helemaal verliezen in zijn piece en de nodige details. Wij vonden het altijd straf dat hij nooit op heterdaad is betrapt, want hij was niet bezig met wat er rond hem gebeurde. Wim heeft eigenhandig veel kotjes langs de lijn Essen - Antwerpen geschilderd. Ook Antwerpen bleef niet gespaard. Vaak alleen, soms ook met anderen. Ik heb het voorrecht gehad enkele keren met hem op pad te mogen gaan. Tijden waar ik met veel plezier aan terug denk. Uren liggen wachten in de bosjes als er een trein keien komt afgooien in het midden van de nacht. Natuurlijk juist op de plaats waar wij bezig waren. Of na een stevig nachtje uitgaan toch nog beslissen het eerste en beste kot aan te pakken. En telkens de volgende dag nauwgezet foto's trekken om in zijn schetsboek te plakken. Wim had een zeer herkenbare tag met de gekrulde s en b, daardoor zag je zijn naam al van ver. Vaak vergezeld met een hartje voor zijn toenmalig lief. Ook had hij de meest uitgebreide woordenlijst waar sub in voor kwam (sub-liem, sub-urbs, sub-met-ballekes,...)

De Antwerpse graffiti-scene wist wie hij was en daar kon hij oprecht van genieten. Als het Meeting of styles was, stond hij met gevestigde waarden te praten en wij stonden op een afstand mee te kijken. Wim en ik hebben ook veel legale opdrachten gedaan voor scholen, jeugdhuizen, fietserstunnels, een studentenbar en dergelijke. Maar hij deed ook privé opdrachten voor kinderkamers, Beatfarm (festival Essen), Straatfeesten

(Kalmthout) en vele andere. Maar door toedoen van een andere vriend die na een zatte avond wat overijverig had lopen taggen, kon de politie Sub ontmaskeren. Hij werd thuis opgewacht door een delegatie en na een huiszoeking kreeg hij een stevige geldboete. Sindsdien heeft Wim nooit meer illegaal onder de naam Sub graffiti gespoten.

De laatste jaren had hij zich meer toegespitst op fluo schilderwerken geïnspireerd door de goa-scene. Hij maakte ook prachtige kunstwerken met posca stiften op sculpturen en stenen. Maar hij hield zich ook bezig met handgemaakte parels en zelf gemaakte sculpturen. Toch bleef hij regelmatig Sub-schetsen maken for good old times. In het begin van dit jaar (2022) kwam Wim om bij een tragisch verkeersongeval. Hij liet bij familie en vrienden een grote leegte na. Maar wij kunnen alleen maar dankbaar zijn dat Wim al zijn werk mooi in schetsboeken, kaften en met foto's heeft gedocumenteerd. Zo kan zijn nalatenschap voor eeuwig bewaard blijven en voortbestaan.

We kozen dan ook één van zijn laatste Sub-pieces als prent op zijn overlijdensbericht. Ik ben er zeker van dat hij ook enorm trots zou zijn te weten dat hij in dit boek vernoemd wordt. Wim was naast een kunstenaar ook een prachtig mens, een goede vriend voor heel veel mensen, een geweldige broer voor zijn zus Els en een super nonkel voor zijn neefje Yannick en nichtje Yentl. Mocht er een hiernamaals zijn, hoop ik dat hij daar alles al heeft volgezet. David S.

Wilson

°1974 +2022

De in memoriam over Wilson werd geschreven door Arno. Beat producer - vechtsportleraar - jeugdwerker - graffiti writer - grafisch ontwerper - OCMW medewerker - vriend

We leerden elkaar kennen ergens rond 2010 op Radio Centraal. Ik had het Kollektief uitgenodigd voor een radio-interview. 't Kollektief was een Antwerpse rapgroep met Kevi-K, Kizal, DJ Toezy en de beats werden gemaakt door Wilson. Het klikte al van het eerste moment. De eerste keer dat ik je uitnodigde voor een graffiti project was op de graffiti jam van 27 tot 28 oktober 2012 op perron 6 en 7 in Berchem. Jij was daar met de RLZ crew (Releez), met Tommy Gunz en Arkis. Daarna hebben we veel jams samen gedaan: in de wielerpiste van Wilrijk, in de Columbiastraat op de Luchtbal, de space jam in Antwerpen station (i'm back), de Kroonjuwelen van Deurne, den jam op de havenmuur aan den Total en nog op veel meer andere plekken.

Schets van Wilson

Kroonjuwelen, Deurne, 2016

Wilson, Columbiestraat, 2014

Naast enkele graffiti jams hebben we regelmatig samengewerkt zoals bij de Broeders van Liefde (psychiatrie Boechout) waar we de ontspanningsruimte van graffiti hebben voorzien samen met Sheik 2. Tevens was er een workshop voor patiënten Dit was één van de weinige momenten dat ik zelf iets op een muur heb gezet. Je was toen al lang bezig met tekenen en grafisch ontwerpen, maar nog niet zo lang met graffiti. Ik weet dat je toen eerst een raster op de muur zette, want de schets moest goed uitkomen. De tekening die je toen maakte, was de Mad Hatter uit Alice in Wonderland.

Daarna volgden nog vele projecten en elke keer probeerde ik je steeds verder uit te dagen: grotere muren, grotere verwachtingen, samenwerkingen met andere artiesten.... Steeds dezelfde kalme reactie: 'Godverdomme Arno wat doe je me nu weer aan? Hoe ga ik die muur vol krijgen? Daar moet ik over nadenken. Om dan heel chill en relaxed te beginnen schilderen. Zonder raster!

Het mooiste project waar ik je voor vroeg, was in de Bibliotheek Arena in juni 2017. De Bib Arena is vooral een ontmoetingsplek waar veel kinderen komen lezen, rondhangen en hun eigen plekje zoeken. Tia was een klein meisje dat graag in de patio zat, een kleine ruimte met zicht op de buitenwereld. Daar kwam zij lezen. Helaas heeft Tia ons veel te vroeg verlaten. Als eerbetoon heeft de bib die ruimte omgedoopt tot Patio Tia, het klein stukje groen waar ze elke keer op uitkeek werd omgetoverd tot een Zen tuin. Jij hebt toen op de muur een Japanse tuin met waterval aangebracht. Je schilderde ook op doek en nu kan ik zeggen: Fuck William, wat heb je me aangedaan? Je was bezig aan een canvas van iets meer dan 2 op 6 meter voor een gezamenlijke vriendin uit NYC, Jeanne B. Het doek is nooit afgegraakt, maar ik beloofde aan Jeanne om de canvas in Brooklyn te krijgen. Elkaar creatief uitdagen om de eigen grenzen te verleggen, was de basis van onze vriendschap. Dat en genieten van een goed glaasje bruine rum. Slaap zacht vriend - Arno 12 juni 2022.

B.U.G.T.

Hoewel ik zelf geen graffiti writer ben, vonden de andere medewerkers aan deze kroniek het toch belangrijk dat ik iets zou schrijven over hoe ik in de Antwerpse graffiti scene ben gerold.

In de jaren 1980 kwam ik als jeugdwerker, werkzaam op de stedelijke jeugddienst van Antwerpen, in contact met enkele jongeren die actief waren binnen de Hip Hop scene. Ik was vooral gefascineerd door graffiti die gemaakt werd. De graffiti writers claimden het openbaar domein, de stad was van hen. *Leaving your mark on society*. Daarvoor kende ik vooral punk graffiti wat bestond uit politieke slogans of namen van punkgroepen die op muren waren gespoten.

De graffiti writers werden in de jaren 1980 vooral in de media opgevoerd als vandalen. Ze durfden zomaar het straatbeeld vervuilen met verf. Schandalig! De meeste graffiti die ik zag verschijnen, waren kunstwerkjes die minder storend waren dan de schreeuwerige reclame op panelen in het straatbeeld.

Eind jaren 1980 begon ik deze jongeren te volgen en ging ik overal op zoek naar graffiti. Hip Hop en graffiti maakten deel uit van een underground cultuur. In de Mekanik stripwinkel kon

je enkele zelfgemaakte fanzines vinden. Verder waren er fotoboeken en films verkrijgbaar over de New Yorkse graffiti. In die periode was ik steeds op pad met een eenvoudige en goedkope camera zodat ik foto's kon maken als ik ergens onverwachts een graffiti piece tegenkwam. Vanaf 1995 ben ik gestart met het organiseren van graffiti projecten: een fototentoonstelling, workshops, kleine muurschilderingen. Voor mij was dit jeugdwerk: jongeren de kans geven om creatief bezig te zijn. 27 jaar later heb ik ongeveer 60 graffiti jams georganiseerd. Ik was één van de organisatoren van festivals zoals *Meeting of Styles* en *Can !t*. Daarnaast heb ik enkele tentoonstellingen met kunstwerken van artiesten geëcureerd. En heb ik ontelbare workshops en kleine graffiti projecten georganiseerd. Ondertussen is het al lang geen jeugdwerk meer, maar een uit de hand gelopen hobby.

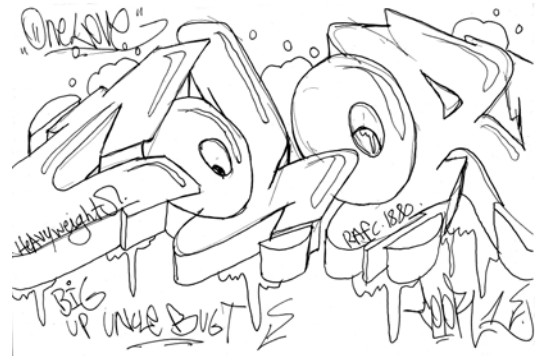
Vanaf 2001 begon ik meer en meer graffiti jams in mijn vrije tijd te organiseren en bedacht ik B.U.G.T. - het Big Uncle Graffiti Team. Iedereen had een artiestennaam en een crew, dus waarom ik niet? Dit is zowat een eigen leven gaan leiden en voor veel graffiti writers werd ik een vriend, vertrouwenspersoon of gewoon iemand die leuke feestjes organiseerde.

Schets Skil Aerosol Kids voor Uncle BUGT

Ik zag graffiti evolueren. Door de betere kwaliteit van de spuitbussen en de legale plekken konden de graffiti writers groeien als artiest. De maatschappij begon hierdoor op een andere manier naar graffiti te kijken. Graffiti werd niet langer alleen maar als vandalisme ervaren. Commerciële bedrijven schakelden graffiti writers in om hun product "street credibility" te geven. Enkele graffiti writers begonnen professioneel als artiest te werken.

Het idee om een boek te maken over de Antwerpse graffiti scene leefde al lang. Oorspronkelijk wilde ik een fotoboek samenstellen. Beelden zeggen meer dan woorden, maar zonder woorden gaat er veel verloren. Vanuit het Erfgoedlab kreeg ik de vraag om een kroniek samen te stellen over graffiti in Antwerpen.

Color voor Uncle BUGT

Het was een unieke kans om artiesten hun verhaal te laten doen. Van vandalisme tot erfgoed!

Spray & Play

Wat begon met een passie voor het geven van workshops groeide uit tot een winkel met de grootste collectie spuitbussen in België.

Maxo, de oprichter van Spray & Play, is al zo goed als zijn hele leven geïnspireerd door de hele Hip Hop cultuur. Op heel jonge leeftijd begon hij al met het geven van lessen breakdance en workshops samen met zijn broer. Na verloop van tijd mocht graffiti op meer appreciatie rekenen en kwamen er ook graffiti workshops bij. De vraag naar workshops bleef stijgen en dit was niet langer te combineren met de vaste job. Hij moest kiezen en besloot in 2016 om als zelfstandige een eigen bedrijf op te richten: Spray & Play.

Dit geeft hem ook de kans om de workshops te verbeteren en nog meer te focussen op kwaliteit. Een groot probleem is om steeds snel aan grote hoeveelheden spuitbussen te raken voor een betaalbare prijs. In Vlaanderen is er geen leverancier met altijd een grote voorraad. Maxo besluit om zelf contact op te nemen met Montana en zo

is de winkel ontstaan. De winkel heeft geen vaste openingsuren, maar is eigenlijk 24/7 open op afspraak. Artiesten werken dikwijls overdag en hebben zo de kans om langs te komen wanneer het nodig is. Onder andere de volledige collectie van Montana Black en Gold is er beschikbaar.

De shop fungeert eigenlijk meer als een servicepunt. Goede service geven is heel belangrijk. In de shop passeert iedereen, zowel jonge beginnende writers die er 's nachts op uittrekken tot organisatoren van grote graffiti en street art evenementen. Iedereen is welkom! En omdat we zelf ook dagelijks met onze spuitbussen werken kunnen we iedereen de nodige informatie, hulp en service geven die ze nodig hebben.

De workshops verlopen meestal volgens een vast stramien. De workshop begint met het uitwerken van een idee, een ontwerp en een schets.

"Respect is iets wat je al vanaf je eerste streep met een can mee moet krijgen"

Maxo van Spray & play

Daarna een korte uitleg hoe spuitbussen werken en vervolgens ga je zelf een piece zetten. Alle leeftijden komen op workshops af. Dit zijn zowel workshops in scholen, jeugdorganisaties, team-buildings van bedrijven of vrijgezellenfeestjes. Tijdens de workshops besteed Maxo veel aandacht aan enkele 'ongeschreven' regels binnen graffiti:

- Je hebt respect voor andere writers en hun werk. Je probeert altijd op een lege spot te painten.
- Je gaat niet gewoon een werk crossen. In plaats van crossen steek je beter je energie in het maken van iets goeds.
- Als je over een ander piece gaat, ga je er volledig over zodat het oorspronkelijke werk niet meer zichtbaar is.
- En je hebt de intentie om iets beters te zetten dan wat er stond.

Bij workshops in legale of erkende zones organiseert Maxo zijn workshops op plastic folie. Dit is goedkoper en makkelijker te vervoeren dan houten panelen. En je moet niet over het werk van andere writers gaan, wat zeer belangrijk voor hem is. Respect is iets wat je al vanaf je eerste streep met een can mee moet krijgen. Dat geeft Maxo iedere keer opnieuw mee.

De graffiti en street art wereld zijn hard veranderd tegenover vroeger. Vanuit de samenleving is er veel meer waardering. Graffiti blijkt niet langer automatisch gelinkt aan vandalisme. Een aantal graffiti writers heeft van hun passie een job kunnen maken. Hoewel het altijd moeilijk blijft om er voor de rest van je leven van te kunnen leven.

VERWIJDEREN *van* GRAFFITI

Ook voor graffiti geldt de ‘broken window’ theorie. Een tag op een mooie witte muur zal al snel andere tags aantrekken. Voor een tagger is het belangrijk dat zijn tag zichtbaar is voor andere writers. Wanneer een tag lange tijd blijft staan, is dit een uitnodiging om er een andere tag naast te zetten.

Enerzijds omdat er toch al getagged is op de muur, dus de muur is niet meer maagdelijk. Anderzijds omdat de tag er lang staat is het risico kleiner dat jouw tag snel verdwijnt en dus langer zichtbaar is voor anderen.

Graffiti verwijderen is dus een belangrijke pijler. In Antwerpen was er lang geen beleid rond het verwijderen van graffiti. Graffiti werd verwijderd van monumenten en soms van stadsgebouwen, maar dit gebeurt niet structureel.

In 1996 zal de stad Brugge uitpakken met een uitgewerkt graffiti-beleid, waar ook verwijderen veel aandacht krijgt. Dit vooral om het historische stadscentrum van graffiti vrij te houden. Het graffiti-beleid wordt uitgewerkt door de preventiedienst en richt zich op vier sporen: repressie, curatie, creatief en preventie.

Verwijderen van graffiti speelt hierin een grote rol. Het streefdoel is om binnen de week illegaal aangebrachte graffiti te verwijderen.

Op de website van Brugge.be kan je een formulier terugvinden om graffiti te laten verwijderen:

"Graffiti verwijderen is dus een belangrijke pijler. In Antwerpen was er lang geen beleid rond het verwijderen van graffiti."

‘Slachtoffers van graffitivandalen kunnen graffiti gratis en professioneel laten verwijderen door het graffiti-verwijderingsteam van Stad Brugge.’

Het laten verwijderen is gratis na het ondertekenen van een verklaring. Het graffiti-verwijderingsteam maakt foto's van de graffiti en bezorgt die aan de politie met de nodige gegevens (locatie, tijdstip, oppervlakte).

Enkele jaren later startte Gent ook met een graffiti-beleid vanuit de preventiedienst. Hier ligt niet alleen de focus op het verwijderen van graffiti, maar ook op het verwijderen van stickers en affiches. Als studentenstad heeft Gent natuurlijk heel andere problemen dan Brugge waar er vooral gedacht wordt vanuit erfgoed en toerisme. Het huidige graffiti-beleid valt onder 'samenleven en leefbaarheid'.

Op de website van Gent.be kunnen we dit terugvinden: 'In verzorgde steden horen illegale graffiti, wildgeplakte affiches en zelfklevers niet thuis. Stad Gent pakt het probleem aan op drie manieren.'

In Gent kan je als eigenaar graffiti, affiches en stickers gratis door de stad Gent laten verwijderen. Vanuit de stad vragen ze om aangifte te doen bij politie. Bij de Stadswinkel kan je gratis bordjes krijgen met 'Verboden aan te plakken'. Op de website kan je een formulier terugvinden om graffiti op het openbaar domein (muren, bushokjes, nutskasten) te melden. Afhankelijk van de plaats zal de Stad de graffiti zelf verwijderen of dit doorgeven aan de Lijn of eigenaars van nutskasten.

Tot 2006 is er geen gestructureerde aanpak in het verwijderen door de Stad Antwerpen. Graffiti wordt sporadisch verwijderd van openbare gebouwen en monumenten, door stadsdiensten of gespecialiseerde firma's. Verschillende stadsdiensten zoals stads- en buurtonderhoud en patrimoniumonderhoud verwijderen graffiti, maar geven aan dat ze over onvoldoende personeel, materiaal en expertise beschikken om dit professioneel te doen.

Op 25 augustus 2006 wordt er een besluit genomen door het College van Burgemeester

Stencil graffiti geplaatst tijdens de eerste golfloorlog. De Amerikaanse tanks werden verscheept in de Antwerpse haven, deze graffiti was een protest tegen het verscheppen van deze tanks. Ondertussen zijn de meeste verwijderd.

en Schepenen om een bestek uit te schrijven om graffiti te laten verwijderen en het aanbrengen van anti-graffiti coatings. Hiervoor wil de stad in zee gaan met een professionele firma. Deze curatieve acties zouden gekoppeld worden aan de Buurt-aan-de-beurt-acties (BAB-acties) van integrale veiligheid.

Als motivatie voor het verwijderen van graffiti is deze tekst opgenomen in het besluit: 'Eén van de bekende straatbeeldproblemen is graffiti op openbare infrastructuur. Verschillende openbare gebouwen, speeltuigen, straatmeubilair,... staan vol met graffiti en ontsieren het straatbeeld.'

Aan de BAB-acties werken verschillende teams samen om de leefbaarheid in een buurt te verhogen. De acties zijn een samenwerking tussen stadsreiniging, politie, stadsontwikkeling, buurtregie en bewoners. Sluikstort wordt opgeruimd. Kleine problemen in het straatbeeld pakken ze aan en graffiti wordt verwijderd. De BAB-acties steven vier grote doelen na: een meer

propere buurt, een herstelde buurt, een veilige buurt en een gezellige buurt.

De BAB-acties hebben een grote impact op de buurten waar ze plaatsvinden. De acties zijn beperkt: in 2006 vonden er 8 BAB-acties plaats. Voor het verwijderen van graffiti en het aanbrengen van coatings werden gespecialiseerde firma's ingeschakeld. Om deze verwijderacties stadsbreed te organiseren zou de kost te hoog oplopen.

Stadsreiniging contacteerde de stedelijke jeugddienst die sinds 1998 actief is in het organiseren van graffiti projecten en het opzetten van preventieve acties. De jeugddienst heeft op dat moment een breed netwerk uitgebouwd binnen Vlaanderen met andere steden en gemeentes.

Via de jeugddienst wordt een werkbezoek gepland voor medewerkers van stadsreiniging en preventiediensten van Brugge en Gent.

Stadsreiniging zal vanaf dat moment expertise beginnen opbouwen. In 2008 schrijven ze een bestek uit voor de aankoop van toestellen om graffiti te verwijderen. Op 25 mei 2009 keurde de gemeenteraad een reglement goed rond het verwijderen van ongewenste graffiti, affiches en zelfklevers. Via dit reglement wil de dienst Stads- en Buurtonderhoud, afdeling Stadsreiniging het verwijderbeleid vorm geven.

In het gemeenteraadsbesluit uit 2009 lezen we: 'Ongewenste graffiti, wildgeplakte affiches en zelfklevers zijn een ernstig probleem in Antwerpen. In het verleden werd door verschillende stadsdiensten reeds opgetreden tegen deze vorm van overlast. Het probleem is dat de aanpak tussen verschillende diensten niet voldoende gecoördineerd was en onvoldoende tastbare resultaten opleverde.'

Met dit besluit wordt een eerste aanzet genomen tot het uitwerken van een integraal beleid rond graffiti.

Ondertussen is er binnen stadsreiniging een graffiti verwijderdteam. Dit team bestaat uit acht

"Het stadsgrijs maakt stilletjes plaats voor kleur en vorm. Al dan niet illegaal aangebracht."

medewerkers verdeeld in vier teams.

Bij het graffiti verwijderdteam kwamen er in 2021 een 6.000 meldingen binnen van graffiti op stadsgebouwen of stadsmeubilair. Dit waren niet alleen meldingen over graffiti, maar ook over affiches en stickers. Een groot deel van deze meldingen werden gemaakt door buurttoezichters. Deze meldingen kunnen snel opgevolgd worden.

Burgers kunnen ook een aanvraag indienen om graffiti op privéwoningen gratis te laten verwijderen. Deze procedure is iets ingewikkelder omdat de eigenaar van het gebouw zijn toestemming op papier moet geven en de stad moet vrijwaren van eventuele schade door het verwijderen van graffiti.

STREET ART *beleid in* ANTWERPEN

Graffiti en street art maken onderdeel uit van onze samenleving. Steden en gemeenten organiseren street art projecten en krijgen te maken met illegale graffiti (tags). Sinds de jaren 1990 wordt er sterk nagedacht over het voeren van een graffiti-beleid.

De vzw Graffiti jeugddienst uit Gent speelde een grote rol in het uitwerken van een visie over graffiti-beleid. Een goed graffiti-beleid is een meersporenbeleid dat inzet op verschillende aspecten: preventie, repressie, curatie en creatie.

Preventie

Preventie begint met het informeren van jongeren en volwassenen door workshops, lezingen of stadswandelingen. Hier moet er zowel aandacht zijn voor het artistieke aspect als voor de kosten (verwijderen) en bestrafing. Burgers informeren over hoe ze muren kunnen beschermen door het aanbrengen van anti-graffiti coatings of door het plaatsen van groen (struiken, klimop). Het preventieve luik sluit aan bij de creatie door ruimte te voorzien waar jongeren legaal kunnen oefenen (legale muren).

Creatie

Creatie of het culturele luik is het bieden van kansen aan graffiti kunstenaars. Dit kan door het organiseren van projecten (jams, muurschilderingen), het ter beschikking stellen van muren (erkende zones) of betaalde opdrachten aanbieden.

Repressie

Graffiti aanbrengen op plekken waar het niet mag, is verboden en een misdrijf. In het hoofdstuk 'Justitie en politie' gaan we dieper in op de wetgeving en de rol van de politie.

Curatie

Illegaal aangebrachte graffiti kan best zo snel mogelijk verwijderd of overschilderd worden. Stad Antwerpen zet actief in op het verwijderen van graffiti. Meer hierover kan je terugvinden in het hoofdstuk over verwijderen.

Het College van Burgemeester en Schepenen is bevoegd voor het totale street art beleid. De uitvoering van de projecten zit dan weer meer bij de districten.

Het Antwerpse beleid focust vooral op street art. Hoewel street art en graffiti nauw met elkaar verbonden zijn, vraagt een street art beleid een andere aanpak. Street art, waar de nadruk meer ligt op het figuratieve en minder op de naam, heeft een iets permanent karakter dan graffiti. Het is en blijft kunst die vergankelijk is (o.a. door invloed van het weer), maar de meeste street art kunstwerken worden aangebracht om lang onderdeel uit te maken van het straatbeeld.

Er worden grotere budgetten vrijgemaakt om de werken te plaatsen en soms worden kunstwerken extra beschermd met een coating (anti-graffiti coating). Om een wildgroei van street art te voorkomen, moet er advies gevraagd worden aan verschillende stadsdiensten zoals de Stadsbouwmeester of Monumentenzorg.

In 2015 keurde de Stad Antwerpen een visienota goed waarin een aantal voorstellen opgenomen zijn voor het voeren van een beleid rond graffiti en street art. De visienota van de stad is ook gebaseerd op bovenstaand meersporenbeleid. Sindsdien is het Antwerpse street art beleid nog in ontwikkeling.

Polka de Beer, dieren overspoelen de stad, Scheldekaaien, begin 2000

GRAFFITI IS *here* TO STAY

Sinds de jaren 1980 is graffiti heel aanwezig in de stad. Vaak illegaal aangebracht, vandaag meer en meer in opdracht voor commerciële of sociale projecten.

De eerste graffiti die in de jaren 1980 opdook, was bijna altijd illegaal geplaatst. Er waren geen plaatsen of erkende zones waar jongeren terecht konden. Af en toe was er wel eens een gedoogzone of een project waar jongeren de kans kregen om te schilderen. Het illegale aspect van graffiti zorgde ervoor dat het zich onderscheidt van andere kunstvormen, uniek in de geschiedenis van de schilderkunst.

In deze kroniek werden een aantal evoluties binnen de Antwerpse graffiti scene belicht. De projecten van de stedelijke jeugddienst eind jaren 1990 gaven een nieuwe generatie writers de kans om zich te ontwikkelen en graffiti ontdekken.

Elke reactie zorgt ook voor tegenreacties. De opkomst van erkende zones, graffiti projecten en street art festivals zorgen er ook voor dat bepaalde writers en crews zich hier tegen afzetten. Er is een verschuiving, vanaf begin jaren 2000 stijgt het aantal graffiti op treinen. Voor een aantal writers, die kiezen voor het illegaal spuiten, zijn treinen de ultieme plek om graffiti aan te brengen.

Het jaar 2010 is een ander kantelmoment. Vanaf 2010 beginnen sociale media een steeds grotere rol te spelen. Voor graffiti writers en street art artiesten wordt het gemakkelijker om een brede groep van mensen te bereiken. Graffiti wordt street art. Hoewel street art in het begin even ondergronds en illegaal was als graffiti. Ondertussen is er een hele generatie street art artiesten die geen voeling hebben met de roots van illegale graffiti. Street art is uitgegroeid tot een figuratieve vorm van graffiti waar soms geld mee te verdienen is. Street art kan op veel meer erkenning en waardering rekenen dan graffiti.

Graffiti en street art zijn nauw met elkaar verbonden, maar toch ook apart. In ieder geval hebben ze ervoor gezorgd dat mensen op een andere manier naar hun stad of omgeving kijken. Het stadsgrijs maakt stilletjes plaats voor kleur en vorm. Al dan niet illegaal aangebracht. Graffiti is een blijver!

terugkom

7

ANTOWN

TRUST

WEN

Een overzicht van andere termen die we in deze kroniek gebruiken

Tags

De gestileerde handtekening van de writer. Door te taggen wil de artiest op zoveel mogelijk plaatsen zijn handtekening zetten. Op deze manier kan je een reputatie opbouwen. Moeilijk te bereiken plaatsen (zoals de bovenkant van een brug) leveren extra prestige op.

Throw up's

Een Throw up is een meer uitgewerkte handtekening, gemaakt in twee kleuren: wit of zilver voor de vulling van de letters en een duidelijk contrasterende kleur voor de omlijning. Throw ups (erop gooien) worden snel gezet op een grotere oppervlakte en zijn veel zichtbaarder dan Tags. In Antwerpen, zag je begin jaren 1990 de eerste Throw Ups verschijnen langs de Ring en naast de spoorweg. Op deze plekken is het 's nachts rustiger, maar overdag passeren er massa's auto's en treinen. Throw ups spotten op de Antwerpse ring zorgt tijdens de files voor extra afleiding.

Quick pieces

Een meer uitgewerkte versie van een Throw Up waarbij de naam van de artiest nog steeds centraal staat. De writer zal meerdere kleuren gebruiken en experimenteren met lettertypes, schaduwen en andere (3D) effecten.

Bombing

Een hele buurt of trein snel onderspuiten, meestal met tags, Throw ups en Quick Pieces. Kwantiteit en snelheid boven kwaliteit. Trainbombing gaat over het beschilderen van treinen.

Master pieces

Quick pieces werden aangevuld met allerlei tekeningen, dikwijls van bekende stripfiguren en groeiden zo uit tot echte kunstwerken. Bij een masterpiece zal de artiest niet alleen zijn naam spuiten of enkele tekeningen toevoegen, maar ook de achtergrond verder uitwerken. De masterpieces zullen evolueren doordat de spuitbussen en de spuitcaps steeds beter worden. Bij veel graffiti artiesten zal de naam minder prominent aanwezig zijn in de masterpiece en de nadruk meer komen te liggen op de tekening. Sommige artiesten specialiseren zich in comics, anderen in fotorealisme.

Writer

In dit boek spreken we vooral over graffiti writers en niet over graffiteurs. De eerste generatie was niet bezig met graffiti, maar ging gewoon de stad in om hun naam te schrijven: 'let's go out and write'. De term graffiti werd vooral gebruikt in de media om het verschijnsel een naam te geven.

Blackbook - Schetsboek

Het zetten van een graffiti piece, Throw Up en zelfs een tag vraagt voorbereiding en oefening. Als je goed kan tekenen op papier zal dit beter lukken op een muur of andere oppervlakte. Een Blackbook is een goede manier om je eigen evoluties bij te houden en nieuwe letters uit te proberen voor je de straat op gaat. Sommige Blackbooks zijn kronieken op zich. Artiesten vullen ze met hun eigen tekeningen, maar laten ook vrienden en andere graffitiwriters er iets in tekenen.

Hall of fame

Plek waar graffiti writers samenkomen en mooie kunstwerken zetten. Een Hall of Fame kan sporadisch ontstaan (zoals het Muntplein) of georganiseerd ontstaan tijdens een jam.

Cans / Spray cans

De spuitbussen waarin de verf, drijfgas en een metalen bolletje, om te mengen, zitten. De kwaliteit van de cans verbetert steeds en de spuitbussen zijn minder ongezond. De verf in de eerste generatie spuitbussen bevatten soms lood. Dit was zeer schadelijk. De eerste graffitiwriters droegen geen mondkmaskers en waren soms uren aan een stuk aan het schilderen.

De gebruikte pigmenten zorgen ervoor dat kleuren langer goed blijven. Er zijn spuitbussen met extra druk of juist heel lage druk. Belangrijk zijn de spuitcaps: deze variëren van Skinny (fijne) tot Fat caps (brede). Sommige merken van cans hebben 6 verschillende types van caps. De Skinny caps laten minder verf door. Fat Caps gebruiken ze meestal om snel grote oppervlakten vol te spuiten.

Whole car - Whole train

Whole car: wanneer een treinwagon volledig geschilderd is. Bij een Whole train ga je voor de volledige trein.

Colofon

Antown

De opkomst van graffiti in Antwerpen

Stadskronieken zijn erfgoedverhalen over Antwerpen en de Antwerpse districten, verzameld en geschreven door een groep bewoners of een vereniging. In een Stadskroniek tekenen zij zelf een stukje stadsgeschiedenis op. ErfgoedLab Antwerpen begeleidt hen daarbij.

Meer informatie?

Kijk op antwerpen.be/stadskronieken

Eindredactie: Stijn de Koning

Lay-out: Lander De Coster

Wettelijk depot: D/2023/0306/24

V.U.: Arnouts Eddy, Lange Kongostraat 49, 2060 Antwerpen

Druk: Albe de Coker

Cover foto: Jap Hans, Wolsack 1991

Disclaimer: De meningen die in de interviews of teksten worden geuit, zijn die van de geïnterviewden en niet noodzakelijk die van de redactieleden of de uitgever van deze kroniek.

Vlaanderen
verbeelding werkt

Graffiti komt al eeuwen voor, ook in Antwerpen en heeft vele functies en vormen. Denk bijvoorbeeld aan: Toilet Graffiti, toeristen graffiti, politieke slogans, gestileerde handtekeningen of complete murals. Graffiti als communicatie die niet voor iedereen altijd even toegankelijk of begrijpelijk is.

In deze stadskroniek gaan we op zoek naar de oorsprong van de Amerikaanse Hip Hop graffiti in Antwerpen. De eerste graffiti verscheen reeds begin jaren 1980 in het Antwerpse straatbeeld. Deze vorm van graffiti maakte op bijna 40 jaar tijd een hele evolutie door. Nog steeds is het voor een groep jongeren (en niet meer zo jonge jongeren) een manier om hun plek in de stad op te eisen. Graffiti heeft zijn fans en aanhangers, maar ook zijn tegenstanders. Dit zal altijd zo blijven.